

Euroopa Liidu Teataja

C 294

48. aastakäik

Eestikeelne väljaanne

Teave ja teatised

25. november 2005

Teatis nr

Sisukord

Lehekülg

I Teave

.....

II Ettevalmistavad aktid

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee

419. täiskogu istung 13.—14. juulil 2005

2005/C 294/01	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal: "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiivi 77/91/EMÜ aktsiaseltside asutamise ning nende kapitali säilitamise ja muutmise osas" KOM(2004) 730 (lõplik) — 2004/0256 (COD)	1
2005/C 294/02	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiive 78/660/EMÜ ja 83/349/EMÜ, mis käsitlevad teatavat liiki äriühingute raamatupidamise aastaaruandeid ja konsolideeritud aruandeid" KOM(2004) 725 (lõplik) — 2004/0250 (COD)	4
2005/C 294/03	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal "Teadusuuringute väljavaated Euroopa söe- ja terasesektoris"	7
2005/C 294/04	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal "Komisjoni teatis sotsiaalmeetmete kava kohta" KOM(2005) 33 lõplik	14
2005/C 294/05	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal "Komisjon teatis — Tugevam partnerlus ääre- poolseimate piirkondadega" KOM(2004) 343 (lõplik)	21
2005/C 294/06	Arvamus teemal "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv turulepääsu kohta sadamate- nuste valdkonnas" KOM(2004) 654 (lõplik) — 2004/0240 (COD)	25
2005/C 294/07	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal "Kodanikuühiskonna panus ELi ja Venemaa vahelistesse suhetesse"	33

2005/C 294/08	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal “Kemikaalide alased õigusaktid (REACH)”	38
2005/C 294/09	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal “Ettevõtete ümberpaiknemise ulatus ja tulemused”	45
2005/C 294/10	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal “Ettepanek: Nõukogu direktiiv, millega muudetakse ühist käibemaksusüsteemi käsitlevat direktiivi 77/388/EMÜ ühtse miinimummäära kohaldamisaja kestuse osas” (KOM(2005) 136 (lõplik) — 2005/0051 (CNS))	54

II

(Ettevalmistavad aktid)

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

419. TÄISKOGU ISTUNG 13.—14. JUULIL 2005

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal: “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiivi 77/91/EMÜ aktsiaseltside asutamise ning nende kapitali säilitamise ja muutmise osas”

KOM(2004) 730 (lõplik) — 2004/0256 (COD)

(2005/C 294/01)

13. jaanuaril 2005 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artikli 44 lõikele 1 konsulteerida Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteega ülalmainitud teemal.

Kõnealuse arvamuse ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis oma arvamuse vastu 23. juunil 2005. Raportöör oli härra BURANI.

419. täiskogu istungil 13. juulil 2005 võttis Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee ühehäälselt vastu järgmise

Preambula

hind, millega uusi aktsiaid emiteeritakse, vastab eespool nimetatud sätetele;

— aktsiate emissiooni mitterahalise sissemakse eest peab hindama üks või mitu sõltumatut eksperti;

1. Sissejuhatus

1.1 1999. aasta septembris esitas komisjoni äriühinguõiguse töörühm siseturualaste õigusaktide lihtsustamisprotsessi (SLIM) raames aruande, milles käsitleti eelkõige esimese ja teise äriühinguõiguse direktiivi lihtsustamist. 2002. aasta novembris avaldatud aruandes Euroopa äriühinguõiguse ajakohase reguleeriva raamistiku kohta väljendas äriühinguõiguse ekspertide kõrgetasemeline töörühm seisukohta, et SLIM-rühma ettepanekuid tuleks laiaulatuslikult rakendada direktiivi abil.

1.2 Kõnealuse direktiivi ettepaneku ülevaatamise eesmärk on lihtsustada teise direktiivi mõningaid aspekte, mis sisaldab oma praegu kehtival kujul järgmiseid sätteid:

— aktsiaid ei tohi emiteerida nende nimiväärtusest või kui nimiväärtus puudub, siis arvestuslikust väärtusest madalama hinnaga. Kõnealune keeld kehtib äriühingu asutamise hetkel eranditult kõikide aktsiate emissiooni, mitte ainult aktsiate esmase emissiooni kohta. See aga ei tähenda, et järgmistel kordadel ei tohiks aktsiaid emiteerida eelmisest emissioonist madalama nimiväärtuse või arvestusliku väärtusega, kuni

— äriühingu aktsiakapitali omandilise kuuluvuse ümberkorraldamine on võimalik (kui üldse) vaid siis, kui see on kehtestatud põhikirjas või asutamisdokumentides või kui see kiidetakse heaks üldkoosolekul;

— enda aktsiate omandamine nõuab põhimõtteliselt üldkoosoleku heakskiitu ning võib toimuda vaid kindla perioodi jooksul ning moodustada vaid kindla osa aktsiakapitalist.

— äriühing võib anda rahalist abi enda aktsiate omandamiseks kolmanda isiku poolt ainult väga piiratud juhtudel ning ainult teatava piirini aktsiakapitalist;

— aktsiakapitali suurendamisel märkimisõiguse välistamine rahalise sissemakse eest nõuab üldkoosoleku heakskiitu ja aktsiaseltsi haldus- või juhtorgani kirjalikku aruannet;

— aktsiakapitali vähendamise korral sätestavad liikmesriigid, millistel tingimustel saavad võlausaldajad kasutada õigust piisava tagatise saamiseks.

2. Direktiivi ettepaneku sisu

2.1 Direktiivi ettepanek põhineb kaalutlusel, et teise direktiivi lihtsustamine aitaks oluliselt kaasa ettevõtete tootmisvõimsuse ja konkurentsivõime tugevdamisele, vähendamata seejuures aktsionäridele ja võlausaldajatele pakutavat kaitset.

2.2 Selles valguses on direktiivi ettepaneku erinevate artiklite eesmärgid otseselt või kaudselt järgmised:

- anda aktsiaseltsidele mitterahaliste vahendite kaasamisel sarnaselt sularahavahendite kaasamisega võimalus loobuda ekspert hinnangust;
- loomulikult vaid siis, kui ei ole vastuseisu;
- võimaldada äriühingutel omandada iseenda aktsiaid oma jaotatava reservkapitali ulatuses; võimaldada äriühingutel rahalise abi andmist kolmandale osapoolle nende aktsiate omandamiseks jaotatava reservkapitali ulatuses;
- võimaldada aktsiaseltsidel teatud tingimustel suurendada oma kapitali ilma, et oleks vaja täita aktsionäride märkimisõiguse piirangu või välistamisega seotud aruandlusnõuet.
- anda võlausaldajatele, kes leiavad, et nende õigusi on rikutud, võimalus kasutada kohtu- või haldusmenetlusi;
- anda aktsiaseltsis valdavat enamust (90 %) omavatele aktsionäridele õigus omandada ülejäänud aktsiad.

2.3 Et vältida turu kuritarvitamist, peavad liikmesriigid kõnealuse direktiivi rakendamise osas arvesse võtma direktiivide 2003/6/EÜ ja 2004/72/EÜ sätteid, mis puudutavad tunnustatud turutavasid ning rida eeskirju, mis on suunatud läbipaistvuse kindlustamisele ning juhtorganite vastutusele.

3. Üldised märkused

3.1 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee toetab direktiivi ettepanekus püstitatud eesmärgi ning üldjoontes ka vahendeid, mille abil komisjon neid realiseerida püüab. Eristada tuleb aga tegelikku lihtsustamist, mis ei muuda olemasolevate sätete mõtet ega ulatust, ja teisendavat lihtsustamist, mis võib teatud, algselt kolmandate osapoolte, turu või äriühingu enda kaitseks loodud menetlusi kaotades suuremal või vähemal määral muuta eelmiste direktiivide maksimaalsele kaitsele suunatud lähene-mist.

3.2 Teisendavat lihtsustamist ei pea tingimata vältima, see võib osutuda kasulikukski, kui sel viisil võimaldatakse eeskirjade kohandamist tegelikule turusituatsioonile ja ettevõtete olukor-rale. Komisjon ei tohi sealjuures minna kaugemale talle antud ülesandest lihtsustada, kuid mitte teisendada kehtivaid sätteid. Teisisõnu on muudatused vastuvõetavad siis, kui nad aitavad

selgelt kaasa ettevõtte juhtimise lihtsustamisele, konkurentsivõime tugevdamisele ja ettevõtte kulude alandamisele. Muudatused ei ole vastuvõetavad, kui nad kahjustavad kolmandate osapoolte, eriti väikeaktsionäride või võlausaldajate õigusi. Komitee juhib Euroopa Parlamendi ja nõukogu tähelepanu kõnealuse punkti keskele tähtsusele, kui soovitakse vältida avalikkusele jääda võivat muljet, et lihtsustamise protsess on oluliste muudatuste sisseviimiseks, mis lihtsustamise tegelikult mingil moel kaasa ei aita. Kõnealuses kontekstis keskendub komitee oma arvamuses vaid eriti olulistele aspektidele. Need punktid, mida ei mainita, kiidab komitee heaks.

4. Erimärkused

4.1 Artikli 10a lõikes 1 sätestatakse, et liikmesriigid võivad otsustada mitte rakendada direktiivi 77/91/EMÜ artikli 10 lõigete 1, 2 ja 3 kaitsemeetmeid, kui tegemist ei ole sularahavahendite sissemaksega, vaid sissemaksega börsil noteeritud väärt-paberite näol. Sellisel juhul võib ekspordipoolse sertifitseerimise asendada hinnanguga, milles tuginetakse viimase 3 kuu kaalutud keskmisele hinnale.

4.1.1 Komitee annab kõnealusele menetlusele oma heaks-kiidu, kuid juhib tähelepanu asjaolule, et eelmise kolme kuu kaalutud keskmise hinna alusel arvutatud hind toetub minevi-kuväärtusele, mitte tulevikuväljavaadetele, mis tähendab, et hind võib nii tõusta kui langeda. Seetõttu tuleks eeskirja täiendada lõiguga, mis võimaldaks lugeda kaalutud keskmise hinna *maksi-maalseks*, ning annaks otsustustavatele organitele võimaluse kasutada põhjendatud juhtudel teistsugust hindamist.

4.1.2 Lõikes 1 nimetatud lihtsustused tuleks sisse viia kogu Euroopa Liidus. Jättes selle liikmesriikide otsustada, tekib oht, et soovitud dereguleerimise efekt jääb mõnedes riikides saavuta-mata.

4.2 Artikli 10a lõige 2 kehtestab, et punktis 4.1 nimetatud kaitsemeetmeid võib mitte arvestada ka juhul, kui kapitaliosaku mahutus ei toimu börsil noteeritud väärt-paberite vormis (börsil noteerimata väärt-paberid, kinnisvara jne). Sellisel juhul peab hinnang olema teostatud piisavalt pädeva ja kogenud sõltumatu eksperti poolt.

4.2.1 Komitee arvates tuleks eksperte puudutav punkt a täie-likult välja jätta, kuna mõisted "piisav väljaõpe" ja "piisavad kogemused" on liiga üldised. Määruse seisukohalt on piisav, kui tegu on tunnustatud ja sõltumatu ekspertiga.

4.2.1.1 Lõikes 2 b nimetatud vara sissemakse hindamise kolmekuulist tähtaega tuleks pikendada vähemalt kuuele kuule.

4.2.2 Teine märkus puudutab sama artikli punkti c, milles sätestatakse, "hindamine on viidud läbi vastavalt liikmesriigis üldtunnustatud hindamisstandarditele ja -põhimõtetele (...)". Komitee soovib seaduslikult või ametlikult tunnustatud arvepidamiseskirjad täpselt välja tuua.

4.2.3 Lõige 3 võimaldab mitte kohaldada hindamist puudutavaid sätteid mitterahalise sissemakse korral, mille väärtus tuleb eelmise majandusaasta kohustuslikes aruannetes kajastatud konkreetse vara põhjal. Tuleks selgitada väljendit "kohustuslikes aruannetes kajastatud konkreetne vara". Selgusetuks jääb, kas on tegu vara bilansilise väärtusega.

4.3 Artikli 10b 1. lõike 2. alapunktiga nähakse ette, et "iga liikmesriik määrab sõltumatu haldus- või kohtuorgani, mis vastutab vastavalt artiklile 10a tehtud mitterahaliste sissemaksete ja lõikes 1 viidatud deklaratsiooni õiguspärasuse kontrollimise eest." Komitee märgib siinkohal puhtformaalselt, et kohus on alati sõltumatu ning soovib seepärast sõnastust pisut muuta. Veelgi olulisem on, et kõnealustele organitele viidatakse direktiivi tekstis korduvalt, osutades iga kord erinevale funktsioonile, kuid üheski kohas ei määratleta täpselt nende rolli ega loetleta ülesandeid.

4.3.1 Igal liikmesriigil on notariaalse, autoriseeriva või reguleeriva funktsiooniga haldusorganid või juriidilised organid. Hetkel näib, et vähemalt igas liikmesriigis tuleb luua selgus ja määrata üksainus pädev asutus, kes vastutab äriühingute regulatsiooni ja kontrolli eest (one-stop-shop vastavalt teenustedirektiivile). See ei ole oluline mitte ainult lihtsustamise seisukohast, vaid otsustav samm ka ühtse turu väljakujundamisel.

4.4 Artikkel 19 lõige 1 sätestab, et liikmesriikides, kus äriühingul on lubatud omandada iseenda aktsiaid, peab üldkoosolek andma oma nõusoleku maksimaalselt viieaastaseks perioodiks. Komitee leiab, et viieaastane periood on liiga pikk, sest selle ajaga võivad turu- ja ettevõtte situatsioon radikaalselt muutuda ning otsustusorganeid sundida otsuseid muutma. Viieaastane aktsiate ostutellimus on ettevõtlustavadega vastuolus. Ettevõtuse huvides ning selleks, et anda aktsionäride üldkoosolekule mänguruumi, oleks parem kõnealust perioodi lühendada kahele aastale, võimaldades aastaseid või kaheaastaseid pikendusi.

4.4.1 Artikli 23 lõikest 1 tuleks välja jätta väljend haldus- või juhtorgani "algatusel". Väljend on liialt ebatäpne ja seda võib kasutada vaid näitena. Rahavoogude analüüsi viieaastane tähtaeg näib liiga pikk ja seda tuleks lühendada kahele aastale.

4.5 Artikkel 23a annab aktsionäridele õiguse vaidlustada üldkoosoleku otsus seoses mitterahaliste vahendite kaasamisega ning esitada asjaomasele haldus- või kohtuorganile taotlus kõnealuse tehingu õiguspärasuse hindamiseks. Komitee märgib, et aktsionäride üldkoosoleku otsustel on seaduslik jõud, ning et

ainult halduslike pädevustega organil ei tohiks olla õigust kõnealuse otsuse muutmiseks või tühistamiseks. Kõnealune asjaolu suurendab veelgi vastutavate asutuste ülesannete määratlemise (punkt 4.3) ning kohtulike ülesannetega (halduskohus) one-stop-shop'i loomise vajadust.

4.6 Artiklile 29 lisatakse lõige, mis vabastab haldus- või juhtorganid kohustusest esitada kirjalik aruanne märkimisõiguse piiramise või tühistamise kohta, kui tegemist on kapitali suurendamisega. EMSK ei näe kõnealusele sättele ühtegi põhjendust. Tundub, et see töötab vastu läbipaistvuse põhimõttele ilma protseduure märkimisväärselt lihtsustamata. Tuleb märkida, et aktsionärid võivad siiski taotleda, et haldus- või juhtorgan selgitaks märkimisõiguse piiramise või välistamise põhjuseid. Puudub aga säte teabe edastamisest keeldumise kohta või aktsionäridepoolse neile antava infoga mittenõustumise kohta. Lähtuda tuleks äriühinguseaduse üldpõhimõtetest: üldkoosolek on suveräänne, kui asi puudutab äriühingu juhtorganitele delegeeritud volitusi, ning tal on alati õigus olla informeeritud äritegevusest ning saada aruandeid iga eelarvepeatüki kohta nii sisetuleku kui kulude osas. Komitee teeb ettepaneku kõnealune lõige kustutada.

4.7 Artikliga 39a ei kaasne lihtsustamist, vaid sellega püütakse, toetudes ülevõtmispakkumisi käsitleva direktiivi artiklile 15, vormistada praegu vaid osades riikides kehtivat sätet. Vastavalt kõnealusele direktiivile võib "enamusaktsionär", so aktsionär, kellele kuulub vähemalt 90 % börsiettevõtte märgitud aktsiakapitalist, nõuda kõikide ülejäänud aktsiate omanikelt, et need müüksid kõnealused aktsiad õiglase hinnaga talle. Liikmesriigid võivad selle läve tõsta maksimaalselt 95 %-le. Direktiivi ettepaneku preambulas kasutatakse terminit "enamusaktsionär" ka mitme aktsionäri tähenduses, kuigi artikli sõnastusest ilmneb, et tegemist on ainult ühe enamusaktsionäri. Kõnealune vasturääkivus tuleb lõplikust versioonist kõrvaldada.

4.7.1 Nagu eelpool mainitud, on sarnane säte juba ülevõtmispakkumisi käsitlevas direktiivis, kusjuures tingimused on erinevad: puudub ülevõtmispakkumise läbipaistvuse tagamine ja välja ei ole toodud seda tinginud eeldusi. Enamusaktsionär on huvitatud 100 %-lisest kontrollist ettevõtte üle, eriti kui väikeaktsionärid ei ole koostööaltid ja on vaidlushimulised. Väikeaktsionärid võivad olukorda suhtuda väga erinevalt, sõltuvalt asjaoludest ja isiklikust situatsioonist. Aktsionär, kellel pole mingit mõju ettevõtte juhtimisele, võib olla rahul, kui saab oma aktsiapaki müüa eelistingimustel, mis annab talle kindlasti parema hinna, kui aktsiate vaba müümine börsil. Kui aga aktsiate tootlikkus on hea või on oodata aktsiate väärtuse kasvu, siis võib investor/aktsionär olla huvitatud kõnealuste aktsiate hoidmisest ning sellisel juhul on kehtivuse tede müüma sundida. Reeglina ei ole ettevõtte juhtimist võimalik 10 %-lise

vähemusosalusega kahjustada, samuti peab aktsepteerima iga aktsionäri piiramatut valikuvabadust. Võimalikud on ka harvad juhud, kus kogu aktsiapaki kontrollimine on nõutav ettevõtte juhtimise seisukohalt: ainult siis ja vaid järelevalveasutuste heakskiidul on kõnealune küsitav säte põhjendatud.

4.8 **Artikkel 39b**, mis on seotud ülevõtmispakkumiste direktiivi artikliga 16, vastab eelnevale artiklile: vähemusaktsionärid võivad üksikult või ühiselt nõuda enamusaktsionärit nende aktsiate ostmist õiglase hinna eest. Üldiselt kehtivad

eelmise punkti märkused ka siin. Ka kõnealusel juhul peaksid asjaomased instantsid lubama sundmüüki vaid siis, kui on tõestatud hädavajadus, mille hulka ei kuulu kindlasti kehvem äritegevusarengu prognoos.

4.8.1 Mõlemal juhul on komitee õiglusele ja üldistele õiguspõhimõtetele tuginedes seisukohal, et aktsionäride otsustamisvabadus peab jääma täielikult tagatuks ning seda ei tohi piirata nende huvidega vastuolus olevate kaalutluste põhjal, välja arvatud tõestatud sundolukordades.

Brüssel 13. juuli 2005

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee

president

Anne-Marie SIGMUND

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiive 78/660/EMÜ ja 83/349/EMÜ, mis käsitlevad teatavat liiki äriühingute raamatupidamise aastaaruandeid ja konsolideeritud aruandeid”

KOM(2004) 725 (lõplik) — 2004/0250 (COD)

(2005/C 294/02)

3. veebruaril 2005 otsustas nõukogu konsulteerida Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteega vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artikli 44 lõikele 1 järgmisel ülalmainitud teemal.

Ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektioon, kellele tehti ülesandeks komitee vastavateemalise töö ettevalmistamine, võttis oma arvamuse vastu 23. juunil 2005. Raportöör oli **hr Byrne**.

419. täiskogu istungil 13.-14. juulil 2005 (13. juulil) võttis Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee ühehäälselt vastu järgmise arvamuse:

1. Kokkuvõte

1.1 Raamatupidamisdirektiivide muutmise ettepanek järgnes Euroopa Komisjoni poolt 21. mail 2003. aastal vastu võetud tegevuskavale, mis käsitleb äriõiguse kaasajastamist ja äriühingute üldjuhtimise edendamist ELi tasandil.

1.2 Ettepanekute eesmärk on suurendada Euroopas tegutsevate äriühingute poolt avalikustatavate finants- ja aastaaruannete usaldusväärsust, et anda aktsionäridele ja teistele sidusrühmadele (näiteks töötajatele ja tarnijatele) usaldusväärset, täielikku ja kergesti kättesaadavat teavet.

1.3 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on käesolevas dokumendis teinud teatavate üksikasjade osas märkusi, kuid üldjoontes toetab nimetatud eesmärki ja usub, et kõnealune meede on vajalik kõikide sidusrühmade kaitsmiseks.

2. Komisjoni ettepaneku üksikasjad

2.1 Ettepanekus nõutakse raamatupidamisdirektiivide (78/660/EMÜ ja 83/349/EMÜ) muutmist järgmiselt.

(a) Kehtestada juhtorganite liikmete kollektiivne vastutus, st finantsaruannete koostamise eest vastutavad juhtorganite (nii haldus-, juhtimis- kui järelevalvevaldkonna) kõik liikmed kollektiivselt.

(b) Suurendada läbipaistvust seotud osapoolte tehingute osas, st hõlmates äriühingute kõiki oma juhtide, nende perekondade ja muude seotud isikutega tehtavaid tehinguid, mida ei sõlmita tavapärastel äritingimustel.

(c) Edendada läbipaistvust seoses bilansiväliste suhetega, ajakohastades praegu kehtivates raamatupidamisdirektiivides kehtestatud nõudeid, et hõlmata näiteks eriotstarbelised majandusüksused.

(d) Juurutada äriühingu üldjuhtimise aruande esitamise kohustus selliselt, et iga börsil noteeritud äriühing oleks kohustatud aastaaruande vastavas osas avalikustama teabe oma juhtimistavade kohta.

2.2 Euroopa Komisjon rõhutab, et kõnealune lähenemine on põhimõtteline ja selle eesmärgiks on tagada proportsionaalsus ja võimaldada paindlikkust.

2.3 Euroopa Komisjon tunnistab, et ettepanek ei kuulu ühenduse ainuõiguslikku pädevusse, ent juhib tähelepanu asjao- lule, et finantsaruannete võrreldavuse tagamine kogu ELis on vajalik selleks, et suurendada finantsaruannete usaldusväärsust avalikkuse silmis.

3. Üldised märkused

3.1 EMSK tunnistab vajadust suurendada Euroopas tegutse- vate äriühingute finantsaruannete usaldusväärsust avalikkuse silmis, arvestades hiljutisi skandaale Euroopas ja mujal. Seetõttu toetab EMSK seda algatust jõuliselt.

3.2 EMSK toetab põhimõttelist lähenemist ettepanekule, nõustudes, et konkreetselt määratletud reegleid oleks võimalik vältida ja need võivad osutuda vananenuks.

3.3 Arvestades vajadust soodustada ettevõtlust ja tööhõivet ELis, on oluline tagada, et aruandlusnõuded ei oleks ülemää- rased. Ülemäärase aruandlusnõudega võib kaasneda ka selline negatiivne mõju, et tõeliselt olulised asjad jäävad tähele- panu alt välja. Seetõttu tervitab EMSK ettepanekutesse "oluli- suse" kriteeriumi sissetoomist ja pakub, et kõnealune kriteerium peaks ehk olema nende direktiivide peamiseks põhimõtteks.

3.4 EMSK toonitab ka, et börsil noteerimata väikeste ja kesk- mise suurusega äriühingute aruandlusnõuded ei tohiks olla ülemääraselt koormavad, kuna sellised äriühingud on ELis üheks majanduskasvu mootoriks. Komitee on teadlik liikmesrii- kide õigusest lubada väikestel ja keskmise suurusega ettevõtetele esitada vähem kui täielikku aruandlust ⁽¹⁾.

(¹) Neljanda direktiivi artiklites 11 ja 27 sätestatakse suuruse kritee- riumid vastavalt väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele kohal- damiseks direktiivis. Kriteeriumid on järgmised:

	Artikkel 11 (väikesed ettevõtted)	Artikkel 27 (keskmise suurusega ettevõtted)
Kogubilanss	3.650.000 eurot	14.600.000 eurot
Netokäive	7.300.000 eurot	29.200.000 eurot
Keskmine töötajate arv rahandusaasta jooksul	50	250

3.5 EMSK on teadlik, et Rahvusvahelisel Raamatupidamiss- tandardite Ametil on praegu käsil projekt, mille eesmärgiks on luua standardid spetsiaalselt VKEdele. EMSK tervitab kõnelaust arengut.

4. Erimärkused

4.1 Juhtorganite liikmete vastutus

4.1.1 EMSK toetab ettepanekuid, mille kohaselt tuleb kehtes- tada juhtorganite liikmete **kollektiivne vastutus** aastaaruande ja aruannete eest, mida ELis juba üldiselt aktsepteeritakse. Samas on kahekihilise struktuuri korral oluline tagada, et vastutus lasuks igal, nii haldus- ja juhtimis- kui järelevalvevald- konna juhtorganil kooskõlas nende juhtorganite funktsiooni- dega ja ei ületaks volitusi, mis neile annavad riiklikud õigusaktid.

4.1.2 EMSK teeb ettepaneku, et juhtorganite liikmed peaksid olema heas usus kohustatud andma oma audiitorile kogu äriü- hingute aruannete seisukohalt oluliseks peetava teabe ilma, et seda tuleks eraldi taotleda.

4.2 Tehingud seotud osapooltega

4.2.1 EMSK tervitab Euroopa Komisjoni eesmärgi suuren- dada börsil noteerimata äriühingute puhul läbipaistvust seoses seotud osapooltega sõlmivate tehingutega, et taastada äriühin- gute finantsaruannete usaldusväärsus avalikkuse silmis. Erao- mandis olevates äriühingutes, sealhulgas väikestes ja keskmise suurusega äriühingutes, on tehingud seotud osapooltega sageli väga olulised.

4.2.2 Artikkel 1, millega muudetakse neljanda direktiivi arti-ikli 43 lõike 1 punkti 7b, nõuab seotud osapooltega tavapäras- test äritingimustest erinevatel tingimustel sõlmitud tehingute "olemuse, majandusliku eesmärgi ja mahu" avalikustamist. Avalikustamiskohustus väljub IAS 24 piirest iseäranis seetõttu, et nõutud on kõnealuste tehingute majandusliku eesmärgi avali- kustamist.

4.2.3 EMSK tõstatab küsimuse, kas ettepanek tohiks väljuda IAS 24 piirest, kuna see toob paljude börsil noteerimata äriü- hingute jaoks tõenäoliselt kaasa märkimisväärsed lisakulusid, mis kaaluksid üles nende äriühingute finantsaruannete kasuta- jate jaoks saavutatava kasu.

4.3 Bilansivälised suhted ja eriotstarbelised majandusiüksused

4.3.1 Euroopa Komisjon teeb ettepaneku parandada avali- kustatava teabe kvaliteeti, kehtestades erinõude avalikustada aruande lisades olulised bilansivälised "suhted", sealhulgas eriotstarbelised majandusiüksused. EMSK toetab seda nõuet, ent tunneb muret, et määratlemata on mõiste "suhe", mis jääb seetõttu üsna ebamääraseks. Komitee leiab, et vaja on täienda- vaid selgitusi ja juhiseid, mida võib anda sobivate asjakohaste näidete abil.

4.3.2 Piiramaks mõju VKEdele, soovib EESC, et liikmesriikidel lubataks piirata avaldamisele kuuluvat teavet sellisega, mis on rangelt vajalik ettevõtte rahandusliku olukorra hindamiseks.

4.4 Äriühingu üldjuhtimise aruanne

4.4.1 EMSK tervitab ettepanekut kehtestada börsil noteeritud äriühingutele nõue avalikustada teave oma üldjuhtimise struktuuride kohta, mis on investoritele väga oluline teave. Üldjuhtimise aruande, mis juba kehtib vastavalt neljanda direktiivi artikli 51 lõikele 1 sama aastaaruande kohta, kaasamisel aastaaruandesse tuleb audiitoritel esitada oma arvamus sama rahandus-aasta aruannete ja aastaaruande kooskõla kohta.

4.4.2 Siiski tekib sellega seoses ilmselt probleeme, kuna mõned liikmesriigid on läinud kaugemale neljanda ja seitsmenda direktiivi nõuetest ning muutnud kohustuslikuks kogu raamatupidamise aastaaruande (mis tulevikus sisaldaks ka äriühingu üldjuhtimise aruannet) täieliku auditeerimise. EMSK on seisukohal, et kõiki äriühingu üldjuhtimise aruandes sisalduvaid elemente ei ole võimalik täies ulatuses auditeerida. Probleemi lahendamiseks võiks kohustada börsil noteeritud äriühinguid esitama äriühingu üldjuhtimise aruannet koos raamatupidamise aastaaruande ja aruannetega, kuid aruannet tuleks siiski kooskõla osas kontrollida, nagu kirjeldatud käesoleva dokumendi lõikes 4.4.1.

4.4.3 EMSK leiab, et artikli 46a.3 sõnastus on liiga lai. Soovitatakse järgmist sõnastust: "ettevõtte sisekontrolli põhijoonte ja riskijuhtimissüsteemi kirjeldus seoses finantsaruandlusprotsessiga".

4.5 Muud punktid

4.5.1 Seitsmenda direktiivi muutvas artiklis 2 kasutatud terminoloogia, st "otseselt asjakohane ja aitab hinnata", erineb neljanda direktiivis kasutatud terminoloogiast, milleks on "oluline ja aitab hinnata". See ilmne ebajärjepidevus ei tundu olevat millegagi põhjendatud. EMSK teeb ettepaneku, et mõlemal juhul kasutataks sõnastust, milles sisaldub tähtis sõna "oluline".

4.5.2 Artiklis 1, millega muudetakse neljanda direktiivi artikli 43 lõike 1 punkti 7b, kasutatakse sõnu "ei ole sõlmitud vastavalt tavapärastele äritingimustele". Sarnast sõnastust kasutatakse seoses seitsmenda direktiiviga artikli 34 punktis 7b. Seletuskirjas täpsustatakse "ei ole sõlmitud vastavalt tavapärastele äritingimustele" fraasi "mitte turutingimustel" lisamise teel. Kuna viimane on üldiselt aktsepteeritud raamatupidamistermin, tehakse ettepanek kasutada seda mõistet muudetud direktiivides kui sobivamat.

Brüssel, 13. juuli 2005

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee

president

Anne-Marie SIGMUND

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamuse teemal "Teadusuuringute väljavaated Euroopa söe- ja terasesektoris"

(2005/C 294/03)

Vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 otsustas Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee 1. juulil 2004 koostada arvamuse teemal "Teadusuuringute väljavaated Euroopa söe- ja terasesektoris".

Arvamuse koostamise eest vastutav tööstuse muutuste nõuandekomisjon võttis oma arvamuse vastu 13. juunil 2005. Raportöör oli hr Lagerholm ja kaasraportöör hr Gibellieri.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee võttis 419. täiskogu istungil 13.–14. juulil 2005 (13. juulil) vastu järgmise arvamuse 57 poolthäälega, erapooletuks jäi 3.

1. Sissejuhatus**1.1 Söe ja terase teadusfondiga kaasnevad väljavaated**

1.1.1 Euroopa Söe- ja Teraseühenduse koostöö teadusuuringute valdkonnas lõppes ESTÜ asutamislepingu kehtivuse lõppemisega 23. juulil 2002. Siiski võimaldab lepingu kehtivuse ajal terasetööstuse eraldatud summade ülejääk jätkata koostööd teadusuuringute valdkonnas. Otsus kõnealuste summade ühendusele ülekandmise ja teadustegevusele suunamise kohta tehti Nice'i lepingus. Kõnealune summa on 1,6 miljardit eurot (arvestuslik väärtus ESTÜ võlakirjade kustutamise ajal). Söe ja terase teadusfond loodi veebruaris 2003. Fondi õiguslik alus kehtestati ESTÜ asutamislepingu kehtivuse lõppemisega seotud Nice'i lepingu lisas ja Euroopa Liidu Teatajas 5. veebruaril 2003 avaldatud nõukogu 1. veebruari 2003. aasta otsustega (2003/76/EÜ, 2003/77/EÜ, 2003/78/EÜ).

1.1.2 Programmi toimimise tingimused on kindlaks määratud tehniliste ja finantssuunistega.

1.1.3 Käesoleva dokumendi eesmärk on pärast uue süsteemi kolme tegevusaastat tuua välja fondi tegevuses ilmnunud teatud lahknemused ja eelkõige püüda määratleda tulevikuväljavaated.

1.1.4 Esimene ja kõige olulisem, eraldi hiljem käsitletavatest punktidest, on ESTÜ säilitanud uurimisalase koostöö traditsiooni, seda ka tänu ESTÜ teadusuuringute rahastamise tõhususe kõrgele tasemele, mis annab põhjust rahuloluks.

1.2 Finantsaspektid: toetuste ajutine ja märgatav vähendamine

1.2.1 Söe ja terase teadusfondi haldab teadusuuringute peadirektoraadi söe ja terase üksus. Teadusuuringute eelarvevahendid saadakse eespool nimetatud kapitali pikaajalisest investimisest laekuvatest intressidest. Seetõttu sõltub aastaeelarve investeringutuludest. Vastavalt jaotuspõhimõttele määratakse terase ja söe osakaalud, mis on vastavalt 72,8 % ja 27,2 %. Teraseteadusuuringute eelarve on viimasel kahel tegevusaastal olnud ca 43 miljonit eurot (43,68 miljonit 2003.

aastal, 43,68 miljonit 2004. aastal ja 41,20 miljonit 2005. aastal). Kõnealune rahaline abi hõlmab umbes 50 projekti aastas. Fondi eelarvest söe teadusuuringutele eraldatud vahendite suurus on viimasel kolmel aastal olnud järgmine: 16,13 miljonit eurot 2003. aastal, 15,27 miljonit eurot 2004. aastal ja 16,13 miljonit eurot 2005. aastal.

1.2.2 Märgata võib toetusrahade kogusumma olulist vähenemist, terase osas oli see 1990ndate aastate lõpus ning uue aastatuhande esimestel aastatel ca 55–56 miljonit eurot ning söe osas 28–31 miljonit eurot. Tuleb märkida ka seda, et järgmistel aastatel väheneb keskmine toetussumma ühe osavõtja kohta tunduvalt seoses ELi laienemisega ning sellest tuleneva programmis osalejate arvu tõusuga. Muidugi annavad ka uued liikmesriigid oma panuse nagu varem, kuid seda astmeliselt ning alles aastatel 2006–2009. Nende sissemaksed toimuvad järjekordsete osamaksetena (kokku 169 miljonit eurot), mille täielik mõju ei avaldu enne 2011. aastat.

1.2.3 Terasesektoris on teadusuuringute kulutasuvus juba saavutatud (13 ühikut tulu iga investeeritud ühiku kohta). Väga tõhusad on olnud terasetööstuse põhivajadustest lähtuvad tööstusuuringud otseses koostöös asjaomaste partneritega, st tööstuse — ning vajadusel teiste partneritega (tarnijad või peamised tarbijad). Vajadus kõnealust tüüpi teadusuuringute järele on suur, et hoida Euroopa terasetööstuse konkurentsivõimet praegusel, st maailma tipptasemel. ESTÜ programmidele iseloomulikud katse- ja näidisprojektid on viimastel aastatel oluliselt vähenenud, siiski peavad kõnealused projektid jääma valikuvõimaluseks ning eelistatavaks viisiks tehnoloogia arengu kiire siirde tagamiseks tegevusüksustesse (tehastesse).

1.2.4 ESTÜ rahastatud söe teadusuuringud on olnud väga tõhusad. Hinnangust⁽¹⁾ selgus, et keskmine kasutegur on vahemikus 7–25. Teadusuuringute ja tehnoloogia arendusega (TTA) kaasneb tihti arvestatav lisakasv teiste valdkondade jaoks, nagu maamõõtmine, tunneliläbivõime ja materjalide testimine.

⁽¹⁾ Teostatud 1995. aastal Geoffrey Walton Practice'i ja Smith Vincenti poolt, samuti 1996. aastal DG XVII Coal Research Committee poolt.

1.3 Programmide järelevalve ja haldamine

1.3.1 Üheaastaste projektide valikuprotsessis on toimunud suured muutused. Ühelt poolt abistab komisjoni söe- ja terasekomitee (COSCO), mille töös osalevad liikmesriikide esindajad, samuti terase ja söe nõuanderühmad, kuhu kuuluvad tööstuse ja teiste asjaomaste sidusrühmade esindajad. Teisalt teostavad hindamisi sõltumatud eksperdid. Uue süsteemi loomisest alates on komisjon taganud kõnealuste hindamiste nõuetekohase korrektse teostamise igal aastal täiustatavate tingimuste alusel.

1.3.2 Valitud projektide ja seega ka söe- ja terase teadusfondi programmi kvaliteet sõltub hindamise kvaliteedist. Kuna hinnatakse tööstusuuringuid hõlmavaid programme, on oluline, et hindamist viivad läbi eksperdid, kellel on vastavad teadmised tööstuse vajaduste ja prioriteetide, varasemate teadusuuringute ja nende tulemuste ning programmi osalevate partnerite oskuste kohta. Kõnealustele tingimustele vastavad näiteks tehnikatöörühmade eksperdid, kuid komisjon ja terasetööstus peavad siiski veel optimeerima nimetatud ekspertide osalemistingimusi.

1.3.3 Terase valdkonnas on projektide järelevalve ja tehnoloogilise teabe siirdes osalevate ekspertide arv märkimisväärselt vähenenud, varasemat 17 täitevkomiteed asendavad edaspidi üheksa tehnikatöörühma. Kõnealust arengut tasakaalustab mõnevõrra 10 uue liikmesriigi ekspertide kasvanud suurem osalus. Äsja loodud eestkostesüsteem (ühe projekti või teatud arvu projektide järelevalve usaldamine ühele eksperdile) tundub tõhus tagamaks projektide otsesema järelevalve; see muudab järelevalvet puudutavad arutelud lihtsamaks ning järelevalve täpsemaks. Uute söe ja terase teadusfondi projektide vahehindamine toimub 2005. aasta kevadel, millest on oodata rohkem teavet.

1.3.4 Söe valdkonnas Euroopa Söe- ja Terase Ühenduse söe teadusuuringute programmi raames tegutsenud viis täitevkomiteed asendatakse kolme tehnikatöörühmaga. Nende tegevusvaldkonda kuuluvad kaevandamistehnoloogiad (TG1), ümbertöötlemistehnoloogiad (TG2) ja söe keskkonnasäästliku kasutamise tehnoloogiad (TG3).

1.3.5 ESTÜ 2000. aasta ettepanekute puhul oli 10 uue liikmesriigi ettevõtete ja institutsioonide osalemine nullilähedane; söe ja terase teadusfondi 2004. aasta üleskutse puhul 4,2 % terase ja 14,16 % söe osas. 10 uue liikmesriigi esindajate koguarv erinevates komiteedes ja nõuande- ning tehnikatöörühmades on 25 (11 COSCO, 5 SAG, 4 CAG, 3 terase tehnikatöörühmas and 2 söe töörühmas).

2. Teras

2.1 Terasesektori üldine olukord

2004. aasta maailmamajanduse üldine kasv andis olulise tõuke Euroopa majandusele, kuid sisemaine nõudlus ei kasvanud märkimisväärselt. Kuna eurotsoon sõltub paljuski muude majandusruumide nõudmisest, siis sõltuvad väljavaated aastaks 2005 suurel määral maailmamajandusest.

See, kas maailmamajanduse ning koos sellega terase turu kasv käesoleval aastal jätkub, sõltub Hiinast ning teistest Aasia riikidest. Hiina näib olevat jõudnud kontrollitud aeglustumise järku ning majanduskasv on muutumas püsivamaks.

2.1.1 Maailmamajanduse selle aasta oodatava mõõduka kasvu ja Mandri-Euroopa aeglase kosumise valguses on tõenäoline, et tarbimise tegelik kasv on aeglasem kui 2004. aastal. Kuna mõnedes riikides on mõnede toodete laovarud siiski liiga suured, siis on tõenäoline ka nähtava tarbimise kasvu tasandumine.

2.2 Teadusuuringute väljavaated terasesektoris

2.2.1 Pärast ESTÜ asutamislepingu kehtivuse lõppemist korraldatud esimeste pakkumismenetluste tulemused: edukate ettepanekute arvu oluline vähenemine söe ja terase teadusfondi programmis

Vastavalt uuele tüüplepingule sõlmiti 2003. aastal 49 lepingut ja 2004. aastal 51 lepingut; 2005. aastal peaks sõlmitama ligikaudu 50 lepingut. Edukate ettepanekute osakaal on oluliselt langenud, kuigi esitatud ettepanekute arv ei ole võrreldes eraldatud vahendite summaga vähenenud — otse vastupidi. Näiteks 2002. aastal esitati 116 ettepanekut, 2003. aastal 143 ja 2004. aastal 173 ettepanekut. Projektide edukus on praegu umbes 30 %, samas kui käesoleva aastakümne alguses oli see 50–55 %. Kõnealune suundumus on ilmnunud viimasel ajal, mil uute liikmesriikide osalus söe ja terase teadusfondi programmis on veel suhteliselt väike.

2.2.2 Terase tehnoloogiaplatvorm: terase teadusuuringute pikaajalise perspektiivi sobiv raamistik.

Terasetööstus seisab silmitsi mitmete väljakutsetega, nagu näiteks globaliseerumisest tulenev vajadus olla konkurentsivõimeline; uute suurte tootjate (praegu Hiina) kiire kasv; keskkonnanalased eeskirjad, mis puudutavad nii tootmisprotsesse kui tooteid; klientide ja aktsionäride nõudmised; ohutus ja tervisekaitse töökohtadel ning koolitus.

Terasetööstuse eesmärk on säilitada ning isegi tugevdada oma jätkusuutlikku ja konkurentsivõimelist juhtpositsiooni maailmaturul.

Selle püüdluse saavutamiseks otsustas rühm inimesi terase tehnoloogiaplatvormi raames käivitada kindla pikaajalise ja struktureeritud teadus- ja arendustegevuse meetme. Tehnoloogiaplatvorm käivitati 12. märtsil 2004.

Tööstuse muutuste nõuandekomisjon on üks platvormi partneritest ning on esindatud selle juhtivkomitees.

2.2.2.1 Moodustatud on 6 töörühma, kuhu kuulub rohkem kui 100 inimest ning mis toetuvad **jätkusuutliku arengu 4 sambale**: kasum, partnerid (hõlmab nii auto- kui ehitustööstust), planeet ja inimesed, ning energia. Kõnealused töörühmad on kavandanud kolm suurt ja täiendavat laiaulatusliku sotsiaalse mõjuga teadus- ja arendustegevuse tööstusprogrammi. Iga kõnealune programm hõlmab mitmeid teadus- ja arendustegevuse uurimisvaldkondi.

2.2.2.2 On tehtud ettepanek kolmeks laiaulatusliku sotsiaalse mõjuga tööstusprogrammiks:

- ohutud, puhtad, kulutasuvad ja vähese kapitalimahukusega tehnoloogiad;
- energiaallikate ratsionaalne kasutamine ja jäätmete haldamine;
- sobivad teraselahendused lõpptarbijale.

2.2.2.3 Esimese ulatusliku programmi puhul on vajalik kogu terasetööstuse tootmisahela paindlikkus, et toime tulla laieneva tootevalikuga, mille tootmiskulud peavad olema madalad. Terasesektorile tuleksid kasuks kompaktsemad tootmisliinid oluliselt lühemate ümberseadistusaegadega ning laiendatud toodetevalik. Teisest küljest, kui traditsioonilised tehnoloogiad on küpsed ja tugevad, tagamaks stabiilset tulemuslikkust, siis peaks intelligentne tootmistehnoloogia kaasa aitama paindlikemate protsesside arendamisele. Kavandada ja välja arendada tuleb uued tootmiskontseptsioonid, nagu intelligentse tootmisprotsessid ja tõhus tootmise korraldus. Tagamaks uute protsesside, toodete ja teenuste arengu, peaksid kõnealused kontseptsioonid põhinema läbimurdelistel organisatsioonitehnoloogiatel.

2.2.2.4 Esimese ulatusliku programmi raames on lähtutakse kolmest põhiteemast:

- uudsed integreeritud tootmissuunad hapnikuvabaks ja energiatõhusaks töötlemiseks;
- paindlik ja mitmeotstarbeline tootmisahel;
- intelligentne tootmine.

2.2.2.5 Teises ulatuslikus programmis keskendutakse samuti teadus- ja arendustegevuse kolmele keskele teemale:

- kasvuhoonegaasi probleem;

- energiatõhusus ja ressursside säästmine;

- keskkonnasõbralike toodete arendamine, mis arvestaks materjalide sotsiaalse mõjuga.

2.2.2.6 Kolmas ulatuslik programm on suunatud klientide nõudmiste rahuldamisele keerukate kõrgetasemeliste materjalide laia valiku osas. Eelkõige puudutab see kahte turgu: autotööstus- ja ehitussektor. Kolmas (energiaturg) on käesoleval aastal kaalumisel.

2.2.2.7 Kokkuvõtvalt on kõnealuse kolme programmi eesmärk aidata tõhusalt kaasa **konkurentsivõime suurendamisele, majanduskasvule ning lisamõjuna Euroopa tööhõivele**. Kõnealustes programmides määratletud uurimis- ja arendustegevuse asjaomased teemad **aitavad tugevalt kaasa jätkusuutliku arengu lähenemisviisile. Keskkonnakaitse** (kasvuhoonegaaside, eriti CO₂ heitmed) ja **energiatõhususe tõstmine** on mõlemad väljapakutud teadusuuringute ja tehnoloogia arenduse programmide üldkogumis keskse tähtsusega. **Turvalisus ja ohutus** on kolmas väga oluline eesmärk, seda mitte ainult asjaomastes tööstustes, vaid ka klientide jaoks, kes kasutavad teraselahendusi (autod, hooned, energiatootmine, transport jne) igapäevaelus. Kõnealuse eesmärgi saavutamiseks tuleb arendada arukaid ja ohutuid teraselahendusi.

2.2.2.8 Väga oluline teema, mida on samuti arvestatud, on inimressursside aspekt (kvalifitseeritud inimeste kaasamine ja kindlustamine, tagamaks terasesektori eesmärkide saavutamist) Sellele aitab kaasa:

- Euroopa Liidu terase tehnoloogiaplatvormi sidusrühmad on loonud suure Euroopa võrgustiku (Euroopa tööstuse kõrgastme juhid (*Top Industrial Managers for Europe* — TIME), 47 ülikooli 25 liikmesriigist), mis osaleb haridus-, koolitus-, teabevahetus- ja levitamistegevuses. Kõnealusel võrgustikul peaks olema juhtiv osa nii selle analüüsimisel, kuidas haridussüsteem vastaks tulevikus Euroopa terasetööstuse nõudmistele kvalifitseeritud inimeste järele kui ka tõhusate lähenemisviiside kavandamisel puuduste ennetamiseks.
- Inimressursid ettevõtte kompetentsuse alusena on ettevõtte peamine eelis, mida tuleb dünaamiliselt optimeerida. Ülevaade Euroopa terasetootjate võetud meetmetest juhtimise muutmiseks ja edusammude tegemiseks "teadmistepõhise organisatsiooni" suunas, mis toob kaasa heade tavade vahetamise, peaks kõnealusele optimeerimisprotsessile märkimisväärselt kaasa aitama.

2.2.2.9 15. detsembril 2004. aastal platvormi juhtivkomitee vastu võetud teadusuuringute strateegilises kavas kirjeldatud tulevikuvisionis esitatakse terasesektori teadusuuringute tulevikuväljavaated järgmisteks aastateks ja aastakümneteks.

2.2.2.10 Kõnealuse teadusuuringute strateegilise kava teises väljaandes määratakse kindlaks prioriteedid ja esitatakse ettepanekud erinevate Euroopa programmide — Sõe ja terase teadusfond, teadus- ja arendustegevuse raamprogramm (RDFP), Eureka, riiklikud ja piirkondlikud programmid jne — uurimisteemade ning -valdkondade kindlaksmääramiseks. Nimetatud kava kohaselt loetakse peamised konsensusel põhinevad teemad sõe ja terase teadusfondi uuringute hulka.

2.2.2.11 Teadusuuringute strateegilises kavas kirjeldatud teemade olemus ühendatuna vajalike partnerite oskustega peaks kaasa aitama sobivate Euroopa programmide valikule. Sõe ja terase teadusfond on suunatud näiteks (kuid mitte ainult) teraseuuringutele ja RDPF uuringutele partneritega rohkem kui ühest tööstusharust (nt hankijad ja tarvikute hankijad, kui tegemist on uute tehnoloogiate arendamisega; kliendid ja tarbijad — näiteks autotööstuses ja ehitussektoris, kus on tegemist uuenduslike teraselahenduste arendamisega jne). Sarnane suunis peaks olema olemas ühistele tehnoloogiliste meetmetele ulatuslike, pikaajaliste programmide puhul, mis nõuavad suuri investeeringuid ning mis on keskendunud konsensusel alusel valitud Euroopa probleemidele.

2.2.2.12 Eespool soovitatud lähenemisviis vajab täieliku mõjuse saavutamiseks tingimata **erinevate programmide koordineerimist**. Nii peab platvormi teadusuuringute strateegiline kava olema võimalik eeskuju terasevaldkonna suuniste eesseisvale läbivaatamisele. Pealegi peaks programmide koordineerimine võimaldama projektidele ühesugused võimalused, sõltumata sellest, millise Euroopa programmi alla nad kuuluvad.

2.2.2.13 Järgmine, 7. raamprogramm ning teised Euroopa programmid (Eureka jne), riiklikud ja isegi piirkondlikud programmid peaksid pakkuma võimalust rakendada teadusuuringute strateegilist kava. Ühised tehnoloogiaalgatused koos Euroopa Investeerimispanka laenudega võimaldavad järgmistel aastakümnetel arendada läbimurdetehnoloogiaid ning nende rakendamist tööstuse erinevates valdkondades.

2.2.2.14 Lisaks peaks konsensusel põhinev terase programmi prioriteetsete ja konkreetsete teemade kindlaksmääramine platvormi strateegiliste teadusuuringute kavas looma prioriteetsete teemade reservi (mis nõuavad ulatuslikku rahastamist ja märkimisväärsed tehnilisi vahendeid), mis võiks olla vastus iga-aastasele pakkumismenetlusele sõe ja terase teadusfondi uuringuteks. See oleks ühtlasi võimalus vältida vahendite tükeldamist, vähendada halduskulusid ettepanekute arvu vähendamise ja eelkõige saavutada suurem tõhusus, kontsentreerides vahendid terasetööstuse konkurentsivõime jaoks olulistele küsimustele.

2.2.2.15 Terase tehnoloogiaplatformi teise programmi ühe projekti (*ULCOS, Ultra Low CO₂ Steel Making*) eesmärk on terasetootmisel vähendada märkimisväärselt CO₂ heitmeid. Projekti tunnusjooned:

— teema, mis puudutab kogu Euroopat ja on lülitatud 7. raamprogrammi;

— selgelt määratletud tööstuslikud eesmärgid, mis on olulised terasesektori pikaajalise konkurentsivõime seisukohalt;

— konsortsium, mis koosneb Euroopa terasetööstuse juhtivatest osalejatest, kelle kohustused on kirjas konsortsiumi lepingus.

Arvestades kõnealuse projekti tunnusjooni, teavitas tööstus veebruaris 2005 komisjoni platvormi huvist luua ühine tehnoloogiaalgatus (ITI). Komisjoni 6. aprilli 2005. aasta ettepanekus Euroopa Parlamendile ja nõukogule ESTEPd ühiseks tehnoloogiaalgatuseks siiski ei valitud.

2.2.2.16 Programmide **korrapärane ajakohastamine peaks tagama nende vastavuse tööstuse vajadustele**.

3. Süsi

3.1 Söesektori üldine olukord

3.1.1 Euroopa on suuruselt maailma kolmas söetarbija. Süsi on energiaallikana Euroopas üks kesksetest sammastest, millele toetub energialiikide tasakaalustatus ning sõe tähtsus on seoses ELi laienemisega selgelt tõusnud. Süsi on oluline lähteaine raua ja terase tootmisel; energiatootmisel, kus sütt tänu selle tarnekindlusele ja konkurentsivõimele jätkuvalt eelistatakse, on sõe osakaal 32 %.

3.1.2 Euroopa söekaevandus on kõrgelt arenenud tööstusharu. Võrreldes olukorraga väljaspool Euroopat, on kivisöe kaevandamistingimused Euroopas raskemad. Geoloogiliselt raskemates tingimustes kaevandamise tulemusena on Euroopa kaevandamistehnoloogia juhtpositsioonil. Euroopa kaevandamistehnoloogia käes on üle poole maailmaturust ning sellele on kaasa aidanud ka ESTÜ teadusuuringute ja tehnoloogia rahastamine⁽²⁾.

3.1.3 Kohustus säilitada Euroopa juhtpositsioon eeldab teadusuuringute piisavat rahastamist, mis tuleb kasuks nii sektori tööhõivele kui ka ühenduse maksebilansi tasakaalule, ning millega kaasneb mitmekordistav mõju. See kehtib nii kaevandamise kui sõe keskkonnasõbraliku kasutamise kohta, sest tehnoloogilised edusammud tuleb suunata sõe tootmisahela kõigile kriitilistele aspektidele.

⁽²⁾ Maailma Energianõukogu (WEC) on ennustanud järgnevat 25 aastaks kaevanduste ehitamisele ja seadistamisele kiirelt kasvavat investeeringute mahu kokku 3 000 miljardi euro ulatuses.

3.2 Teadusuuringute väljavaated söesektoris

3.2.1 Sektoril on suurepärane teadusuuringute infrastruktuur, kus toimib hea koostöö Euroopa tasandil. Aastaid on ühistesse teadusuuringute projektidesse kaasatud partnereid endistest kandidaatriikidest (praegu uued liikmesriigid). 5. raamprogrammi rahastatud Euroopa jätkusuutliku mäetööstuse võrgustik (*Network on European Sustainable Mineral Industries — NESMI*) loodi 2002. aastal ning see hõlmab umbes 100 Euroopa mäetööstuse sidusrühma. NESMI oluline tulemus on Euroopa tehnoloogiaplatvorm jätkusuutlikele maavaradele (*European Technology Platform for Sustainable Mineral Resources — ETPSMR*), mis kuulutati välja NESMI konverentsil 15. märtsil 2005 ning mis käivitatakse septembris 2005.

3.2.2 Söe teadusuuringute ja tehnoloogia arenduse eesmärgid:

- tagada Euroopa energiaravustus tulevikus;
- uuenduslike ja jätkusuutlike tootmistehnoloogiate arendamine;
- söekasutuse tõhususe parandamine heitmete vähendamiseks;
- energiaallikate jätkusuutlik kasutamine;
- Euroopale lisaväärtuse loomine uurimisel ja arendusel põhineva tehnoloogia juhtpositsiooni kaudu.

3.3 Teadusuuringud ja tehnoloogia arendus kaevandustehnoloogias

3.3.1 Teadusuuringutes ja tehnoloogia arenduses tuleb esmatähtsaks seada tootlikkus ja kulude vähendamine kogu tootmisprotsessis.

Söe soodsa hinnaga tootmine tööseisakuid vältides toimib vaid maardla põhjalikul tundmisel, mis ei ole võimalik varasemaid uuringuid teostamata. Seetõttu tuleks **uute kivimite uurimise meetodite** arendamisel rakendada multidistsiplinaarset lähenemist. Edasise kulude kokkuhoiu saavutamiseks on planeerimisel, arendamisel ja juhtimisel vaja jätkata kaasaegsete seiresüsteemide, sealhulgas satelliit tehnoloogia, väljaarendamist.

3.3.2 Maardlate ohutu ja tulus kasutamine nõuab **intelligenteid ja paindlikke tootmissüsteeme**, näiteks uudseid kaeveõõnte rajamis- ja väljamismeetodeid, milles kasutatakse roboteid, arenenud automaatikat ja tehisintellekti. Peamised tingimused on edasine automatiseerimine, parandatud tootmiskontroll ja sisseehitatud juhtimis- ja hooldussüsteemid.

3.3.3 **Automatiseerimise** eesmärgiks on programmeeritavad autonoomsed andurid ja ajamid, traadita andurite võrgustikud, uued füüsilise mõõtmise võimalused, lokaliseerimis- ja navigatsioonisüsteemid ning programmeeritavad pilditöötlussüsteemid.

3.3.4 Täiustatud ja väga ratsionaalsed **kihtide kontrollimeetodid** on väga olulised kaevetööde tõhususe ja ohutuse

tagamisel, eriti suuremates sügavustes. Üks siinkohal suurt huvi pakkuv abivahend planeerimisel on kivimite omaduste mehaanilise vormimise edasine arendamine.

3.3.5 Tootmisprotsessi kõikides etappides on vajalik arenenud **infotehnoloogia**, kaasa arvatud täiustatud sondeerimis-, seire- ja analüüsimeetodid. Täpsemalt tähendab see teabevahetust — eelkõige maa-alust mobiilsidet, kaasa arvatud vastavaid infotehnoloogiaseadmeid. Söe ja terase teadusfondi ühisprojekti käigus edukalt välja arendatud virtuaalreaalsus võiks parandada kaevanduste juhtimiskeskuse tehnoloogiat. Arvutipõhise protsessijuhtimise kasv suurendaks tõhusust ja ohutust töökohal.

3.3.6 Seadmete osade järjest suurematest mõõtmetest ja pidevalt suurenevast kaalust tulenevast ruumipuudusest tingituna takistab seadmete **monteerimine ja demonteerimine** tootlikkuse tõstmist. Seetõttu on oluline eesmärk vähendada monteerimise ja demonteerimise aega, kasutades uusi monteerimistehnikaid ja piirdudes väikese hulga standardsete, kompaksete osadega. Jällegi on toetava vahendina võimalik kasutada informatsioonitehnoloogiat. Sama kehtib materjali maa-alusel transportimisel. Peaesmärk on siinkohal transpordi automatiseerimine kaasaegseid andurite süsteeme kasutades ja materjali optimaalselt käsitsedes.

3.3.7 Keskkonnavalaste meetmete maksumus ja kaevandustööde avalik heakskiit tiheda asustusega tööstuspiirkondades muudab keskkonnakaitse tulevaste teadusuuringute oluliseks teemaks — kõrvaldada või vähendada tuleb kaevanduste ja koksitahaste erinevaid kahjulikke mõjusid. Kõnealuse valdkonna meetodilistel edusammudel on märkimisväärne ekspordipotentiaal ja oluline mõju teistele tootmisharudele. Nimetatud areng on ühiskonnale väga oluline. See puudutab nii tegutsevaid kaevandusi kui ka sulgemismeetmeid ja uuesti kasutuselevõtmist.

3.3.8 Uurimis- ja arendustegevus on vajalik näiteks selleks, et täpsemalt ennustada kõrgemat põhjaveetasest kaevandustes ja gaasiheitmeid pärast sulgemist. Üldiselt tuleks tehnika arengut rakendada võimalikult palju ka teistes tööstusharudes ja toetada selle kohandamist kivisöe allmaakaevandamiseks. Märksõnadeks on nanotehnoloogia, bioonika, lennundustehnoloogia andurid ja robotika.

3.4 Teadusuuringud ja tehnoloogia arendus söe keskkonnasäästlikul kasutamisel

3.4.1 Peamised eesmärgid väljenduvad ka söe keskkonnasäästliku kasutamise kahes etapis:

- suurendada tõhusust, et vähendada gaaside eraldumist ning kasutada toorainet säästvalt;
- eraldada ja ladustada CO₂.

3.4.2 Eelistatud seisukoht söe keskkonnasäästlikul kasutamisel on keskenduda tõhususe suurendamisele, et vähendada gaaside eraldumist ja säästa ressursse. Kõnealust strateegiat soodustab asjaolu, et ajavahemikul 2010–2020 on Euroopas (15-liikmeline EL) potentsiaalne vajadus asendada vanu ja ehitada uusi elektrijaamu koguvõimsusega üle 200 GW. Fossiilkütusel töötavate elektrijaamade osakaaluks arvestatakse ligikaudu 60 %, söeküttel töötavate elektrijaamade osakaaluks arvestatakse 23 %. Seetõttu avaneb suurepärane võimalus tõhusaima tehnoloogia kasutamiseks.

3.4.3 Tänapäeval kasutatava auruturbiiniga elektrijaama tehnoloogiaga on kivisöe kasutamisel saavutatav maksimaalne kasutegur 45–47 %. Enam kui 50 % tõusu võib oodata rõhu ja temperatuuri tootmisparameetrite suurendamisest (üle 700 °C). Siinkohal on oluline osa uute, kuumuskindlate materjalide arendamisel ja katsetamisel. Võrreldes praegu Saksamaal kasutatava tehnoloogiaga tähendaks see CO₂ heitmete vähenemist ca 30 % võrra.

3.4.4 Seetõttu on tavaliste auruturbiiniga elektrijaamade tööprotsesside arendamisega võimalik märkimisväärselt vähendada CO₂ heitmete hulka ning samaaegselt säästa lühiajaliselt toorainet. Seetõttu tuleks kõnealuse valdkonnaga arvestada teadusuuringute rahastamisel.

3.4.5 Keskmises või pikemas perspektiivis võivad lisaks tavalisele tehnoloogiale alternatiiviks olla ka kombineeritud meetodid. Võimalikud variandid on integreeritud söe gaasistamine (*integrated coal gasification* — IGCC) ja survestatud ning pulbristatud söe põletamine. Nimetatud tehnoloogiate abil on võimalik saavutada oluliselt suurem kasutegur kui 50 %. Teadusuuringuid kõnealuses valdkonnas tuleb süvendada.

3.4.6 Täiendavaid teadusuuringuid on tarvis saastevabade elektrijaamade väljaarendamiseks, juhul kui selleks on poliitiline tahe. Süsihappegaasi eraldamiseks vajalike seadmete installeerimine toob kaasa elektrijaama kasuteguri vähenemise 6–14 % võrra. Seetõttu ei suurene mitte ainult tootmiskulud, vaid see on ka vastuolus tooraine säästmise eesmärgiga. Maksimaalse võimaliku kasuteguriga optimeeritud elektrijaam on alus, mille pikaajaline eesmärk on saavutada saastevaba elektrijaam.

3.4.7 Saastevaba elektrijaam on esialgu visioon. Kliima kaitsmiseks on tarvis arendada tehnoloogilisi ja majanduslikke protsesse keskkonnakahjulike mikrogaaside eraldamiseks elektrijaama heitmetest, et vältida CO₂ eraldumist atmosfääri.

3.4.8 Tundub, et lihtsam on välja arendada CO₂ eraldamise tehnoloogiad (protsessi esimene osa) kui süsinikdioksiidi kindel, pikaajaline ladustamine pärast eraldamist (protsessi teine osa), sest teadmised suurte koguste CO₂ käitumise kohta kinnistes

laoruumides pikaajalises perspektiivis on väikesed. Kõnealune arutelu keskendub ladustamisele tühjakspumbatud nafta- ja maagaasimaardlates või sügaval asetsevates soolamaardlates põhjaveekihtides. Nimetatud ettevõtmine nõuab märkimisväärsed investeeringuid logistikasse.

3.4.9 Praeguse ekspertiisi järgi ei ole kõnealusel arengul ületamatuid tehnilisi takistusi, kuid kontseptsiooniga kaasnevad märkimisväärsed majanduslikud ja ökoloogilised ohud. Kõnealuse ohu vähendamine on järgnevatel aastatel tööstuse ja liikmesriikide valitsuste üks peamisi ülesandeid.

4. Järeldused ja soovitused

Kolmeaastase üleminekuaja järel on söe ja terase teadusfondi teadusuuringud osutunud tõhusaks, kuhu on edukalt integreeritud ka endiste ESTÜ teadusuuringute programmide eksperdid. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee soovib lähitulevikus säilitada nii nõuandeorganid (COSCO, SAG ja TAG, tehnilised ekspertrühmad) programmide juhtimiseks kui ka sama hinda-missüsteemi. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee palub kaaluda võimalusi ekspertide tehnilistes ekspertrühmades osalemise suurendamiseks.

4.1 Kuigi halduslikel põhjustel hõlmab söe ja terase teadusfondi programm nii sütt kui terast, on kummalgi sektoril iseloomulikud jooned ja vajadused, millega tuleks tegeleda, et edendada tehniliste ja teaduslike eesmärkide saavutamist kõnealuste sektorite konkurentsivõime tõstmiseks. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee toetab Euroopa tehnoloogiaplatvormide loomist, mis võimaldavad nii terase- kui söesektoril leida sobiv keskkond teadusuuringute ja tehnoloogia arenduse põhimõtete ja tegevuste arendamiseks ja koordineerimiseks Euroopa kõiki võimalikke ressursse kasutades.

4.2 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee toetab tugevalt uute liikmesriikide ettevõtete, uurimiskeskuste ja ülikoolide kiiret ja kindlat kaasamist söe ja terase teadusfondi teadusuuringute programmi ning sellega seotud terase- ja söesektoril Euroopa tehnoloogiaplatvormi tegevustesse.

4.3 Teras

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvates on terasesektoris järgneval aastakümnel tugev vajadus ühiste teadusuuringute järele, et säilitada ja isegi suurendada tööstuse praegust juhtpositsiooni maailmas — positsiooni, mis on nii jätkusuutlik kui konkurentsivõimeline. Teras kasutamine on oluline ühiskonna tulevaste nõudmiste täitmisel ja uute turuvõimaluste loomisel. Tulevikus peab terasetööstus püüdlema keskkonnasõbralikemate toodete ja uute teraselahenduste poole.

4.3.1 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee toob välja peamised teemad:

- **Keskkonnakaitse** (eriti CO₂ heitmete vähendamine) ja **energiatõhusus** on väljapakutud teadusuuringute ja tehnoloogia arenduse programmides keskse tähtsusega. Välja tuleb arendada uued protsessid, mis oleksid praegustest tugevamini integreeritud ja paindlikumad.
- Turvalisus ja ohutus on samuti väga oluline eesmärk, seda mitte ainult asjaomastes tööstustes, vaid ka klientide jaoks, kes kasutavad teraselahendusi (autod, hooned, energiatootmine, transport jne) igapäevaelus. Kõnealuse eesmärgi saavutamiseks tuleb arendada intelligentseid ja ohutuid teraselahendusi. Ühine eesmärk on uute terasetoodete kaalu vähendamine. Materjalide sotsiaalne mõju oleks väärtuslik panus terasetööstuse pikaajalistele eesmärkidele (terasetoodete konkurentsivõime tõstmine ja terase tootmisprotsesside jätkusuutlikkus).
- Väga oluline eesmärk terasetööstuse ambitsioonide saavutamisel on ka kvalifitseeritud tööjõu tagamine.
- Teras tehnoloogiaplatformi konsensuslikult määratletud prioriteedid on varueesmärgid, mida rakendatakse Euroopa erinevate teadusuuringute ja tehnoloogia arenduse vahenditega (sõe ja terase teadusfond, 7. raamprogramm, riiklikud

ja isegi piirkondlikud programmid). Erinevad programmid vajavad siiski kooskõlastamist.

- Euroopa valitsusasutuste toetus terasesektori platvormi tunnustamiseks prioriteetse programmina, mis saab kasu ühisest tehnoloogiaalgatusest.

4.4 Süsi

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tervitab Euroopa uusi energiaprioriteete, mis rõhutavad sõe keskkonnasäästliku kasutamise tehnoloogiate tähtsust kliimale ja keskkonnakaitsele ning Euroopa Liidu energiavarustuse ohutusele, samuti pühendatakse 7. raamprogrammis prioriteetse eesmärgina sõe keskkonnasäästliku kasutamise tehnoloogiatele.

Programm peaks heitmete vähendamiseks ja ressursside säästvaks kasutamiseks püüdlema tõhususe suurendamise poole, samuti tuleb tegeleda CO₂ eraldamise ja ladustamisega. Kuna laiema ulatusega Euroopa kaevandamistechnoloogia platvorm (*European Mining Technology Platform*) tegeleb sektoriüleste teadusuuringute strateegiate ja vahenditega, siis tuleks säilitada seda täiendav sõe ja terase teadusfondi programm, mis peaks keskenduma söekaevandamise teadusuuringutele ja tehnoloogiaarendusele.

Brüssel, 13 juuli 2005.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee

president

Anne-Marie SIGMUND

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee aramus teemal “Komisjoni teatis sotsiaalmeetmete kava kohta”

KOM(2005) 33 lõplik

(2005/C 294/04)

Vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 262, otsustas komisjon 9. veebruaril 2005. aastal konsulteerida Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: “Komisjoni teatis sotsiaalmeetmete kava kohta”.

Arvamuse ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 21. juunil 2005. Raportöör oli pr ENGELEN-KEFER.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee võttis 419. täiskogu istungil 13.-14. juulil 2005 (13. juuli istungil) vastu järgmise arvamuse 60 poolt- ja 1 vastuhäälega, erapooletuks jäi 3.

1. Sissejuhatus

1.1 Aastateks 2006–2010 kavandatud uue sotsiaalmeetmete kavaga on seotud erilised ootused. Ajal, mil tehakse Lissaboni strateegia vahetuskuvõtet, on oluline tuua jõudsamalt esile sotsiaalpoliitika olulisus Lissaboni strateegia eesmärkide saavutamisel. Kinni tuleb pidada Lissaboni strateegia nõudest ühendada konkurentsivõime parandamine ja majanduskasvu tõstmine suurema hulga ja paremate töökohtade loomise ning sotsiaalse ühtekuuluvuse tugevdamisega. Selleks on tarvis Euroopa poliitikat, mis järgib võrdselt kõnealuseid eesmärke ning kindlustab Lissaboni strateegia tasakaalu. Euroopa sotsiaalmodeli jätkuvaks toetamiseks peab majandus-, tööhõive-, sotsiaal- ning keskkonnapolitiitika vahel valitsema tasakaal.

1.2 Euroopa Ülemkogu 22.–23. märtsil 2005. aastal Brüsselis toimunud kohtumisel, mille eesmärgiks oli Lissaboni strateegia taashoogustamine, jõuti järeldusele, et põhiorhk tuleb asetada majanduskasvu ja tööhõive edendamisele ning viidati makropoliitika olulisusele kõnealuses kontekstis⁽¹⁾. Võttes arvesse majanduse jätkuvalt nõrka olukorda ja endiselt kõrget tööpuuduse taset tundub, et kõnealune rõhuasetus on tingimata vajalik. Ülemkogu lähtub seejuures üksteist vastastikku toetavast lähenemisest majandus-, tööhõive- ja sotsiaalpoliitikas ning tõdeb: “Nende eesmärkide saavutamiseks tuleb liidul koondada kõik liikmesriikide ja ühenduse asjakohased vahendid, sealhulgas ühtekuuluvuspoliitika, strateegia kolme (majanduslikku, sotsiaalsesse ja keskkonnavalasessse) dimensiooni, et nendevahelist koostööd säästva arengu üldisel taustal paremini kasutada.”⁽²⁾ Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee leiab, et rõhuasetus majanduskasvule ja tööhõivele ei paranda automaatselt sotsiaalset olukorda, kuigi majanduskasvu hoogustumine on oluline eeldus tööpuuduse vähendamiseks ja sotsiaalse olukorra parandamiseks. Eelkõige tuleb sotsiaalpoliitikat vaadelda kui olulist tegurit, millel on positiivne mõju majanduskasvule ja tööhõivele. Sotsiaalmeetmete kava aitab saavutada Lissaboni strateegia eesmäärke, tugevdades Euroopa sotsiaalmodelit, mis

põhineb liikumisel täieliku tööhõive suunas ja suuremal sotsiaalsel ühtekuuluvusel.⁽³⁾

1.3 Euroopa sotsiaalmodeli toetub headele majandustulemustele, sotsiaalkaitse kõrgele tasemele, kõrgele haridus- ja koolitustasemele ning sotsiaalsele dialoogile.⁽⁴⁾ Kõnealune sotsiaalmodeli põhineb kõigi liikmesriikide ühistel demokraatia, vabaduse ja sotsiaalse õigluse põhiväärtustel. Kõnealune arusaam sotsiaalse turumajanduse ja selle aluseks olevate põhiväärtuste kohta on esimest korda kogu Euroopa Liidu määratletud jaoks tulevases põhiseaduse lepingus, täpsemalt Euroopa Liidu põhiõiguste hartas. Sõltumata vormilistest erinevustest on kõigil Euroopa Liidu liikmesriikidel ühised sotsiaaliigi tunnused, mis üheskoos moodustavad Euroopa sotsiaalmodeli. Nimetatud tunnuste hulka kuuluvad:

- solidaarsuse põhimõttele tuginevad jätkusuutlikud sotsiaalkaitse-süsteemid isiku elus esinevate põhiliste riskide kindlustamiseks;
- riiklikult või kollektiivlepingutega määratletud töötingimused töötajate kaitseks ning tööhõive edendamiseks;
- töötajate ja nende huve esindavate organisatsioonide osalemis- ja kaasotsustusõigused;
- töösuhete, st sotsiaalpartnerite vahelise autonoomse sotsiaalse dialoogi süsteemid;
- avalikud üldhuviteenused.

Euroopa sotsiaalpoliitika ülesanne on Euroopa sotsiaalmodeli säilitamine ja edasiarendamine mõjusate vahendite abil. Sotsiaalpoliitika eriline panus seisneb Euroopa tööhõivestrategias, sotsiaalse integratsiooni ja sotsiaalkaitse-süsteemide reformi kooskõlastusmeetmetes ning töö- ja elutingimuste ühtlustamises üldise progressi raames sotsiaalsete miinimumstandardite abil.

⁽¹⁾ “Majanduskasvu ja tööhõive nimel tehtavate jõupingutuste toetamiseks on hädavajalik usaldusväärsete makromajanduslike tingimuste olemasolu.” (Eesistujariigi järeldused, lk. 2, punkt 7).

⁽²⁾ Eesistujariigi järeldused, lk 2, punkt 6.

⁽³⁾ Eesistujariigi järeldused, lk 9, punkt 29.

⁽⁴⁾ Euroopa Ülemkogu, eesistujariigi järeldused, Barcelona, 15.–16. märts 2002.

1.4 Lissaboni strateegia eesmärkide saavutamiseks tuleb Euroopa tasandil tugevdada sotsiaalpoliitikat kui erilist tegevusvaldkonda järgmise aktiivse tegevuse kaudu:

- tööpuuduse vältimine eriti ebasoodsas olukorras olevate elanikkonnarühmade hulgas ning nende tagasitoomine tööturule;
- vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemine, pidades eriti silmas uusi vaesusriske (nt töö sümboolse tasu eest);
- igasuguse diskrimineerimise vastu võitlemine ja naistele võrdsete võimaluste tagamine;
- süvendatud kogemustevahetus sotsiaalkaitse reformi strateegiate üle, et kooskõlastada selle sotsiaalne funktsioon rahastamise aluste jätkusuutliku tagamisega;
- sotsiaalsete miinimumstandardite rakendamine töötajate kaitseks ning nende osalemis- ja kaasotsustusõiguste, samuti personaliesinduste õiguste tagamiseks.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee toetab täielikult Euroopa Komisjoni uut lähenemist, mille kohaselt tuleb iga seadusandliku ettepaneku puhul kontrollida selle mõju majanduskasvule ja tööhõivele ning vastavust Euroopa Liidu põhiõiguste hartale.

1.5 Olulise panuse uue sotsiaalmeetmete kava ettevalmistamisse andis laienenud Euroopa Liidu sotsiaalpoliitika tuleviku kõrgetasemeline töörühm, kes esitas oma aruande 2004. aasta mais. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvates tuleks uues sotsiaalmeetmete kavas pöörata rohkem tähelepanu kõnealuse töörühma töö tulemustele ja ettepanekutele. ⁽⁵⁾

2. Ülevaade komisjoni ettepanekust

2.1 Komisjon rõhutab oma teatistes, et tegeleb Euroopa sotsiaalmudeli ajakohastamise ja arendamisega, samuti sotsiaalse ühtekuuluvuse edendamisega, mis on Lissaboni strateegia üks osa. Sotsiaalpoliitika kavas määratakse kindlaks prioriteedid, millest Euroopa Liidu tegevus peaks juhinduma. Prioriteetide elluviimisel tuleks toetuda järgmistele põhimõtetele:

- positiivne koosmõju majandus-, sotsiaal- ja tööhõivepoliitiliste meetmete vahel;
- kvaliteedi edendamine tööhõives, sotsiaalpoliitikas ja töösuhetes, et parandada inim- ja sotsiaalset kapitali;

⁽⁵⁾ Kõrgetasemelise töörühma aruanne sotsiaalpoliitika tuleviku kohta laienenud Euroopa Liidus, mai, 2004.

— sotsiaalkaitsesüsteemide ajakohastamine, kohandades neid ühiskonna praegustele nõuetele, tuginedes seejuures solidaarsusele ja tugevdades sotsiaalkaitsesüsteemide rolli produktiivse faktorina;

— puuduva sotsiaalpoliitika kuludega arvestamine. ⁽⁶⁾

2.2 Lähtudes kõnealustest põhimõtetest, tehakse ettepanek kahest osast koosnevaks strateegiliseks lähenemisviisiks:

- kodanike usalduse tugevdamine ühiskondlike muutuste suhtes, kasutades selleks põlvkondadeülest lähenemist ning globaliseerumise muutuste ja võimaluste kasutamise nimel tehtavat koostööd;
- prioriteetide määramine Euroopa Komisjoni 2005.–2009. aastaks seatud strateegiliste eesmärkide alusel järgmistes poliitikavaldkondades: tööhõive edendamine ja struktuuri-muutustega tegelemine, solidaarse ühiskonna ja võrdsete võimaluste loomine.

3. Usalduse suurendamine — edu saavutamise tingimus

3.1 Seoses usalduse suurendamisega ühiskondlike muutuste suhtes nimetatakse kolme konkreetset meetet:

- roheline raamat demograafiliste muutuste kohta ja panus Euroopa noorsooalgatusse;
- koostöö muutuste nimel; iga-aastase foorumi korraldamine sotsiaalmeetmete kava rakendamise hindamiseks;
- Euroopa sotsiaalmudeli kaasamine rahvusvahelisse töökonteksti ja inimväärse töökeskkonna toetamine kogu maailmas.

3.2 Ka Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvates on tarvis suurendada kodanike usaldust Euroopa ühendamisprotsessi ja kogu sotsiaalse arengu suhtes, kuid see on võimalik vaid juhul, kui Euroopa poliitika tulemusena inimeste sotsiaalne olukord tõepoolest paraneb. Komitee peab vajalikuks demograafiliste muutuste ühiskondlike tagajärgede põhjendatud analüüsi ning tervitab kavandatud rohelise raamatu ⁽⁷⁾ koostamist, mis võimaldab Euroopas laiaulatuslikku arutelu. Põlvkondadeülese lähenemise raames tuleb seejuures erilist tähelepanu pöörata noorele põlvkonnale avalduvale mõjule. Siiski jääb komisjoni ettepanekus ebaselgeks, mida mõeldakse Euroopa noorsooalgatusse tehtava panuse all ja milline on seejuures komisjoni roll. Saksamaa, Hispaania, Prantsusmaa ja Rootsi valitsused esitasid hiljuti Euroopa Ülemkogule ühise dokumendi Euroopa noorsoopakti kohta. Kõnealune dokument, mis

⁽⁶⁾ KOM(2005) 33 (lõplik), 9.2.2005, lk 2.

⁽⁷⁾ KOM(2005) 94 (lõplik), 16.3.2005.

sisaldab ettepanekuid meetmete rakendamiseks tööhõive ja sotsiaalse integratsiooni, üld- ja kutsehariduse, elanikkonna liikuvuse ja noorsoovahetuse valdkonnas, võeti vastu kevadel toimunud tippkohtumisel ⁽⁸⁾.

Kõnealuses ettepanekus viidatakse ka kavandatud rohelisele raamatule, mis käsitleb demograafilisi muutusi. Komitee avaldab kahetsust, et Euroopa Komisjon ei käsitlenud oma teatises nimetatud valitsuste ettepanekut põhjalikumalt ⁽⁹⁾.

3.3 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee peab põhimõtteliselt asjakohaseks korraldada iga-aastane foorum, millel hinnatakse sotsiaalmeetmete kava rakendamist. Kõnealune foorum peaks komitee arvates tegelema Euroopa sotsiaalmudeli perspektiividega, kaasama kõiki olulisi ühiskonnarühmi ning võimaldama arutelu osalejate vahel.

3.4 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee toetab täielikult Euroopa Komisjoni kavatsust kaasata Euroopa sotsiaalmudeli eelised aktiivselt rahvusvahelise töökonteksti ning astuda kogu maailmas välja inimväärsuse töötingimuste eest, mis vastavad Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) standarditele. Euroopa Liidu usaldusväärsuse tagamiseks tuleb kindlustada Euroopa sotsiaalmudeli säilitamine ja arendamine ka muutunud majanduslikes raamtingimustes ning astuda veenvalt välja selle eest, et majanduslik ja sotsiaalne areng oleksid teineteisega seotud. Seejuures peaks Euroopa Liit selgesõnaliselt viitama muudetud Euroopa sotsiaalharta ja Euroopa Liidu põhiõiguste hartale.

4. Tööhõive ja töö kvaliteet, struktuurimuutuste juhtimine

4.1 Euroopa tööhõivestrateegia

4.1.1 Seoses Euroopa tööhõivestrateegiaga kuulutab Euroopa Komisjon 2005. aastaks välja uue suundumuse, mis lähtub W. Kok'i juhitud tööhõive töökonna 2003. aastat käsitlevast aruandest tulenevatest prioriteetidest: kohanemisevõime edendamine, parem sulandumine tööturule, rohkem investeringuid inimkapitali, strateegia rakendamise tõhusam juhtimine. Kõnealuseid meetmeid tuleb rakendada vastavalt majanduspoliitilistele suunistele. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee juhib tähelepanu sellele, et Euroopa Liidu sotsiaalpoliitika tuleviku kõrgetasemeline tööühm on teinud konkreetsed ettepanekud rõhuasetusteks uutes tööhõivesuunistes. Nende kohaselt tuleks keskenduda noorte varasemale ja paremale sisenemisele

tööturule ning üleminekuastmete loomisele väljaõppe ja tööelu vahel, samuti naiste ning vanemate töötajate integreerimisele. Kõrgetasemelise tööühma arvates peaks teine rõhuasetus olema töö kvaliteedi edendamisel töökorralduse ning töö- ja tervisekaitse meetmete abil, mis lihtsustab samaaegselt ka vanemate inimeste integreerimist. Elukestva õppe valdkonnas teeb kõrgetasemeline tööühm ettepanekuid mitmesuguste meetmete rakendamiseks, mis tuleks integreerida tööhõivet käsitlevatesse suunistesse. Samuti peaksid Euroopa Liidu tööhõivesuunistes saama olulisema koha toetus ja toimetulek struktuurimuutuste sotsiaalsete tagajärgedega, seda eelkõige uutes liikmesriikides. Vahepeal esitatud majanduskasvu ja töökohtade loomise komplekssete suuniste raames käsitletakse kõnealuseid ettepanekuid vaid osaliselt. ⁽¹⁰⁾

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee peab vajalikuks, et tööhõivesuuniste muutmisel seatakse esiplaanile tööhõive kvaliteet vältimaks vaesust töötavate isikute puhul.

4.1.2 Euroopa Sotsiaalfondi (ESF) rolli Euroopa tööhõivestrateegia toetamisel nimetatakse ainult seoses reformide rakendamise parandamise ning kommunikatsioonistrateegia kavandamisega. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee kritiseerib, et Euroopa Komisjon isegi ei nimeta ESFi olulist osa inimkapitali edendamisel ning võtmerolli tööturuga seonduvate väljaõppe- ja täiendõppemeetmete puhul. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvates ei ilmne piisava selgusega ESFi oluline roll elukestva õppe toetajana, kuigi oskused ja pädevused moodustavad Euroopa Liidu olulise konkurentsieelise ⁽¹¹⁾.

4.1.3 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee annab põhimõtteliselt positiivse hinnangu kommentaaridele sotsiaalmeetmete kavas majanduslike struktuurimuutuste kohta, mis lähtuvad sotsiaalpoliitika tulevikku käsitleva eksperthüma tööst. Märkimisväärne on see, et komisjon ei käsitlenud ettevõtete ümberkorralduste sotsiaalseid tagajärgi. Kõnealuste tagajärgedega tegelemise kavad ongi käesolev ülesanne, ning seda tuleb teha viisil, mis võimaldaks majanduslike ja töötajate huvide õiglast tasakaalu. Euroopa Komisjon teeb eelkõige ettepanekuid tegevusteks ja vahenditeks, näiteks kõigi osalejate ja huvirühmade kõrgetasemelise foorumi korraldamine ettevõtete ümberkorralduste jälgimiseks. Kõnealuse foorumi koosseisu, eesmärgi ja sisu täpselt ei selgitata. Sama vähe viitab komisjon töötajate õiguste olulisusele ja struktuurimuutuste sotsiaalseid tagajärgi käsitlevale Euroopa seadusandlusele. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on siiski arvamisel, et direktiivid töötajate kaitseks kollektiivsete koondamiste vastu, kaitseks ettevõtete ülemineku puhul ning töötajate teavitamiseks ja nõustamiseks kujutavad endast koos Euroopa tööõukogu direktiiviga olulisi vahendeid struktuuriliste muutuste sotsiaalsete tagajärgede kõrvaldamisel koostöös töötajate ja personaliesindustega.

⁽⁸⁾ Euroopa Ülemkogu, eesistujariigi järeldused, Brüssel, 22.–23. märts 2005.

⁽⁹⁾ EMSK arvamus "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, mis rajab programmi" Aktiivsed noored "perioodiks 2007–2013" (CESE 253/2005, 10.3.2005, raportöör: hr RODRÍGUEZ GARCÍA CARO).

⁽¹⁰⁾ KOM(2005) 141 (lõplik), 12.4.2005.

⁽¹¹⁾ EMSK arvamus "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus Euroopa Sotsiaalfondi kohta" (CESE 250/2005, 9.3.2005, raportöör: pr Engelen-Kefer).

4.1.4 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tervitab Euroopa sotsiaalpartneritega konsulteerimise teise etap alustamist ümberkorralduste teemal ja Euroopa töönõukogu käsitleva direktiivi läbivaatamiseks. Komitee on siiski arvamisel, et mõlemat teemat tuleks käsitleda eraldi. Kuigi Euroopa töönõukogul on oluline osa ümberkorraldustes, vajab Euroopa töönõukogu direktiiv sellest sõltumatult juba ammu parandamist. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on kõnealust teemat juba käsitlenud ning leidis, et kõnealune vahend annab olulise panuse tööandjate ja töötajate vaheliste suhete Euroopa mõõtme arengusse ⁽¹²⁾.

4.1.5 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee toetab ka kavatsust luua suurem sünergia poliitikasuundade ja nende rahastamisvahendite (eelkõige Euroopa Sotsiaalfondi) vahel. Siiski jääb selgusetuks, mida komisjon täpselt silmas peab. Ebaselgeks jääb ka see, mida mõistab komisjon Euroopa tööhõivestrategia tugevama seose all õigusraamistiku arengu ja sotsiaalpartnerite vaheliste kokkulepete vahel.

4.2 Töösuhete uus dünaamika

4.2.1 Euroopa Komisjon soovib töösuhete arengule anda uue dünaamika sotsiaalseadustiku edasiarendamisega ning sotsiaalse dialoogi ja ettevõtete sotsiaalse vastutuse suurendamisega. Sellega seoses kavatseb komisjon esitada rohelise raamatu tööõiguse arengu kohta, milles analüüsitakse praegusi suundumusi töösuhetes ja uuritakse tööõiguse rolli turvalisema keskkonna loomisel ning uute arengutega kohanemisel. Komisjoni arvates võib rohelise raamatu põhjal tekkiv arutelu viia praegu kehtivate eeskirjade ajakohastamise ja lihtsustamiseni. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee peab kõnealuse rohelise raamatu koostamist mõttekaks. Siiski on komitee seisukohal, et veel on liiga vara oodata arutelust võimalikke lõppjäreltusi või vihjeid. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on põhimõtteliselt seisukohal, et tööõiguse läbivaatamisel, millesse on kaasatud ka sotsiaalpartnerid, tuleb lähtuda asutamislepingust, mis seisneb selles, et miinimumeeskirjad peaksid viima töö- ja elutingimuste ühtlustumiseni arengu kaudu (EÜ asutamisleping, artikkel 136).

4.2.2 Euroopa Komisjon teeb 2005. aastaks ettepaneku töötajate isikuandmete kaitsega seotud algatuseks, et läbi vaadata ettevõtete ülemineku ja kollektiivsete koondamiste direktiivid ning konsolideerida töötajate teavitamist ja nõustamist käsitlevaid sätteid. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee juhib tähelepanu sellele, et on aeg neid ellu rakendada. Direktiivide uuesti läbivaatamise eesmärk peaks vastavalt asutamislepingu põhimõtetele olema "parandatud elamis- ja töötingi-

mused, et võimaldada nende ühtlustamist..." (EÜ asutamisleping, artikkel 136).

Mis puudutab töötajate teavitamist ja nõustamist käsitlevate õigussätete konsolideerimist, siis on Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee seisukohal, et aluseks peaks olema Euroopa äriühingu direktiivis käsitletud osalusmudel.

4.2.3 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on nõus ettepanekutega, mille komisjon on teinud töötervishoiu ja -ohutuse valdkonnas, eelkõige ennetamispõhimõtte esiletõstmisega välja kuulutatud algatuste puhul. Teatis töö- ja tervisekaitse uue strateegia kohta aastateks 2007–2012 peaks eelkõige analüüsima ka uusi terviseriske, laiendama kaitset seni tähelepanu alt välja jäänud töötajarühmadele ning tegelema küsimusega, kuidas saaks parandada ja toetada olemasolevate töö- ja tervisekaitse eeskirjade rakendamist eelkõige uutes liikmesriikides.

4.2.4 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tervitab ka komisjoni kavatsust edendada tööstusharudevahelist ja valdkondlikku sotsiaalset dialoogi ning toetab eelkõige kava pakkuda Euroopa sotsiaalpartneritele rohkem logistilist ja tehnilist tuge. Komitee arvates on see vajalik eelkõige uutes liikmesriikides, kuna seal on sotsiaalse dialoogi struktuurid suures osas veel vähe arenenud ning neid alles luuakse. Euroopa sotsiaalpartnerite vaheline kahepoolne sotsiaalne dialoog on Euroopa sotsiaalmudeli oluline osa. Laekenis toimunud sotsiaalpartnerite tippkohtumise ühisavalduses kinnitati, et sotsiaalpartnerite vahelise sotsiaalse dialoogi eriline roll seisneb selle õiguspärasuses ja representatiivsuses ning võimaluses sõlmida siduvaid kokkuleppeid Euroopa tasandil ⁽¹³⁾. Sama oluline on dialoog kodanikuühiskonnaga, mis avaldub eelkõige Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee kui organiseeritud kodanikuühiskonna foorumiga konsulteerimises ⁽¹⁴⁾. Eelkõige uutes liikmesriikides vajavad Euroopa Komisjoni poolset toetust nii sotsiaalne dialoog kui ka stabiilsete töösuhete arendamine sotsiaalpartnerite vahel.

4.2.5 Euroopa Komisjon kavatseb teha ettepaneku algatus-tekst ettevõtete sotsiaalse vastutuse valdkonnas, mille eesmärgiks on edendada ettevõtte sotsiaalse vastutuse arengut. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on seisukohal, et suurepäraseks aluseks on siinkohal head näited tegevusjuhustest ja ettevõtete teised vabatahtlikud meetmed sotsiaalse vastutuse võtmiseks, mis toodi esile Euroopa sidusrühmade foorumil (k.a algatused elukestva õppe edendamiseks). Komitee toetab Euroopa Komisjoni kavatsusi algatuste elluviimisel, mis toetavad ettevõtete sotsiaalse vastutuse põhimõtete arengut ja läbipaistvust Euroopa tasandil.

⁽¹³⁾ ETUC/UNICE/CEEP ühisavaldus, 7.12.2001.

⁽¹⁴⁾ EMSK aramus Euroopa valitsemist käsitleva valge raamatu kohta (EÜT C 125, 27.5.2002, lk 61, raportöör pr ENGEL-KEFER, kaasraportöör pr PARI).

⁽¹²⁾ EMSK aramus Euroopa töönõukogusid käsitleva direktiivi 94/45/EÜ konkreetse rakendamise ja võimalike kontrollimist vajavate aspektide kohta (ELT C 10, 14.1.2004, raportöör: hr PIETTE).

4.3 Euroopa tööturg

4.3.1 Komisjon kavandab mitmeid algatusi, mille eesmärgiks on kõrvaldada tõkked inimeste piiriüleisel liikumisel ja edendada tõelise Euroopa tööturu väljakujunemist. Üheks vastavasisuliselt algatuseks on ettepanek töödandjapensioni skeemi alusel omandatud õiguse ülekandmise direktiivi kohta. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee leiab, et pärast seda, kui kõnealuse korra ulatuse üle tekkinud lahkarvamuste tõttu ei ole olnud võimalik alustada läbirääkimisi sotsiaalpartneritega, on vajalik nimetatud ettepaneku kiire esitamine.

4.3.2 Komisjoni järgmine ettepanek käsitleb vabatahtliku raamistiku loomist riikidevahelisteks kollektiivläbirääkimisteks kas ettevõtete või majandusharude tasandil. Komisjoni arusaama kohaselt võiks nimetatud raamistikku kasutada töökorralduse, tööhõive, töötingimuste ja täiendõppe alaste küsimuste riikidevaheliseks lahendamiseks muutuste nimel tehtava koostöö raames. Vabatahtlikkus tähendab, et sotsiaalpartnerid võivad ise otsustada, kas nad tahavad kõnealust õiguslikku raamistikku kasutada või mitte.

Nagu näitab Euroopa töönookogude praktika, ei kasuta nad paljudel juhtudel mitte ainult oma teavitamise ja konsulteerimise õigust, vaid sõlmivad lisaks vabatahtlikult kokkuleppeid, mis puudutavad mõningaid nimetatud teemadest. Sarnaseid näiteid kokkulepete kohta leidub ka majandusharude tasandil toimivas sotsiaalses dialoogis.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee toetab kõnealuses algatuses väljendatud eesmärki edendada sotsiaalset dialoogi ettevõtete ja majandusharude tasandil ning arvestada sealjuures senisest rohkem asjaoluga, et ettevõtted tegutsevad piiriüleselt ning vabatahtlikel kokkulepetel on seega piiriülene tähendus. Komitee soovib Euroopa Komisjonil arutada Euroopa sotsiaalpartneritega vastavate raamtingimuste ettepanekut võimalikult varajases staadiumis, tutvuda nende seisukohaga ning seda arvestada.

4.3.3 Komisjon märgib, et isikute vaba liikumine on üks Euroopa põhivabadusi. Seetõttu tuleb ka Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee käsitlese kohaselt pidevalt täiustada olemasolevaid vahendeid, nt Euroopa tööhõivetalituse (EURES) võrgustikku ja võõrtöötajate sotsiaalkaitseüsteemide kooskõlastamist. Komitee peab asjakohaseks ettepanekut luua veel 2005. aastal kõrgetasemeline töörühm, mis tegeleks Euroopa Liidu laiendamise mõjuga liikuvusele ja üleminekutähtaegade toimumisele ning esitaks vastava aruande 2006. aastal. Komitee juhib tähelepanu sellele, et sotsiaalpartneritel ja valitsusvälistel organisatsioonidel on kõnealuses valdkonnas laialdased kogemused. Seetõttu kutsub Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee Euroopa Komisjoni üles arvestama ekspertrühma moodustamisel sotsiaalpartnerite ja valitsusväliste organisatsioonide esindajatega.

5. Ühtsem ühiskond: võrdsed võimalused kõigile

5.1 Kõnealuse tegevuskava teises põhipunktis käsitleb komisjon kogemuste vahetamise süvendamist sotsiaalkaitseüsteemide reformi, vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemise poliitika, mittediskrimineerimise ja sotsiaalteenuste rolli teemadel.

5.2 Komisjon uuendab ettepanekut ratsionaliseerida ja lihtsustada kooskõlastamist sotsiaalse hõlvamise, pensioni ja tervishoiu valdkonnas. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee käsitles kõnealust teemat ka ühes varasemas arvamuses⁽¹⁵⁾. Komitee arvates tuleks tähelepanu juhtida sellele, et avatud kooskõlastusmeetodi kasutamisel tuleb arvestada vastava valdkonna eripäradega. Eelkõige tuleks komitee arvates jätkata iseseisvalt avatud kooskõlastusmeetodi juba laialt levinud kasutamist sotsiaalse hõlvamise valdkonnas kaheaastase intervalliga siseriiklike tegevuskavade ja aruannete koostamisega. Komitee seisukohalt ei ole see ka seetõttu eriti hädavajalik, kuna vaesuse ulatust ei ole suudetud vaatamata ühistele pingutustele märkimisväärselt vähendada. Umbes 15 % Euroopa Liidu elanikkonnast on vaesed, kusjuures mõningates liikmesriikides on vaeste osakaal üle 20 %. Üks olulisi põhjuseid on kõrge töötuse tase, eelkõige puudutab see lasterikkaid peresid ja üksikvanemaid⁽¹⁶⁾. Ka tööhõive ei kaitse vaesuse eest, nagu nähtub sümboolse tasu eest töötajate arvu kasvamisest⁽¹⁷⁾. Seetõttu on tarvis suurendada jõupingutusi vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemisel.

5.3 Komisjon tahab kõnealuses seoses jätkata riiklike miinimumtulu eeskirju käsitlevat arutelu ja alustada konsultatsioone 2005. aastal. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tõstatab küsimuse, kus nimetatud arutelu toimus ja kes selles osales. Komitee arvates on liikmesriikide ülesanne igale kodanikule vajaduse korral sotsiaalabi andmine miinimumtulu kujul, mis võimaldab elada inimväärsel elu. Komisjoni kommentaaridest ei selgu, milline peaks olema Euroopa tasandil riikliku miinimumtulu teemal läbiviidava arutelu eesmärk. Samuti tahaks komitee tõstatada küsimuse, kas probleemide tungivast iseloomust lähtuvalt ei oleks asjakohane kuulutada Euroopa vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemise aastaks mõni varasem aasta enne aastat 2010.

5.4 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee toetab üldiselt Euroopa Komisjoni meeste ja naiste võrdse kohtlemise ning mittediskrimineerimise poliitikat. Komisjon avaldab 2005. aastal uue teatise, milles selgitatakse poliitilist kontseptsiooni ja kontrollitakse algatusi olemasoleva õigusraamistiku täiendamiseks.

⁽¹⁵⁾ EMSK arvamus "Komisjoni teatis nookogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteele ja regioonide komiteele: Lissaboni strateegia sotsiaalse mõõtme tugevdamine – avaliku koordineerimise tugevdamine sotsiaalkaitse valdkonnas" (ELT C 32, 5.2.2004).

⁽¹⁶⁾ Ühisaruanne sotsiaalse hõlvamise kohta, mai 2004.

⁽¹⁷⁾ Kõrgetasemelise töörühma aruanne sotsiaalpoliitika tuleviku kohta laienenud Euroopa Liidus, mai, 2004.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee juhib tähelepanu sellele, et mittediskrimineerimise direktiivid on paljudes liikmesriikides alles lülitatud vastavatesse riiklikesse õigusaktidesse või tegeldakse sellega praegu. Seetõttu on komitee arvamusele, et oleks asjakohane esitada aruanne kõnealuste direktiivide rakendamise seisuga kohtades ning teha selle põhjal ettepanekuid edasiste poliitiliste meetmete kavandamiseks.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee toetab kavandatavaid meetmeid meeste ja naiste võrdõiguslikkuse valdkonnas, eelkõige Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituudi loomist ja puuetega inimeste võrdsete võimaluste tegevuskava uuendamist.

5.5 Lisaks kavatseb komisjon esitada 2005. aastal teatise sotsiaalteenuste olulisusest. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tervitab kõnealust kavatsust lootes, et teatis avaldab mõju vastuolulisele arutelule siseturul pakutavate teenuste direktiivi üle ning aitab kaasa olukorra selgitamisele. Üldhuviteenuseid käsitlevas valges raamatus tõstis komisjon juba esile sotsiaalteenuste eripärad, sest tegemist on avalike teenustega, mis lähtuvad üksikisiku vajadustest. Olenemata sellest, kas sotsiaalteenuseid osutavad eraõiguslikud või avalik-õiguslikud asutused, erinevad need oluliselt teistest siseturul pakutavatest teenustest selle poolest, et nende aluseks on solidaarsuspõhimõte, nad peavad vastama üksikisiku vajadustele ning järgides põhiõigust sotsiaalkaitsele edendama ühiskonna sotsiaalset ühtekuuluvust. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on seetõttu seisukohal, et sotsiaalteenuseid (eelkõige tervishoiuteenuseid) tuleb käsitleda põhimõtteliselt teisiti kui vaid turule orienteeritud teenuseid.

5.6 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee avaldab kahetsust, et Euroopa Komisjon ei pööra piisavalt tähelepanu ühiskondlike sotsiaalteenuste tähtsusele tööhõive ja sotsiaalse ühtekuuluvuse valdkonnas. Komitee käsitles kõnealust küsimust sotsiaalmeetmete kava vahehindamise teemalises arvamuses ning tõdes: "Üha enam hinnatakse ja rakendatakse ühiskondlike sotsiaalteenuste panust tööhõivesse ning sotsiaalvaldkonda, mille tulemusel paraneb ebasoodsas olukorras olevate isikute õiguste toetamine ja kaitse, sest see aitab kohandada vajadusi koolituse, sotsiaalabi ja tervishoiu valdkonnas, assimileerimismeetmete toetamisel ning sotsiaalsete erinevuste kõrvaldamisel. Mittetulusühingud aitavad sotsiaalsete vajaduste — eelkõige ebasoodsas olukorras olevate isikute sotsiaalsete vajaduste — määramisel ja liigendamisel. Kõnealused ühingud annavad panuse kohati kahjustatud oluliste sotsiaalsete struktuuride taastamisse ning tugevdavad kodanike solidaarsust ja ühiskondlikku aktiivsust, mis on oluline tingimus demokraatia edendamiseks ka kõige ebasoodsamas olukorras olevates piirkondades." (18)

(18) EMSK arvamus "Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteele ning regioonide komiteele sotsiaalmeetmete kava vahehindamise kohta" (ELT C 80, 30.3.2004 (punktid 3.3.6 ja 3.3.7), raportöör: hr JAHIER).

6. Lõppjäreldused

6.1 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tervitab Euroopa Komisjoni teatist sotsiaalmeetmete kava kohta ning leiab, et sellega rõhutatakse sotsiaalpoliitika olulisust Lissaboni strateegia eesmärkide saavutamisel. Komitee on siiski arvamusele, et hoolimata oma strateegilisest lähenemisest ei vasta kõnealune kava veel täielikult Lissaboni strateegia vahehindamisega seotud erilistele ootustele. Eelmises sotsiaalmeetmete kavas käsitles Euroopa Komisjon sotsiaalpoliitika rolli kui produktiivset faktorit, kuid uues ettepanekus ei pöörata sellele enam otsest tähelepanu. Pigem on Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamusele, et sotsiaalpoliitika ei tohi sõltuda majanduspoliitikast, vaid peab omama samaväärset tähendust. Euroopa tippkohtumisel 2000. aasta märtsis otsustati, et sotsiaalse ühtekuuluvuse edendamine ja dünaamilise heaoluriigi rajamine kuuluvad samamoodi Lissaboni strateegia eesmärkide hulka nagu konkurentsivõime ning jätkusuutliku majanduskasvu tugevdamine. Euroopa sotsiaalmudeli puhul on kesksel kohal sotsiaalkaitse kõrge tase, mis aitab oluliselt kaasa sotsiaalse ühtekuuluvuse edendamisele.

6.2 Kuigi laialdaselt on levinud arvamus, et kõrged sotsiaalkulud pärssivad majanduspoliitilisi eesmärke, nähtuvad erinevate Euroopa riikide empiirilistest andmetest vastupidised tulemused. Kõnealusele küsimusele viitas oma aruandes ka sotsiaalpoliitika tulevikuga tegelev kõrgetasemeline töörühm. Vastavalt Euroopa poliitika keskuse (*European Policy Centre*) 2004. aasta uurimusele on Rootsis, Taanis, Austrias, Luksemburgis ja Madalmaades kõrge majandusliku suutlikkuse kõrval ka kõrge sotsiaalkaitse tase. Riigid, millel on Maailma Majandusfoorumi koostatud konkurentsivõime edetabelis parimad tulemused, teevad samaaegselt suuri investeeringuid sotsiaalpoliitikasse ja sotsiaalkaitsesüsteemidesse, neil on kõrge tööhõive tase ning vaesuse tase on pärast sotsiaalsiirdega arvestamist madal. (19)

6.3 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee avaldab kriitikat, et uus sotsiaalmeetmete kava sisaldab vähem konkreetseid meetmeid kui sellele eelnenud kava. Seetõttu on kava raske hinnata, sest ei ole selge, milline poliitiline suund on ettepanekuga valitud. See kehtib eelkõige sotsiaalõigusnormide suhtes, mille puhul Euroopa Komisjon piirduv kehtivate direktiivide uuesti läbivaatamisega ning esitab harva uusi ettepanekuid. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee ootab seetõttu, et loodaks konkreetseid meetmeid strateegilise raamistiku jaoks. Komitee on arvamusele, et uus sotsiaalmeetmete kava tuleks siduda järgmise viie aasta tegevuskavaga. Asjakohase näitena võib tuua sotsiaalsed põhiõigused tulevases Euroopa põhiseaduse lepingus. Sellest lähtuvalt peaks sotsiaalpoliitika tegevuskava sisaldama nii ettepanekuid olemasolevate direktiivide läbivaatamiseks kui ka uusi direktiivettepanekuid ning samaaegselt hõlmama kavandatud debatte ja kooskõlastusmeetmeid Euroopa sotsiaalpoliitika edasiseks arenguks. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee leiab, et eelkõige Lissaboni strateegia vahehindamise raames tuleks rõhutada Euroopa sotsiaalpoliitikat ja selle produktiivset rolli majanduskasvu ja tööhõive edendamisel.

(19) Kõrgetasemelise töörühma aruanne sotsiaalpoliitika tuleviku kohta laienenud Euroopa Liidus, mai, 2004, lk 61.

6.4 Kõnealuses seoses soovib Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee käsitleda ka sotsiaalpoliitika rahastamise küsimust: Kuigi komisjon viitas pärast finantsperspektiivide esitamist sellele, et Euroopa Liidu tulevase eelarve ülesehitus ja vahendid peavad kajastama ning edendama Lissaboni strateegiat, on põhjust karta, et ettepanek ei vasta kõnealustele nõuetele.

6.5 Nimelt selgub finantsperspektiivi vastavast alamrubriigist "Konkurents majanduskasvu ja tööhõive heaks" ⁽²⁰⁾, et vahendeid on suurendatud. Kõnealune suurendamine puudutab aga eelkõige konkurentsivõime ja ettevõtluse toetamise meetmeid.

Praeguste sotsiaal- ja tööhõivevaldkonna kulude võrdlusest leiame, et tulevases sotsiaalpoliitikas ei ole ettenähtud reaalselt vahendite suurendamist. Kõnealuses valdkonnas esitab komisjon põhimõtteliselt muutusteta eelarve.

6.6 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee väljendas juba raamprogrammi PROGRESS ⁽²¹⁾ käsitlevas arvamuses, et ei mõista "eelarvelist neutraalsust" tööhõive ja sotsiaalpoliitika valdkonnas, seda eelkõige Lissaboni strateegia vahehindamise kainestaval taustal. Komitee nõuab seetõttu sotsiaalpoliitikale eraldatud vahendite vastavat suurendamist analoogselt teistele majanduskasvu ja tööhõive jaotises toodud meetmetele.

Brüssel, 13. juuli 2005

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee

president

Anne-Marie SIGMUND

⁽²⁰⁾ KOM(2004) 101 (lõplik), 26.2.2004 (2).

⁽²¹⁾ EMSK aramus teemal "Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega kehtestatakse ühenduse tööhõive ja sotsiaalse solidaarsuse programm PROGRESS" (KOM(2004) 488 (lõplik), 6.4.2005, CESE 386/2005).

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal “Komisjon teatis — Tugevam partnerlus äärepoolseimate piirkondadega” (*)

KOM(2004) 343 (lõplik)

(2005/C 294/05)

Tulenevalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklist 262 otsustas Euroopa Komisjon 27. mail 2004 konsulteerida Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: Komisjoni teatis “Tugevam partnerlus äärepoolseimate piirkondadega”.

Arvamuse ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis arvamuse vastu 22. juunil 2005. aastal. Raportöör oli pr López Alendáriz.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee võttis 419. täiskogu istungil 13.-14. juulil 2005 (13. juulil) vastu järgmise arvamuse 62 poolt- ja 1 vastuhäälega, erapooletuks jäi 8.

1. Sissejuhatus

1.1 2002. aasta juuni Sevilla Euroopa Ülemkogu palus komisjoni esitada üldine ja sidus ülevaade äärepoolseimate piirkondade olukorra eripärast ja sellega seotud küsimuste lahendamise võimalustest, mille järel Euroopa komisjon võttis 26. mail 2004 vastu teatise pealkirjaga “Tihedam partnerlus äärepoolseimate piirkondade jaoks” ⁽¹⁾.

1.2 Kõnealune Euroopa Ülemkogu Euroopa Liidu laienemise eelõhtul ja üleilmastumise kontekstis esitatud üleskutse kujutas endast otsustavat algatust äärepoolseimate piirkondade globaalse arengustrateegia määratlemiseks, mis põhineb asutamislepingu artikli 299 lõike 2 elluviimise jätkamisel.

1.3 29. mail 2002, veidi enne Sevilla Euroopa Ülemkogu, võttis Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee vastu omaalgatusliku arvamuse teemal “Tulevikustrateegia Euroopa Liidu äärepoolseimate piirkondadele” ⁽²⁾, milles pandi ette arendada välja äärepoolseimate alade globaalne strateegia, mis määratleks põhimõtted ja eesmärgid, võimalikud vahendid ning meetmete vastuvõtmise ajakava.

1.4 Eesmärgiga edendada äärepoolseimate piirkondade üldist ja sidusat poliitikat esitasid asjaomased piirkondlikud valitsused ja liikmesriigid 2003. aasta juunis memorandumid, mis kõik rõhutasid, kui oluline on tunnustada äärepoolseimate piirkondade eripära teiste Euroopa piirkondadega võrreldes.

1.5 Põhiseaduse lepingu eelnõu artiklites III-424 ja IV-440 lg 2 kinnitatakse uuesti äärepoolseimate piirkondade erilist juriidilist tunnustamist ja majandusliku ning sotsiaalse ühtekuuluvuse eesmärkidele lisatakse territoriaalse ühtekuuluvuse eesmärk.

(*) Mitteametlik tõlge

⁽¹⁾ KOM(2004) 343, lõplik.

⁽²⁾ EÜT C 221, 17.9.2002, lk 10, raportöör pr López Alendáriz.

2. Komisjoni ettepaneku kokkuvõte

2.1 Komisjoni teeb ettepaneku tugevdada partnerlust Euroopa Liidu äärepoolseimate piirkondadega. Uus strateegia moodustab osa Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika reformist ajavahemikuks 2007–13. Teatises tuuakse välja kolm prioriteeti:

— Konkurentsivõime: parandada äärepoolseimate piirkondade konkurentsivõimet, luues ja arendades sellist majanduskeskonda, mis tõmbaks ligi uusi ettevõtteid.

— Juurdepääs: tõhustada ühtekuuluvusele suunatud tegevust äärepoolseimates piirkondades vähendamaks kõnealuste piirkondade kaugusega seotud raskusi, nagu näiteks saarepiirkondade killustatus või raskesti ligipääsetavate piirkondade eraldatus. Kõnealuste puuduste ja äärepoolseimate alade täiendavate tootmiskulude vähendamine kuuluvad liidu tähtsamate tegevusprioriteetide hulka mainitud piirkondade aitamisel.

— Piirkondlik integratsioon: äärepoolseimad piirkonnad ja nende naabruses olevad kolmandad riigid paiknevad ühtses piirkondlikus keskkonnas, mis peaks hõlbustama nende vahelist kaupade ja teenustega kauplemist. Seetõttu on oluline õhutada kõnealuste osapoolte integratsiooni neid ümbritseva geograafilise piirkonnaga.

2.2 Komisjon pakub äärepoolseimate piirkondade kogupotentsiaali väljaarendamiseks välja kaks spetsiifilist lahendust:

— Eriprogramm puuduste korvamiseks: kõnealust programmi rahastab ERF ajavahemikul 2007–13. Programm keskendub EÜ asutamislepingu artikli 299 lõikes 2 loetletud spetsiifiliste puuduste vähendamisele, millele puutuvad kokku äärepoolseimad piirkonnad: kaugus, isoleeritus, väike pindala, rasked looduslikud olud, majanduslik sõltuvus mõnest tootest.

— Tegevuskava “Grand voisinage”: siin on eesmärgiks suurendada äärepoolseimate piirkondade loomulikku mõjusfääri nii sotsiaalmajanduslikus (kaasa arvatud sisserändega seotud küsimused) kui kultuurilises mõttes. Eelmainitu tähendab nende takistuste vähendamist, mis piiravad kaubandustegevuse ulatust piirkondades, mis paiknevad Euroopa mandriosast kaugel, aga väga lähedal Kariibi mere, Ameerika ja Aafrika riikide piirkondlikele turgudele. Tegevuskava “Grand voisinage” koosneb vahenditest, mis on seotud kaubandus- ja tolliküsimustega ning samuti rahvusvahelise ja piiriülese koostööga.

3. Üldised märkused

3.1 Komitee tunneb heameelt, et põhiseaduse lepingu eelnõu artiklites III-424 ja IV-440 lg 2 kinnitatakse uuesti äärepoolseimate piirkondade erilist õiguslikku tunnustamist kõrgeimal seadusandlikul tasandil, rõhutades nende eripära ning pakkudes vastuvõtmiseks valdkonnaüleseid õigus- ja haldusnorme, tagamaks ühise poliitika paindlikku ellurakendamist kõnealustes piirkondades.

3.2 Komitee täheldab rahuloluga liidu võimet vastata piirkondlikele erivajadustele, eelkõige Euroopa Liidu poolset äärepoolseimate piirkondade eripära ning nende erilise olukorra, võrreldes teiste geograafiliselt või demograafiliselt ebasoodsas olukorras olevate piirkondadega, tunnustamist.

3.3 Komitee tunneb heameelt, et Euroopa komisjon võttis positiivselt vastu komitee arvamuses “Tulevikustrateegia Euroopa Liidu äärepoolseimatele piirkondadele” esitatud soovitusi tugevdada komisjoni äärepoolseimate piirkondade talitustevahelist töörühma, luues regionaalpoliitika peadirektoraati eriüksuse täiendavate inimressurssidega varustamise eesmärgil. Komitee loodab, et saab häirimatult anda oma panuse talitustevahelisesse koostöösse.

3.4 Komitee kiidab heaks komisjoni teatises oleva seisukoha, et äärepoolseimate piirkondade eristaatus põhineb võrdsuse ja proportsionaalsuse põhimõtetel. See võimaldab käsitleda erineval moel nende piirkondade erilist olukorda, et seal elavatel kodanikel oleks samasugused võimalused kui teiste Euroopa piirkondade elanikel.

3.5 Komitee tunneb heameelt komisjoni seisukoha üle, et äärepoolseimate piirkondade püsivad ja kombineeritud ebasoodsad tingimused toovad kaasa lisakulusid üldise energia- varustuse osas ning eelkõige seoses kohapealseks tarbimiseks mõeldud talutoodanguga, tingituna muuhulgas järgmistest raskustest:

- turgude väiksus;
- eraldatus põhiturgudest;

— majandusliku mastaabisäästu puudumine tootmises ja ettevõtete vajadus säilitada suures koguses kaubavarusid;

— varade väärtuse kiirem vähenemine, mistõttu tuleb vastata rangetele turvanormidele varustuse osas või seda sageli asendada (kliima ja raskete maastikuvormidega seotud probleemid);

— probleemid seoses tootmiseinfrastruktuuriga, mis on mõeldud suurtootmise ja levitamisesüsteemidele;

— kvalifitseeritud tööjõu defitsiit seoses väikse tööturu ja Mandri-Euroopa tööturule pääsemise keerukusega;

— energiavarustuse lisakulud, mis mõjutavad kohalikule turule mõeldud põllumajandustooteid;

— lairibaihendusele ja telekommunikatsioonivõrkudele juurdepääsu puudumine ning elektrooniliste kommunikatsiooniteenuste lisakulud;

— kohaliku toodangu reklaami korraldamise keerukus piirkonnast väljaspool;

— keskkonnanäeskirjade järgimisega seotud takistused;

— kahekordne isoleeritus, s.t fakt, et mõned äärepoolseimad piirkonnad on omakorda jagunenud mitmeks saareks.

3.6 Komitee jagab Euroopa komisjoni soovi kaasata äärepoolseimad piirkonnad Lissaboni ja Göteborgi strateegiasse, et luua juurde uusi töökohti, tõhustada majandusreformi ja sotsiaalset ühtekuuluvust, ning pakub seega välja kasutada kõnealuste piirkondade potentsiaali teadmispõhise ühiskonna valdkonnas.

3.7 Komitee hinnangul annab turismisektori kiire kasv olulise lisaväärtuse, mis aitab tugevdada äärepoolseimate piirkondade majanduste konkurentsivõimet. Siiski ei tohi soodustada selle sektori liiga kiiret kasvu, mis tooks kaasa tasakaalu kadumise ja mõjuks negatiivselt kõnealuste piirkondade keskondlikule jätkusuutlikkusele.

4. Erimärkused komisjoni teatise kohta

4.1 Komitee tunneb heameelt, et komisjoni teatises võetakse arvesse mitmeid komitee omaalgatuslikus arvamuses ⁽³⁾ tehtud soovitusi, kuid kahetseb, et teatises pole vajalikul määral arvestatud kõikide soovistega.

⁽³⁾ EÜT C 221, 17.9.2002.

4.2 Komitee soovib rõhutada, et äärepoolseimate piirkondade ja asjaomaste liikmesriikide ühispositsioon kõnealuste piirkondade tulevaste ühtekuuluvuspoliitikasse kaasamise suhtes on, et kõnealused piirkonnad tuleb automaatselt arvata abikõlblikeks endise 1. sihtala — praeguses vastastikuse lähenemise sihtala — raames, kuna see annab parima võimaluse tegeleda äärepoolseimate piirkondade erilise olukorraga, tagades neile sel moel ühesuguse kohtlemise ja vajalikud rahalised vahendid püsivate raskustega toimetulemiseks.

4.3 Komitee võtab teadmiseks asjaolu, et komisjon valis alternatiivse ettepaneku, kombineerides ühtekuuluvuspoliitika üldraamistiku kohaldamist äärepoolseimatele piirkondadele kahe uue eriinstrumendi loomisega: programm äärepoolseimaid piirkondi mõjutavate eriliste puuduste kompenseerimiseks ja tegevuskava “Grand voisinage”.

4.4 Komitee märgib selge viite puudumist Euroopa Liidu põhiseaduse lepingu eelnõu uue artikli III-424⁽⁴⁾ õigusliku ulatuse kohta.

4.5 Komitee kahetseb, et komisjoni äärepoolseimate alade strateegia annab ühtekuuluvuspoliitikale keskse ja peaaegu eksklusiivse rolli, jättes peaaegu täiesti kõrvale tegevuse teistes valdkondades.

4.6 Komitee loodab, et saavutatud edusammud äärepoolseimate piirkondade erijoonte tuvastamise osas ja teatud valdkondlike poliitikate ebakohasuse tõdemine annavad tulemuseks kõnealuste piirkondade valdkondadevahelise strateegia, mis arvestaks nende erilist ja anomaalset seisundit liidus.

4.7 Komitee leiab seega, et vähene tähelepanu teiste ühenduse strateegiate rollile ei luba rääkida tõelisest üldisest ja sidusast strateegiast äärepoolseimate piirkondade heaks vastavalt Sevilla Euroopa Ülemkogu nõudmistele.

⁽⁴⁾ Artikkel III-424: Võttes arvesse Guadeloupe'i, Prantsuse Guajaana, Martinique'i, Réunioni, Assooride, Madeira ja Kanaari saarte struktuurilist majanduslikku ja ühiskondlikku olukorda, mida tingivad nende kaugus, isoleeritus, väike pindala, pinnamoest ning kliimaalistest tingimustest tulenevad raskused, majanduslik sõltuvus vähestest toodetest, mille püsivus ja koosmõju piiravad oluliselt nende arengut, võtab nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal vastu Euroopa seadusi, raamseadusi, määrusi ja otsuseid, mis on suunatud eriti põhiseaduse kohaldamise tingimuste sätestamisele nendes piirkondades, kaasa arvatud ühine poliitika. Nõukogu teeb otsused pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga. Esimeses lõigus osutatud õigusaktid on seotud eelkõige selliste valdkondadega nagu tolli- ja kaubanduspoliitika, maksupoliitika, vabatahtlikud, põllumajandus- ja kalanduspoliitika, toorainete ja esmatarbekaupadega varustamise tingimused, riigiabi ning struktuurifondidele ja liidu horisontaalprogrammidele ligipääsu tingimused. Nõukogu võtab vastu esimeses lõigus osutatud õigusaktid, võttes arvesse äärepoolseimate piirkondade erilisi iseärasusi ja piiranguid, õõnestamata liidu õiguskorra, sealhulgas siseturru ja ühise poliitika terviklikkust ja sidusust.

4.8 Komitee kahetseb seda sisulist puudust, eelkõige põllumajandusevallas: paljud äärepoolseimate piirkondade esitatud küsimused on jäänud vastuseta ja nõuavad viivitamatult lahenduste otsimist.

4.9 Samuti kahetseb komitee, et puuduvad siserändepoliitika alased sätted, pakkumaks lahendusi pakilistele probleemidele, millega paljud äärepoolseimad piirkonnad pidevalt vastamisi on, ja kutsub üles võtma tulevases siserändepoliitikas arvesse kõnealuste piirkondade eripärasid.

4.10 Komitee suhtub reservatsioonidega võimalusse ja vajadusse kohaldada äärepoolseimatele piirkondadele üldisi ühtekuuluvuspoliitika abikõlblikkuskriteeriume, ning leiab, et kõik äärepoolseimad piirkonnad kannatavad põhiliste infrastruktuuride puudulikkuse all ja neil ei ole Lissaboni ja Göteborgi strateegia eesmärkide täitmiseks vajalikke konkurentsitingimusi.

4.11 Komitee märgib, et komisjoni väljapakutud äärepoolseimate alade strateegia põhineb peaaegu eranditult kahel spetsiifilisel vahendil, nimelt programmil äärepoolseimaid piirkondi mõjutavate eriliste puuduste kompenseerimiseks ja tegevuskaval “Grand voisinage”⁽⁵⁾.

4.12 Komitee kiidab heaks selle, et vastavalt uuele ERFi eesmärgile 3 “Euroopa territoriaalne koostöö” on äärepoolseimad piirkonnad abikõlblikud nii riikidevahelise kui piiriülese koostöö valdkonnas, kuna see on oluline kõnealuste piirkondade võimalustes suhelda oma naaberriikidega.

5. Soovitused

5.1 Komitee leiab, et Euroopa komisjon peab välja töötama üldise äärepoolsete alade strateegia, varustades selle vajalike vahenditega strateegia elluviimiseks vastavalt komisjoni 2000. aasta märtsikuu aruandes võetud ja Sevilla Euroopa Ülemkogu lõppjärel dustes juunis 2002 väljendatud kohustustele; selles osas tuleb täpsustada, et praeguse asutamislepingu artikli 229 lõige 2 (tulevane Euroopa põhiseaduse artikkel III-424) on ainus ja ühine õiguslik alus kõigile äärepoolseimatele piirkondadele kohaldatavatele meetmetele, nõudku need siis kas lepingust erandite andmist või muudatuste või kohanduste tegemist teisestesse õigusaktidesse.

5.2 Sellest tulenevalt peab komitee õigeks ja vajalikuks koostada rida soovitusi, kutsudes Euroopa Komisjoni üles:

⁽⁵⁾ KOM(2004) 343 lõplik.

5.2.1 Kaaluma võimalust mitte kohaldada äärepoolseimate piirkondade suhtes üldisi ühtekuuluvuspoliitika abikõlblikkuskriteeriume, mis oleks kõige sobivam lahendus võimaldamaks kõnealustel piirkondadel vastu astuda oma püsivatele puudustele ning lisaks säilitada nende ühesugune kohtlemine;

5.2.2 Eraldada kahele komitee pakutud erivahendile piisavad rahalised vahendid, et vastata kõigi äärepoolseimate piirkondade vajadustele ja pakkuda lahendust nende probleemidele;

5.2.3 Mitte kokku hoidma pingutusi ega ressursse, andmaks tegevuskavale "Grand voisinage" sisu, seda tänu efektiivsele ja sidusale kooskõlastamisele Euroopa Liidu arengupoliitikaga ja eelkõige Cotonou lepingu sätetega, MEDA (Vahemere lõunaosa ja Kesk-Ida) ja ALA (Ladina-Ameerika ja Aasia) programmide ning teiste ühenduse programmide ja tegevustega, mis algatakse tulevikus koos mitmete maailma piirkondadega;

5.2.4 Kaitsma ühenduse tootjate huve enne režiimimuutust banaanituru ühtse korralduse raames, parandades praegust turutasakaalu, nii et vähemarenenud riikide banaanikasvatajatel oleks juurdepääs ühenduse turule ja ülemaailmsetele turgudele, tagades samaaegselt ühenduse tootjate sissetulekute säilimise tänu sobiva tollitariifi määramisele, mis oleks piisavalt kõrge ühenduse banaanitootmise tuleviku kindlustamiseks;

5.2.5 Arvestama WTO läbirääkimiste lõpptulemust ühtse tollitariifi kindlaksmääramise kohta, et vajadusel välja pakkuda kohased meetmed ühenduse banaanitootjate sissetulekute tagamiseks. Nende meetmete hulgas võiks olla sisese abisüsteemi mehhanismide parandamine;

5.2.6 Tagama põllumajanduse POSEI programmide muutmise raames nende vahendite potentsiaali täieliku ärakasutamise, mida pole seni toimunud eelkõige seetõttu, et mõned meetmed on väga värsked. Tuleks järgida kõnealustele programmidele kehtestatud piirmäärasid ja varustada programmid piisavate rahaliste vahenditega kindlaksmääratud eesmärkide saavutamiseks;

5.2.7 Arvestama äärepoolseimate piirkondade eriliste vajadustega maaelu arengu poliitika kontekstis, nimelt struktuuriabile ligipääsu piiravate või takistavate sätete kaotamine, ülekulude kompenseerimine põllumeestele ja karjakasvatajatele, abimäärade fikseerimine vastavalt kõnealuste piirkondade vajadustele ja ühenduse kõrvalmeetmete ulatusele, võttes kasutusele tugimeetmed eelkõige järgmistes valdkondades: spetsiifilised tootmissüsteemid –sobiva tehnika kasutamise edendamine – põllumajanduskindlustuse režiimid, ühingute loomise edendamine ning programmid kahjurorganismide vastu võitlemiseks;

5.2.8 Võtma vastu uusi meetmeid talutoodangu, nagu tomat, puuviljad, taimed ja lilled, mis peavad konkureerima samadel turgudel sarnaste toodetega, mis pärinevad Euroopa Liiduga

assotsiatsioonilepinguid omavatest riikidest (nt Maroko), või riikidest, mille suhtes rakendatakse tariifseid soodustusi (nt AKV riigid) konkurentsivõime suurendamiseks;

5.2.9 Võtma nõutavaid meetmeid tagamaks, et nii tulevase Maaelu Arengu Põllumajandusfondi kui ka tulevase Euroopa Kalandusfondi raames säilib kõikide äärepoolseimate piirkondade toetamine praeguste rahaliste vahendite ja abitasemel;

5.2.10 Tugevdama Euroopa Sotsiaalfondi rolli äärepoolseimates piirkondades eesmärgiga vähendada töötuse määra, mis on iseäranis kõrge enamikes kõnealustes piirkondades ning tagades nende piirkondade elanikele teiste Euroopa Liidu kodanikega võrdsed võimalused;

5.2.11 Toetada majandus- ja sotsiaalnõukogude loomist ja vajadusel ka nende liitmist. Kõnealused nõukogud vahendavad majanduslike ja sotsiaalsete sidusrühmade ning kodanikuühiskonna organisatsioonide seisukohti üldjoontes märksa tõhusamalt;

5.2.12 Üle vaatama oma ettepanekuid riigiabi kohta, võttes arvesse põhiseaduse lepingu eelnõu sätteid, ning jätkama ja tugevdama äärepoolseimate piirkondade erikohtlemist riigiabi osas põllumajanduse ja kalanduse sektorites ning kaubavedude sektoris;

5.2.13 Kasutusele võtma kohased meetmed tagamaks äärepoolseimate piirkondade vajaliku varustamise kõikide ühise transpordipoliitika vahenditega, mis mõjutavad kõnealuste piirkondade arengut, ja kõnealuste piirkondade eripärade arvessevõtmise ühenduse avaliku teenistuse kohustusi käsitlevates õigusaktides, mis võimaldaks kindlustada kõnealuste piirkondade elanikele vajadustele vastava kvaliteedi ja hinnad;

5.2.14 Täiendama ja parandama konkurentsisisüsteemi äärepoolseimate piirkondade õhu- ja meretranspordisektorites, iseäranis "kahekordse isolatsiooniga" piirkondades;

5.2.15 Viima ellu konkreetsed äärepoolseimate piirkondade käsitlevad meetmed komisjoni ettepanekus seitsmenda teadusuuringute ja tehnoloogia arenduse raamprogrammi kohta, hõlbustamaks kõnealuste piirkondade osalust ühenduse teadus- ja arendustegevuse algatustes klimatoloogia, vulkanoloogia, okeanograafia, bioloogilise mitmekesisuse ja muuhulgas looduslike ohtude vallas;

5.2.16 Võtma gaasi ja elektrienergia siseturgude liberaliseerimisel arvesse äärepoolseimate piirkondade erilist seisundit vältimaks kõnealuste piirkondade tarbijatele halvemas olukorda asetamist varustamise regulaarsuse ning teenuste kvaliteedi ja hindade osas; see tähendab paindlikumat lähenemisviisi avaliku teenistuse kohustuste ja riigiabi kehtestamisel;

5.2.17 Viivitamatult vastu võtma meetmed tagamaks ääre-poolseimate piirkondade säästev areng, eelkõige bioloogilise mitmekesisuse kaitse, Natura 2000 võrgustiku ja jäätmehoolduse osas;

5.2.18 Olema loovad äärepoolseimate piirkondade spetsiifiliste mehhanismide ja protseduuride paikapanemisel, et vältida nende kõrvalejäämist siseturu hüvedest, näiteks edendades taastuvate energiaallikate kasutamist ja juurdepääsu lairibavõrkudele;

5.2.19 Tagama äärepoolseimate piirkondade diferentseeritud maksusüsteemide jätkumine, kuna see on vajalik nende piirkondade majanduslikuks arenguks;

5.2.20 Kavandama äärepoolseimate piirkondade aktiivset osalemist majanduskoostöölepingute läbirääkimistel AKV riikidega, soodustades sujuvat ja pidevat dialoogi kohalike omavalitsuste ja/või riiklike valitsusasutuste ja piirkondlike organite vahel, millega EL peab majanduskoostöölepingute alaseid läbirääkimisi, ja seda selleks, et tagada nende lepingute suurem tõhusus, ühilduvus ja sidusus.

Brüssel, 13. juuli 2005

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee

president

Anne-Marie SIGMUND

Arvamus teemal “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv turulepääsu kohta sadamateenuste valdkonnas”

KOM(2004) 654 (lõplik) — 2004/0240 (COD)

(2005/C 294/06)

2. detsembril 2004 otsustas Euroopa Liidu nõukogu vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artikli 80 lõike 2 sätetele konsulteerida Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteega ülalmainitud teemal.

Transpordi, energeetika, infrastruktuuride ja infoühiskonna sektsioon, kelle ülesandeks oli komitee töö väljatöötamine kõnealuses küsimuses, võttis oma arvamuse vastu 19. mail 2005 (raportöör oli hr RETU-REAU).

Oma 419. täiskogu istungil 13. ja 14. juulil 2005 (13. juuli istung) võttis Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee vastu 91 poolt- ja 49 vastuhäälega (17 liiget jäi erapooletuks) vastu järgneva arvamuse.

1. Sissejuhatus

1.1 Pärast rohelist raamatut sadamate ja mereinfrastruktuuride kohta aastal 1997 meenutas Euroopa Komisjon 2001. aastal oma esimeses direktiivi eelnõus, mis käsitles “sadamateenuste turulepääsu”, kui valge raamat ühise transpordipoliitika kohta oli veel ettevalmistamisel, et sadamapaketi võtmeteemad on järgmised:

— meretranspordi integreerimine üleeuroopalistesse transpordivõrkudesse,

— sadamateenuste turulepääsu reglementeerimine,

— meresadamate ja sadamainfrastruktuuride riiklik rahastamine.

1.2 Sadamapaketi teemad arendati muuhulgas suures osas välja direktiivi esimese eelnõu⁽¹⁾ sissejuhatuses, mis käsitles turulepääsu teist võtmeteemat, mille Euroopa Parlament lõpuks kolmandal lugemisel tagasi lükkas.

1.3 Kasutades oma eelisõigust ainsa institutsioonina esitada algatusettepanekuid, tuleb Euroopa Komisjon siiski selle teema juurde tagasi uue direktiivi ettepanekuga, mis käsitleb sadamateenuste turulepääsu⁽²⁾, kuna ta peab vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingule oma õiguseks ja kohustuseks seda valdkonda reguleerida.

1.4 Komisjon kinnitab sissejuhatuses, et 2001. aasta alguses teatistes sisalduv lähenemine, põhimõtted ja eesmärgid jäävad samaks, kuid arvesse võeti mõningaid välja pakutud muudatusi, kuna need rikastasid algset ettepanekut.

⁽¹⁾ KOM(2001) 35 (lõplik).

⁽²⁾ KOM(2004) 654 (lõplik), 13.10.2004

1.5 Enne uude direktiivi ettepanekusse sisse viidud muudatuste ulatuse ja olemuse analüüsimist tuleb meenutada mõningaid peamisi karisid, mille vastu algne ettepanek pörkus:

- vajadus sellise direktiivi järele seati kahtluse alla;
- muuhulgas heideti komiteele ette juba 1997. aasta rohelistest raamatust ⁽³⁾ saadik, kuid ka 2001. aasta direktiivi ettepaneku puhul, et ei arvestata tõeliselt sadamasektori sotsiaalse mõõtmega;
- piisavalt ei olevat arvesse võetud julgeolekunõudeid, keskkonnakaitset ning avaliku teenuse mõistet (EÜ asutamislepingu art 86);
- lootsimine tuleks rakendusväljast välja arvata (parlamendi raportöör tegi ettepaneku arvata välja ka laadimistööd, kuid see ei saanud parlamendikomisjoni enamiku heakskiitu);
- omakäitlemise põhimõte või ulatus, ja eelkõige laadimistööd, mis nõuavad vähemalt kahe teenuseosutaja olemasolu igas sadamas, on suurendanud kriitikat, ja põhjustanud isegi üleeuroopalise sadamatöölise streigi;
- lubade kestus oli pikkade arutluste objektiks, samuti eelmistele teenuseosutajatele hüvitiste maksmine uute sisenejate poolt: ei tule mitte takistada investeeringuid, isegi mitte tegevusloa kehtivusaja lõpus, vaid kaitsta teenusepakkujate majanduslikke huvisid;
- teenuseosutajate "piiramatu" arv, mida on kritiseeritud majandusliku efektiivsuse ja investeeringute tasuvuse tingimuste pärast, seoses turu reaalse mõõtmega ja teiste tingimustega, nagu arengustrategia või sadamate spetsialiseerumise järgimine.

2. Komisjoni uus ettepanek direktiivi kohta

2.1 Praegune komisjoni ettepanek sisaldab väga hästi argumenteeritud seletuskirja ja arvukaid põhjendusi. Euroopa Komisjon kinnitab kavatsust hakata uuesti käsitlema 2001. aasta algset eelnõud, võttes samas arvesse oma 2002. aasta muudetud ettepanekut, nõukogu ühist seisukohta ning pärast parlamendi teist lugemist toimunud lepitusprotsessi tulemusena valminud tekste.

⁽³⁾ EMSK arvamus teemal "Komisjoni roheline raamat sadamate ja mereinfrastruktuuride kohta", EÜT C 407, lk 92, 28.12.1998.

2.2 Peamised motiivid Euroopa algatuse toetuseks on:

- asutamislepingu neli põhivabadust,
- nõukogu taotlused,
- suurenevad vajadused transpordi valdkonnas (2001. aasta valge raamat) ja vajadus kanda oluline osa sellest kasvust üle meretranspordile,
- siseturu lõpuleviimise vajadus ning vajadus ühtlustatud reeglitele põhineva läbipaistva konkurentsi järele sadamates ja sadamate vahel,
- töökohtade loomine ja töötajate sotsiaalsete õiguste kaitse.

2.3 Kuid algne filosoofia ja põhimõtted, nagu ka suur hulk punkte on 2001. aasta algse eelnõuga võrreldes samaks jäänud.

2.4 Eelkõige on muutmata jäänud:

- rakendusala,
- tegevuslubade andmise tingimused,
- lootsiteenuse, mida käsitletakse siiani ärilise teenusena,
- sadama juhi või sadamasüsteemi raamatupidamise läbipaistvus (küsimus, mida erinevalt eelmistest ei ole kahtluse alla seatud ja mille kohta on olemas finantssuhete läbipaistvuse ja riigiabi kohta käivate suuniste direktiiv).

2.5 Peamised komisjoni poolt siseseviidud uuendused puudutavad:

- omakäitlemist teatavatel tingimustel nii kauba kui reisijatega seotud teenuste puhul, mitte ainult maaapealse personali vaid ka pardapersonali osas,
- load muutuvad kohustuslikuks teenusepakkujatele ja omakäitlejatele; kohapealsed teenusepakkujad peavad saama uued tegevusload "mõistliku aja jooksul", et olla vastavuses direktiivi nõudmistega, võttes arvesse ka juba turul olevate teenusepakkujate õiguspärast ootust, hiljemalt üks aasta pärast direktiivi ülevõtmise tähtaega,
- põhimõte on sadamateenuste pakkujate turulepääsu mitte piirata; nende arvu piiramine on erand (art 9);
- lubade kehtivusaega muudetakse vastavalt tarnijate investeringutele ning kinnisvara ja vallasvara väärtuse vähenemise reeglitele,
- sadamatevahelise konkurentsi küsimust käsitletakse kohaldades läbipaistvuse direktiivi (art 16) ja riigiabi suuniste direktiivi (art 17).

3. Esialgsed märkused

3.1 Teatav osa meresadamatest kuuluvad kohalikele omavalitsusele ja/või on nende halduses (vallad ja teised kohalikud omavalitsusüksused, avalik-õiguslikud asutused jne). Haldajad on seega osaliselt või täielikult allutatud riikliku raamatupidamise reeglitele ja tegelevad kuluarvestusega. Erinevate meresadamate raamatupidamistavad ja arved peavad olema allutatud riiklike konkurentsiametite ja vajadusel piirkondlike või riiklike auditeerimisasutuste järelevalvele ning nende kontrollorganite aruanded tuleb esitada Euroopa Komisjoni konkurentsipoliitika peadirektoraati.

3.2 Viimastel aastatel on nii 25-liikmelises kui 15-liikmelises Euroopa Liidus võetud suund meresadamate erastamise poole. Palju sadamaid on muutunud aktsiaseltsideks.

3.3 Euroopa tähtsaimad sadamad on avatud Põhjamerale ja La Manche'i väinale; sadamates käideldavate kaupade kogused ja konteinerite hulk on väga erinev, sõltuvalt sadama geograafilisest asukohast erinevate Euroopa merede suhtes. Kõnealuse direktiivi eelnõu kohaldamisalas ulatuvad kaupade kogused 1.5 miljonist tonnist kuni kümnete ja sadade miljonite tonnideni ja konteinerite oma isegi kuni mitme miljonini aastas (näiteks Rotterdamis, Antwerpenis). Komitee on seisukohal, et erineva suurusega, tegevusega, omandi- ja haldusvormiga meresadamatele ühtse reeglistiku kohaldamine võib kõnealuste sadamate tegelike vajadustega vastuollu minna. Sadamate vaheline konkurents toimib juba pikemat aega. Arvesse tuleb võtta ka subsidiaarsusest ja proportsionaalsusest tulenevaid aspekte.

3.4 Paljud neist sadamatest pakuvad ise teatavat hulka infrastruktuure ja meretranspordi peamisi teenuseid ning ei leia, et nende volitused peaks piirduma sadama mere- ja maismaa-alade ning kaide juhtimise ja hooldusega. Teatavate teenuste pakku mine võib taotleda üldhuvi eesmärgi, sadama juhtorgani poolt silmas peetavaid üldise finantstasakaalu eesmärgi või erasadamate osanikele jagatava kasumi teenimise eesmärgi. Sadamate investeerimisvõime nõrgendab "risttoetuste" keelustamine.

3.5 Komitee väljendab kahetsust, et olulisi arenguid pärast rohelist raamatut ja esimest sadamapaketti ei ole arvesse võetud, ning palub Euroopa Komisjoni vaadata läbi oma eelnõu lähtuvalt objektiivsest mõjude uuringust, milles arvestatakse Euroopa sadamate tegelikku olukorda ja nende vaieldamatut rahvusvahelist konkurentsivõimet; komitee võtab teatavaks fakti, et Euroopa Komisjon teatas komitees 31. jaanuaril 2005 toimunud kuulamise käigus, et vastavateemaline uuring avaldatakse käesoleva aasta juuni lõpus. Kompetentse sotsiaalse dialoogi komitee puudumise tõttu on komitee seisukohal, et tööturu osapooltega tuleb samuti konsulteerida. Eelnõusse tehtavad põhjalikud muudatused peaksid kaasa aitama paremale arvestamisele seadusloomealaste tavapäraste protseduuridega

(osalemine ja konsulteerimine, mõju-uuringud); teine eelnõu järgnes esimesele väga kiiresti ning selleks ei tehtud piisavalt ettevalmistusi.

3.6 Sadam on keeruline logistiline platvorm, siseveeteede, raudteede, maanteede, torujuhtmete ja kabotaaži kaudu seotud sügava geograafilise ja majandusliku tagamaaga nii piirkondlikul, riiklikul kui rahvusvahelisel tasandil, ja ta peab välja töötama strateegiaid, mis on seotud geograafilise sektoriga, mida ta majanduslikult puudutab, tööhõive, selle majanduslike vajadustega ja arengutega. Komitee arvates on sobiv soodustada intermodaalsust meretranspordi osas, eriti kabotaaži puhul, aga direktiivi eelnõu praeguse vormi eesmärgi hulka see otsene vajadus otseselt ei kuulu.

3.7 Ärisadamate roll, olgu nad siis spetsialiseeritud või üldised, avalik-õiguslikud või eraettevõtted, ei piirdu platvormile materiaalse baasi (ligipääsuteed, dokid, kaid ja maismaaalad) pakkumisega. Nende korralduslikku, alade ümberjagamist ja infrastruktuuride arengu prognoosimise rolli tuleb hinnata ka majanduslikul tasandil, ja nad peavad täiendama eraettevõtjatest operaatorite puudujääke teatavates valdkondades, et platvorm jääks toimivaks.

3.8 Austada tuleb nende arenguprojekte ja spetsialiseerumist. Lisaks olemasolevale ruumile ja ligipääsu materiaalselele piirangutele peaks teenusepakkujate arvu saama piirata ka majandusliku efektiivsuse ja tulususe põhjusel, tegevuse ohutuse, sadamakorralduse, keskkonna- ja sotsiaalgarantiide ning töökohtade säilitamise eesmärgil, kuna liigne konkurents võib kaasa tuua sadamakasutajate huvide kahjustava vahendite ja oskuste hajumise. See tuleneb peamiselt subsidiaarsusest. Muuhulgas võib liigne konkurents kaasa tuua sadamakasutajate huvide kahjustava vahendite ja oskuste hajumise.

3.9 Komitee tunnustab, et Euroopa Komisjoni uus eelnõu jätab sadama juhtorganitele palju rohkem paindlikkust iga teenustekategooria pakkujate arvu ülempiiri määramisel vastavalt sadama eripärale ja kohalikele tingimustele.

3.10 Pädeva ametiasutuse poolt teenustepakkujatele antud kontsessioonid ja load tuleb väljastada või pädevate ametiasutuste ja teenustepakkujate vahel sõlmitud kaubanduskokkulepped sõlmida ajavahemikuks, mille kestus vastaks nende investeeringute tähtsusele, mis teenustepakkujad peavad tegema, et täita kontsessioonide, lubade või lepingute tingimusi. Nii jääb piisavalt aega investeeritud kapitali amortisatsiooniks ja tasuvuseks (näiteks 10 aastat, kui pole tegemist suuremahuliste investeeringutega, 15 aastat, kui on tegemist suuremahuliste investeeringutega vallasvarasse ja väljaõppesse, ning 45 aastat, kui tegemist on suuremahuliste investeeringutega kinnis- ja vallasvarasse).

3.11 Kõnealuse direktiivi jõustumine ei tohiks mõjutada sadama-alade rendilepinguid või sadamateenuste pakkumise lube omavate sadamateenuste pakkujate õigusi ja tegutsemise tingimusi, kuna see viiks lepingute tühistamiseni sadamate juhtorganite poolt ning riigi vastutusele.

3.12 Komitee märgib, et laadimistööd ja lootsimist puudutavad muudatused ei vasta juba komitee, mitme riigi ja Euroopa Parlamendi poolt väljendatud ootustele (*).

3.13 Töökohtade arv sadamateenuste osutamisel ei ole seotud tarnijate arvuga, nagu seda märkis Euroopa Komisjon, vaid tegeliku sadama kaubanduse ja/või teenuste mitmekesistamisega. Teenuseosutajate arvu mitmekordistamine ei mitmekordista töökohtade arvu. Uusi töökohti loovad ainult kaupade hulga suurenemine ja mitte-tavapäraste teenuste tekkimine.

3.14 Sätted laadimistööde ja omakäitluse kohta, mis on ettenähtud siseturul merekiirteede ja kabotaaži puhul, seavad enamikes riikides kollektiivlepingud põhimõtteliselt küsimärgi alla ning kõnealuse direktiivi eelnõu raames võib neid teatavatel juhtudel käsitleda kui ühenduse konkurentsiseaduste vastaseid, kuigi nad vastavad nii riiklikule kui rahvusvahelisele sotsiaal- ja tööõigusele. Euroopa Kohus tunnustab, et kollektiivlepingutest kinnipidamine võib piirata konkurentsialaste õigusaktide rakendusala. Rahvusvahelisel tasandil on mitmed liikmesriigid ratifitseerinud ILO merekonventsioonid, mis käsitlevad laadimistööd sadamas⁽⁵⁾ ning meeskondade töötingimusi ja turvalisust. Komitee märgib, et Euroopa Komisjoni poolt ettenähtud sätted ei võta arvesse kolmepoolselt kokkulepitut tingimusi.

3.15 Komitee jaoks on oluline tugev konkurents teenusteturul ning sadamate laadimistööde jätkuvus, turvalisus ja kvaliteet. Omakäitluse võimaldamine sadamate laadimistööde teenuste osas tekitaks ebavõrdseid konkurentsitingimusi olemasolevate sadamate laadimistööde teostavate ettevõtete ja omakäitlejate vahel. Sadamate laadimistööde teostavad ettevõtted loodi sadamates erastamise või konkurentsi tulemusel. Kõnealused ettevõtted investeerisid super- ja infrastruktuuri. Seevastu võivad omakäitlejad ilma igasuguse konkurentsi ja investeerimiskohustusega siseneda sadamateenuste turule ning erinevalt laadimistööde teostavatest ettevõtetest kasutada tasuta teiste poolt hangitud seadmeid, samuti puuduvad nende tegevusel mis tahes ajalisel piirangud. Sadamates on kõrgendatud õnnetuste oht, mistõttu on nõutav töökaitselise kõrgendatud nõudmistest kinnipidamine ja selle kontroll. Omakäitluse lubamisel tuleb arvestada

õnnetusjuhtumite arvu tõusuga. Vaatamata sellele, et direktiivi sotsiaalne mõõde on kinnituse saanud, on kõnealuste sätete puhul tegemist nende sadamatöölise ootuste tagasilükkamisega, kes kardavad tunnustatud, kvalifitseeritud ja läbirääkimistel kinnitatud määraga tasustatud töökohtade kaotust ning nende asendamist ajutiste töökohtadega, individuaal-lepingutega ning sotsiaalsete ja palgarantiide kadumist, mis toimub laadimistööliste pealesunnitud konkurentsi raames. Omakäitlemine viib maapealse personali koormuse tõusuni ja õnnetuste ohuni, kuna meeskondade koosseisud on tihti viidud miinimumini. Käesolevaga saavad kaptenid juurde täiendavat vastutust ja kohustusi.

3.16 Komitee leiab, et lootsiteenus ei ole käsitletav lihtsa kaubandusliku teenusena; tegemist on keeruliste tehniliste oskuste rakendamisega, kohalike olude tundmisega, mida kasutatakse transpordi, elanikkonna ja keskkonna turvalisuse tagamiseks sõltuvalt transporditavast kaubast. Seega on tegemist üldhuviteenusega, mille iseloom ei ole peamiselt kaubanduslik, kuigi tihti on see antud sadama juhtorgani kontrolli all eratevõtetele, ning peab seetõttu jääma rakendusala väljast. See ei takista sadamaid, nagu see juba tehakse, andmast neile kaptenitele juhtimisõigust, kelle kogemused ja kohalike olude tundmine lubavad neil ilma abita laeva kai äärde juhtida. Samas on vaja arvestada faktiga, et mitmed laevad transpordivad teiste laevade, rajatiste, sadama töötajate ja sadama lähikeskkonna turvalisusele ohtlikke aineid.

3.17 Komitee märgib, et sadamad on ka riikide suveräänsete pädevuste rakendamise kohaks, mis ei pea kuuluma direktiivi mõjualasse, kuna mõned ülesanded (panus terrorismi-, kuritegevuse- ja varjatud sisserände vastasesse võitlusesse, millega tihti kaasneb kulutusi ja investeeringuid, mis jäävad sadama kanda) võib delegerida sadamavõimudele.

3.18 Uued sätted tegevuslubade osas olid mõistlikud ja ilmsed meetmed, samas aga kohustuste nimekirja koostamisel puhul peab arvestama kohalike tingimuste ja eripäraga. Kahtluse alla ei seata meresadamatele kohaldatavaid läbipaistvuse põhimõtteid ega eraldi raamatupidamist; komitee võib ainult tunnustada täielikult nendest kinnipidamise vajadust läbipaistvuse direktiivi rakendamisel.

3.19 Direktiivis tuleks konkreetselt määratleda sadamateenuste pakkujate kohustused, mille täitmine on eelduseks lubade pikendamisele 8, 12 või 30 aasta pärast.

(*) EMSK arvamus teemal "Ettepanek Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi kohta, mis käsitleb sadamateenuste turulepääsu", EÜT C 48, lk 122, 21.02.2002.

(5) Eriti konventsioon nr 137, mis on suure arvu merepiiri omavate ELi liikmesriikide poolt ratifitseeritud. Kõnealune konventsioon näeb ette ühe sadama sadamatöötajate registreerimiseks ühtse registri ja sadamatöötajate eelisõigust sadamistöodel.

3.20 Lõpetuseks tundub, et ettepaneku peamine eesmärk on sadamateenuste hinna langetamine, kuid komitee leiab, et julgeoleku- ja keskkonnanormide ning sotsiaalõiguste järgimine on samuti olulised kriteeriumid sadamate tõhusa toimimise juures, transpordi ökonoomsuse, turvalisuse ja regulaarsuse huvides.

3.21 Riiklike või kohalike olude, reeglite ja tavade, juhtorgani ja kohalike omavalitsuste kohustuste ülima mitmekesisuse tõttu peavad kohaldatavad ühised reeglid kõigiti iga sadama erisustega arvestama. Iga sadam on aastate vältel läbi teinud muutusi ning toimib konkreetsetes riiklikus keskkonnas tema jaoks soodsaimates tingimustes. Tegutsemistingimuste ühtlustamise püüd võib mõjutada negatiivselt sadamate tööd.

3.22 Subsidiaarsuse põhimõtte ettepanekus sisalduvates sätetes ja sadamaarenguga seonduvate poliitiliste meetmete ühtesobivus kohalikul tasandil näivad komiteele olevat parem valik kui direktiivi eelnõus väljapakutud ühtsed sätted. Sõltuvalt sadamate suurusest ja liigist valitsevad nende vahel märgatavad erinevused. Liigne teenusepakkujate vaheline konkurents võib pikemas perspektiivis viia nii üleinvesteeringute ja raiskamiseni kui ka sotsiaalse olukorra halvenemiseni.

3.23 Vastavalt subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõttele võiks riiklikel monopolidevastastel asutustel ja sisekontrolliorganitel olla volitused sekkuda, kui sadamavõimud koondivad teenused oma kontrolli alla, ilma majandusliku või avalike teenuste alase põhjendusega; või kui ei arvestata läbipaistvuse põhimõtteid või raamatupidamissätteid. Konkurentsivaldkonnas toimuv ühenduse sekkumine või riigiabi peaksid keskenduma erandjuhtudele, kui riiklikud konkurentsiametid ja piirkondlikud või riiklikud auditeerimisasutused ei teosta omapoolset kontrolli vastavalt kehtivale ühenduse õigustikule rahuldaval viisil.

3.24 Riigiabi osas kerkib küsimus teatavate juurdepääsu ja jooksvate remonditööde (süvendamine, laevateede ja basseini loomine) kulude ülekandmisest kohalikele ja riiklikele maksu-maksjatele, mis on juba tõstatatud Euroopa Komisjoni riigiabi alases kohtupraktikas.

3.25 Omavalitsusel võib olla maksekohustus vaid üldise huvi puhul, mitte ainult meresadamate (nii riiklike kui rahvusvaheliste) kasutajate kulude langetamiseks; eelkõige tähtsamate sadamate puhul; üldise huvi puhul peab lähtuma demokraatia, mitte turumajanduse aspektidest.

4. Kokkuvõtte

4.1 Tundub, et kõnealuse direktiivi eelnõule võiks eelistada vähem üksikasjalikku raamdirektiivi, mis jätab piisavalt ruumi subsidiaarsusele. Piisaks sellest, kui viidataks läbipaistvust või riigihankeid puudutavate õigusaktide rakendatavusele, mitte ei laskutaks sadamateenuste rakendamise üksikasjadesse; ühenduse raamistik ei peaks laienema sadama juhtkonna eelisõigusele tagada nende alluvusse antud üldhuviteenused.

4.1.1 Selline raamdirektiiv ei tohiks mingil moel mõjutada liikmesriikide õigusi ega kohustusi õigusaktide osas, mis puudutavad sotsiaalküsimusi, tööd, rahvatervist, keskkonda, ohutust, avalikku korda või üldhuviteenust. Samuti ei tohiks see mõjutada riiklike kohaldatavate õigusaktidega kooskõlas olevaid kollektiivlepinguid. See peab arvesse võtma ka liikmeriikide rahvusvahelisi kohustusi, näiteks ILO merekonventsioone.

4.1.2 Komitee väljendab siiski kahetsust, et direktiivi eelnõusse pole kaasatud mõjude hindamist, mistõttu see on vastuolus seadusloome parandamise kohustusega, mille komisjon võttis endale avalikku haldust käsitlevas valges raamatus. Kõikidesse eelnõudesse, mille menetlemisel tuleb kasutada kaasotsustamismenetlust, tuleks kaasata mõjude hindamine ning teave sotsiaalpartneritega peetud nõupidamiste kohta.

Brüssel, 13. juuli 2005

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee
president
A. M. SIGMUND

LISA

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamusele

Järgmised muudatusettepanekud, mis hääletamisel kogusid üle veerandi häältest, lükati arutelude käigus tagasi.

Punkt 1.5, esimene lause:

Muuta teksti järgmiselt:

“Enne uude direktiivi ettepanekusse sisse viidud muudatuste ulatuse ja olemuse analüüsimist tuleb meenutada mõningaid peamisi karisid Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee jaoks, mille vastu algne ettepanek põrkus.”

Motivatsioon

Selguse mõttes tuleb mainida, kelle teel karid olid. Seda on raske järeldada eelnevatest punktidest, milles on juttu nõukogust ja parlamendist.

Hääletamise tulemus:

Poolt: 42

Vastu: 63

Erapooletuid: 3

Punkt 3.1, kolmas lause:

Muuta järgmiselt:

Ilma, et see piiraks Euroopa Komisjoni pädevusi, peavad erinevate meresadamate raamatupidamistavad ja arved olema allutatud...

Motivatsioon

Väljapakutud protseduur ei tohi jätta arvestamata Euroopa Komisjoni kehtivaid pädevusi.

Hääletamise tulemus:

Poolt: 54

Vastu: 71

Erapooletuid: 5

Punkt 3.1

Paigutada kõnealune punkt punktide 3.17 ja 3.18 vahele ning muuta sellega seoses kogu 3 punkti numeratsioon.

Motivatsioon

Punkt on alustuseks liiga tehnilise sisuga. See sobib paremini finantsküsimusi käsitlevate punktide juurde.

Hääletamise tulemus:

Poolt: 50

Vastu: 74

Erapooletuid: 10

Punkt 3.4

Välja jätta viimane lause:

“Paljud neist sadamatest pakuvad ise teatavat hulka infrastruktuure ja meretranspordi peamisi teenuseid ning ei leia, et nende volitused peaks piirduma sadama mere- ja maismaa-alade ning kaide juhtimise ja hooldusega. Teatavate teenuste pakkumine võib taotleda üldhuvi eesmärgi, sadama juhtorgani poolt silmas peetavaid üldise finantstasakaalu eesmärgi või erasadamate osanikele jagatava kasumi teenimise eesmärgi. Sadamate investeerimismahtu nõrgendab” risttoetuste “keelustamine”.

Motivatsioon

Aus konkurents sadamate vahel ei luba risttoetusi. Vähimad arvestatavad tootmiskulud jäävad ebaselgeks, mistõttu puudub läbipaistvus.

Hääletamise tulemus:

Poolt: 61

Vastu: 80

Erapooletuid: 6

Punkt 3.6: jätta välja viimane lause

Sadam on keeruline logistiline platvorm, seotud sügava geograafilise ja majandusliku tagamaaga nii regionaalsel, riiklikul kui rahvusvahelisel tasandil, maismaa kommunikatsiooniteedega, ja ta peab välja töötama strateegiaid, mis on seotud geograafilise sektoriga, mida ta majanduslikult puudutab, tööhõivega, selle majanduslike vajadustega ja arengutega. Komitee arvates on sobiv soodustada intermodaalsust meretranspordi osas, eriti kabotaazi puhul aga direktiivi eelnõu praeguse vormi eesmärgi hulka see otsene vajadus otseselt ei kuulu.

Motivatsioon

Suurem osa tagamaast ei ole mere kaudu ligipääsetav. Seetõttu ei ole siinkohal arukas väljendada ühte eelistust, või veelgi enam öelda, et see on absoluutselt vajalik. Sellisel juhul oleks enam õigustatud taolise kaitsekõne pidamine siseveetranspordile. Pealegi leiab kabotaazi edendamine muu hulgas käsitlemist ka mere kiirteede programmis.

Hääletamise tulemus:

Poolt: 59

Vastu: 83

Erapooletuid: 9

Jätta välja punkt 3.17.

“Komitee märgib, et sadamad on ka riikide suveräänsete pädevuste rakendamise kohaks, mis ei pea kuuluma direktiivi mõjualasse, kuna mõned ülesanded (panus terrorismi, kuritegevuse- ja varjatud sisserände vastasesse võitlusse, millega tihti kaasneb kulutusi ja investeeringuid, mis jäävad sadama kanda) võib delegeerida sadamavõimudele.”

Motivatsioon

Komisjoni ettepanekus on seda juba väga paljusõnaliselt kinnitatud. Antud punktis aga viidatakse ka asjaolule, et sellise delegeerimise puhul, kus riigipoolset hüvitust ei saada, ei pea sadam kõnealuseid kulusid arvestama kliendi arvele, mis aga omakorda tekitab ebaharva konkurentsi teiste sadamatega.

Hääletamise tulemus

Poolt: 55

Vastu: 84

Erapooletuid: 13

Välja jätta punktid 3.23 ja 3.24

“3.23 Riigiabide osas kerkib küsimus teatud juurdepääsu ja tegevuste parandamise kulude kohalikele ja riiklikele maksumaksjatele edasikandmisest, mis tuleb esile Euroopa Komisjoni riigiabi (süvendamine, laevateede ja basseini loomine) alase kehtiva kohtupraktikaga seoses.

3.24 Kollektiivil võib olla regressiõigus vaid üldise huvi osas, mitte kulude langetamiseks ainult meresadamate (riiklikele ja rahvusvahelistele) kasutajatele; eeliskorras kõige tähtsamatele meresadamatele; üldise huvi määramine kuulub demokraatia, ja mitte turumajanduse valdkonda.”

Motivatsioon

Sadama ametkonna tehtud kulutused peavad asjaomastele sadamatele tasuma kasutajad või ametkonna enda sidusrühmad. Väljajätavate punktide põhjal tekib mulje, et üldhuvi annab õiguse maksmisest loobuda.

Hääletamise tulemus:

Poolt: 55

Vastu: 82

Erapooletuid: 17

Punkt 3.25

Lisada uus punkt 3.25 järgmises sõnastuses:

Et tulevikus oleks võimalik juba sadamatesse tehtavate investeeringute kavandamise algusjärgus kindlaks teha, kas need on koosõlas ühenduse õigusega, kutsub komitee Euroopa Komisjoni üles, sõltumata kavandatavast direktiivi ettepanekust, töötama viivitamatult välja ettepanekud ühenduse suuniste kohta sadamate riiklikuks rahastamiseks ning määratlema rahastamise viisi, mis on koosõlas siseturu seaduspärasustega, mida käsitleti juba 31. jaanuari 2005. aasta avalikul kuulamisel.

Motivatsioon

Ei vaja selgitust, vt teksti algust.

Hääletamise tulemus:

Poolt: 59

Vastu: 85

Erapooletuid: 14

Punkt 4.1

Muuta järgmiselt:

Kuigi komitee toetab transpordiga seotud sadamateenuste liberaliseerimist sarnaselt muudele transporditeenustele, on komitee seisukohal, et kõnealuse direktiivi eelnõule võiks eelistada vähem üksikasjalikku raamdirektiivi, mis jätab piisavalt ruumi subsidiaarsusele. Piisaks sellest, kui viidataks läbipaistvust või riigihankeid puudutavate õigusaktide rakendatavusele, mitte ei laskutaks sadamateenuste rakendamise üksikasjadesse; ühenduse raamistik ei peaks laienema sadama juhtkonna eelisõigusele tagada nende alluvusse antud üldhuviteenused, kuid see ei tohiks mõjutada ausat konkurentsi ja läbipaistvust.

Motivatsioon

Kõnealuses küsimuses oli uurimisrühm ühel arvamusel ning käesolev muudatusettepanek toob välja konteksti, mille osas tuleb arvestada komitee märkusi ja järeldusi. Üldhuvi ei tohi olla põhjus kahe eelmainitud Euroopa Liidu aluspõhimõtte kohaldamisest loobumiseks..

Hääletamise tulemus:

Poolt: 61

Vastu: 86

Erapooletuid: 12

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal "Kodanikuühiskonna panus ELi ja Venemaa vahelistesse suhetesse"

(2005/C 294/07)

1. juulil 2004 otsustas Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee vastavalt oma kodukorra artiklile 29 koostada arvamuse teemal "Kodanikuühiskonna panus ELi ja Venemaa vahelistesse suhetesse".

Arvamuse ettevalmistamise eest vastutav välissuhete seksioon võttis oma arvamuse vastu 20. mail 2005. Raportöör oli **hr Hamro-Drotz**.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee võttis 419. täiskogu istungil 13. juulil vastu käesoleva arvamuse 109 poolt- ja 2 vastuhäälega, erapooletuks jäi 6.

1. Arvamuse esitamise põhjused

1.1 Vene Föderatsioon, mis mängib rahvusvahelisel tasandil võtmerolli, on Euroopa Liidu strateegiline partner. ELi laiendamine rõhutab veelgi Euroopa Liidu ja Venemaa kui naabrite vahelise koostöö tähtsust ning võimalikult heade suhete loomine ELi ja Venemaa vahel ühiste Euroopa väärtuste, st demokraatia, inim- ja kodanikuõiguste, arendamise raames on mõlemale osapoolle ülima tähtsusega.

1.2 Sotsiaalne areng ja elutingimuste paranemine, õigusriigi ülesehitamine, paremini prognoositava ärikeskkonna tekkimine ning turumajanduse väljaarenemine Venemaal nõuavad sihipärasest tegutsemist. Vaatamata Vene Föderatsiooni juhtide deklaratsioonidele, mis formaalselt kinnitavad toetust eespool nimetatud eesmärkidele, on nende eesmärkide saavutamine ja igapäevaelu reaalsus kaugel sellest, mida ootab nii vene kui rahvusvaheline üldsus. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvates aga ei kinnita Venemaa praeguste juhtide suhtumine näiteks majandustegelastesse, meediasse eeltoodud ametivõimude poolse väite paikapidavust demokraatia- ja kodanikuühiskonna edendamise osas. Venemaa praegune arengusuund on murettekitav ja seda mitte ainult Venemaa kodanike jaoks. Venemaa on põhimõtteliselt demokraatialle selga pööramas: valitsus kontrollib meediat, vaatamata rahvusvahelistele lepetele on vene sõjavägi kohal nii Moldaavias kui Gruusias ja kohtusüsteem on allutatud poliitilisele kontrollile. Sellistes tingimustes on organiseeritud kodanikuühiskonna ülesehitamine väga raske.

1.3 ELi süvenev integratsioon (siseturg, ühisraha ja suurenev koostöö üha enamates poliitikavaldkondades) on ajaloolise tähtsusega põhieesmärk, millele on pühendunud kõik liikmesriigid, seda vaatamata hiljutistele tagasilöökidele. Ent integratsioon ELi sees ei tohi viia olukorrani, kus EL eraldub veelgi Venemaast ja ülejäänud Euroopast, mis areneb erinevat rada, kuna see võiks põhjustada Euroopa lõhenemise.

1.4 Prantsuse välisminister Robert Schuman sai oma 9. mail 1950. aasta deklaratsiooniks ühinenud Euroopa ehitamise kohta inspiratsiooni ideest, et Euroopa integratsioon peab põhinema soovil töötada koos võrdsetel tingimustel seatud eesmärkide saavutamise nimel, ühistel väärtustel ja lepitusel ning inimeste ühise tuleviku visioonil. Robert Schuman väitis

ka, et Euroopat ei saa ehitada ühekorraga, vaid praktiliste saavutuste ja eelkõige tõelise solidaarsuse loomise kaudu. Schumani deklaratsiooni sõnum kehtib ka ELi ja Venemaa vaheliste suhete ning jõupingutuste kohta nende vahelise koostöö tugevdamiseks.

2. Kodanikuühiskonna panus ELi ja Venemaa vahelistesse suhetesse

2.1 ELi ja Venemaa vaheliste suhete tugevdamine nõuab ka Euroopa Liidu organiseeritud kodanikuühiskonna kindlat toetust. Kodanikuühiskonna pingutused on suunatud nii ELi ja Venemaa vahelise koostöö parandamisele kui ka organiseeritud kodanikuühiskonna ja demokraatia ülesehitamise toetamisele Venemaal.

2.2 Oluline on ELi uute liikmesriikide kogemus, mis on kümne aastaga edukalt lõpetanud post-kommunistliku üleminekuprotsessi ning saavad pakkuda lisaväärtust ELi ja Venemaa vahelisele koostööle. Seoses demokratiseerimise ning inim- ja kodanikuõiguste kaitsega Venemaal saavad olulist rolli mängida eelkõige kõnealuste riikide kodanikuühiskondade osalejad (VVOd).

2.3 Euroopa Tööstuse ja Töandjate Konföderatsioonide Liit (UNICE) on juba aastaid teinud ELi ja Venemaa tippkohtumistel ettepanekuid ja esitanud arvamusi ärisuhete arengu kohta ning ELi ja Venemaa ärijuhid arutavad regulaarselt kõnealust küsimust ELi ja Venemaa töösturite ümarlauras raames ning esitavad oma seisukohti ELi ja Venemaa vahelistel tippkohtumistel. Euroopa Ametiühingute Konföderatsioon (ETUC) esitab oma seisukoha samuti tippkohtumistel ning edastas Euroopa Komisjoni presidendile ja Venemaa presidendile 2004. aastal ühise kirja Venemaa Sõltumatute Ametiühingute Föderatsiooniga (FNPR), milles tehti ettepanek anda ELi ja Venemaa ametiühingute konföderatsioonidele samasugune roll nagu on ELi ja Venemaa töösturite ümarlaural. Muud kodanikuühiskonna osalejad on omal algatusel välja töötanud viise oma seisukohade väljendamiseks ELi ja Venemaa vaheliste suhete arengu kohta konkreetsetes sektorites. Venemaa ühiskond on endiselt nõrgalt organiseerunud, valitsusvälised organisatsioonid arenevad aeglaselt ega mängi veel suurt rolli.

2.4 Viimastel aastatel on Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee esitanud omalt poolt ELi ja Venemaa vaheliste suhete kohta mitu arvamust, milles pöörati tähelepanu ka Venemaa kodanikuühiskonna toimimisele. Peamised arvamused on esitatud joonealuses märkuses 1. Käesolevas arvamuses on võetud arvesse kõnealustes arvamustes esitatud soovitusi ja järeldusi, kuigi neile ei ole eraldi viidatud (¹). Kõnealune töö viis Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee otsekontaktide loomiseni paljude Venemaa kodanikuühiskonna peamiste osalejatega.

3. Soovitused

3.1 EL peab välja töötama integreerituma poliitika Venemaa suhtes ja seda pragmaatiliselt ellu viima

3.1.1 Euroopa Liidu ja Venemaa vahelise koostöö järjekindlat arengut on takistanud asjaolu, et liikmesriigid edendavad oma huve kahepoolse koostöö kaudu Venemaaga isegi neis küsimustes, millega tegelemine on usaldatud Euroopa Liidule. Muidugi ei tohi teha midagi, mis piiraks konstruktiivsete ja avatud kahepoolsete suhete arendamist iga liikmesriigi ja Venemaa vahel valdkondades, mis ei kuulu ELi pädevusse. Vastupidi, kõnealune kahepoolne, piirkondlik ja sektoraalne tegevus on väga oluline ning iga ELi liikmesriik peab selle eest vastutama.

3.1.2 ELi ja Venemaa vahelises koostöös positiivsete tulemuste saavutamise nimel peavad ELi kodanikuühiskonnad tegutsema senisest aktiivsemalt oma kogemuste jagamisel võimalustest kodanikuühiskonda korraldada, samuti Venemaa kodanikuühiskonda toetava solidaarse võrgustiku taastamisel. Euroopa Liit võib pakkuda vene kodanikuühiskonnale, seega Venemaale, teadmisi oma rikkuse väljendajaks olevatest teguritest, mis on mitmekesisus ja ühiskonnakorralduse erinevate vormide paljusus ja viimaste aluseks olev demokraatlike, sotsiaalsed ja kultuuriväärtuste levitamine. Kõik liikmesriigid peavad tegema tööd ühiste eesmärkide soodustamise nimel; see on ülesanne, mis on pärast laienemist muutunud veelgi tähtsamaks. Samuti on ilmne, et avatud ja otsekohene lähenemine on parim viis tulemuste saavutamiseks ELi ja Venemaa vahelise koostöö arendamisel. EL peaks välja töötama ka tehnilise abi, aitamaks Venemaad saada stabiilseks, demokraatlikuks ja jõukaks riigiks. Olemasolevate tehnilise abi programmide struktuur tuleks ümber hinnata. Edu on kõige parem saavutada väikeste, kuid otsustavate sammude abil.

(¹) Suhted ELi ja Venemaa, Ukraina ja Valgevene vahel (1995); TACIS – tehniline abi SRÜ riikidele ja Mongooliale (1998); Suhted Euroopa Liidu ja Läänemereäärsete riikide vahel (1998); Põhjamõõde ja suhted Venemaaga (1999); Põhjamõõde: Põhjamõõtte tegevuskava Euroopa Liidu välis- ja piiriüleses poliitikas 2000-2003 (2001); ELi ja Venemaa strateegiline partnerlus: millised on järgmised sammud? (2002); Laiem Euroopa – naabrus: uus raamistik suheteks meie ida- ja lõunanaabritega (2003).

3.2 Nelja ühisruumi kavad peaksid stimuleerima dünaamilise kokkuleppe ettevalmistamist ELi ja Venemaa vahel

3.2.1 EL ja Venemaa laiendavad ja süvendavad omavahelisi suhteid nelja ühisruumi saavutamise kavade alusel. Neli ühisruumi on: 1) ühine majandusruum, 2) ühine vabaduse, turvalisuse ja õigusraum, 3) ühine välisjulgeoleku ruum ning 4) ühine teadustöö ja haridusruum, sealhulgas kultuuriaspektid. Kavades sätestatakse järgmiseks paariks aastaks umbes 400 meetet. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvab, et tegemist on suurepärase lähenemisviisiga, ja rõhutab, et EL peab suurendama oma jõupingutusi avatud ja laiahaardeliste poliitiliste, majanduslike ja sotsiaalse suhete loomiseks ELi ja Venemaa vahel.

3.2.2 Kodanikuühiskonna jaoks on olulised kavade mitu aspekti, näiteks prioriteetsed regulatiivse ja majandusdialoogi valdkonnad; konkurentsi, investeringute ja kaubanduse edendamine; piirkondadevaheline ja piiriülene koostöö; keskkond; inimestevaheliste kontaktide edendamine; isikute liikumine; noored; koostöö kodanikukaitse valdkonnas; teadus- ja haridustegevus; transpordivõrkude järk-järguline integreerimine.

3.2.3 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee soovib tungivalt nelja ühisruumi kavade koheselt rakendada. Kavade sisu tuleks pidevalt ajakohastada, püüdes neid muuta võimalikult teostatavaks, ja nende rakendamine tuleks mõlemapoolselt igal aastal üle vaadata. Nii EL kui Venemaa peaksid määrama kavade rakendamise eest vastutavad organid. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on omalt poolt valmis kõnealuse arvamuse järelevalve näol aktiivselt kaastööd tegema kõnealuse protsessi kodanikuühiskonnale asjaomastes valdkondades. Sellega seoses kavatseb komitee esitada arvamusi kavade sisu ja rakendamise kohta ning suurendada otsekontakte Venemaa kodanikuühiskonna peamiste osalejatega (vt punkte 3.4.3. ja 3.5.5).

3.2.4 ELi ja Venemaa vahel 1990. aastate esimesel poolel sõlmitud partnerlus- ja koostöölepingu esialgne kümneaastane periood lõpeb 2007. aastal, kui kumbki pool seda soovib. Nelja ühisruumi saavutamise kavade peaksid olema ELi ja Venemaa vahelise uue, kaasaegse, strateegilise partnerlusele rajatud kokkuleppe aluseks. Venemaad tuleks innustada kõrvaldama püsivad takistused kaubavahetusele ja teenuskaubandusele ning tagama hästitoimiva regulatiivse raamistiku investeringutele, et EL ja Venemaa saaksid alustada vabakaubanduslepingu koostamist, mis põhineb Venemaa turumajanduslikul seisundil ja Maailma Kaubandusorganisatsiooni liikmeks olemisel.

3.2.5 EL ja Venemaa peaksid tegema koostööd, et samal moel uuendada ka piirkondlikku –Põhjamõõtte – (sealhulgas Läänemere piirkonna koostöö ja Arktika koostöö ning Musta mere piirkonna koostöö. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteel on rahul, et kõnealust aspekti on nelja ühisruumi kavades nõuetekohaselt arvestatud ning ergutab võtma täiendavaid meetmeid arendamiseks piirkondlikku koostööd osana ELi ja Venemaa vahelistest suhetest.

3.3 *ELi ja Venemaa vahelise koostöö kavades tuleb suurendada kodanikuühiskonna rolli*

3.3.1 ELi ja Venemaa vaheliste suhete jätkusuutlik tugevdamine on piiratud, kui osapoolte tegevustes ei juhinduta ühistest väärtustest. Ühiste väärtuste hulka kuulub isiklik vastutus, austus õigusriigi suhtes, austus üksikisiku ja vara suhtes (st ajakirjandusvabadus, vabade valimiste korraldamine, poliitiline pluralism, võrdsed võimalused ja vähemuste õigused), läbipaistvus, terviklikkus, inimväärikus, võrdsus ja sõnavabadus, ühinemisvabadus ja töötajate põhiõigused, head töösuhted ja piisav sotsiaalkaitse. Nende väärtuste juurdumiseta Venemaa sotsiaalse, majandusliku ja poliitilise elu alustaladesse ei saa tekkida alust koostööle ja vastastikkusele mõistmisele.

3.3.2 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee peab nelja ühisruumi kavade kõiki eesmärgi asjakohaseks. Komitee on rahul, et ühiste väärtuste tähtsust kinnitab nende kasutamine kolme kava (ühine välisjulgeoleku ruum, ühine vabaduse, turvalisuse ja õigusruum, ühine teadustöö ja hariduse, sealhulgas kultuuriaspektide ruum) põhialusena.

3.3.3. ELi ja Venemaa vahelise koostöö tugevdamist mõjutavad kõnealustes valdkondades toimuvad sündmused Venemaal. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee soovib kõnealuses küsimuses rõhutada nelja ühisruumi kavade elluviimist. Komitee arvab, et kavadesse tuleks lisada rohkem konkreetseid meetmeid saavutamaks ühiseid väärtusi, mis on aluseks toimiva kodanikuühiskonna kujunemisele.

3.3.4. Venemaal on tähtis luua keskkond, kus sotsiaalpartnerid ja teised organiseeritud kodanikuühiskonnas tegutsejad saaksid tegutseda sõltumatult ja osaleda enesekindlalt neid puudutavate sotsiaal- ja majandusotsuste ettevalmistamisel. Selleks on vaja avatud dialoogi ja võrgustikutööd, mis nõuavad sõltumatut keskkonda, samuti olulisemate rahvusvaheliste lepingute (nt ILO põhilised töönormid) rakendamist praktikas.

3.3.5. Toimiva kodanikuühiskonna eeltingimuseks on Venemaa majandus- ja sotsiaalvaldkonnas tegutsejate suur esindatus, sõltumatus ja võimelisus konstruktiivseks ekspertdialoogiks ametiasutuste ja teiste ühiskonnas osalejatega.

3.3.6. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tervitab ELi ja Venemaa 2005. aasta kevadel teise ühisruumi kava raames algatatud konsultatsioone inimõiguste ning nendega seotud põhiõiguste (nt rahvusvähemuste õigused) valdkonnas. Kõnealuste konsultatsioonide raames tuleks tähelepanu pöörata sellele, kuidas lahendada riikliku ja kohaliku enesemääramisõigusega seotud küsimusi ja vältida konfliktsete meetodite kasutamist (Tšetšeenia), mis seavad inimesi ohtu Venemaal ning kujutavad ohtu ka ELi kodanikele.

3.3.7. EL on aastaid näidanud oma võimet kutsuda kolmandates riikides dialoogi teel esile olulisi muutusi ja see peaks olema ka Venemaaga peetava dialoogi eesmärk. Euroopa Nõukogul ja Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsioonil (OSCE) on kõnealustes küsimustes võtmeroll. Euroopa

majandus- ja sotsiaalkomitee märgib rahuldustundega, et EL ja Venemaa on nelja ühisruumi kavades nõustunud tugevdama koostööd kõnealuste foorumite raames.

3.3.8. Piisavat ELi finantsabi on tarvis ELi ja Venemaa vaheliste suhete arendamiseks. Kodanikuühiskonna, hariduse ja sõltumatu keskkonna arendamiseks tuleks rohkem ära kasutada TACIS programmi ja muid vahendeid ning seda tuleks arvesse võtta ka Euroopa naaberriikide ja partnerluspoliitika rahastamisvahendi (ENPI) ettevalmistamisel. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee soovib Euroopa Komisjonil teha ettepanek selle kohta, kuidas Venemaa kodanikuühiskond saaks suuremat kasu ELi asjakohastest vahenditest.

3.4 *Kodanikuühiskonna osalejatel peaks olema asjakohane roll ELi ja Venemaa vahelise koostöö kavade teostamisel*

3.4.1 EL on rõhutanud, et ELi ja Venemaa vaheliste suhete arendamisel on eesmärgiks leida lahendusi ja edasiminekuid, mis on kvalitatiivselt jätkusuutlikud. See eeldab erinevate kodanikuühiskonna sidusrühmade vaadete arvessevõttu ja seetõttu ongi kodanikuühiskonna arendamine Venemaal nii oluline.

3.4.2 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee soovib tugevdada kodanikuühiskonna usaldusväärsete osalejate rolli ELi ja Venemaa koostöömehhanismides, luues nõuandekomitee vastavalt ELi ja Venemaa vahelise partnerlus- ja koostööleppe (PCA) artiklile 93. See võimaldaks saada maksimaalset kasu nende asjatundlikkusest ELi ja Venemaa koostöö osas. Positiivseid kogemusi on sarnaste lepetega ELi suhetes Vahemere piirkonnas, India, Ladina-Ameerika ja AKV riikidega Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvab, et Venemaal on samuti suur hulk osalejaid, kellel on vajalik pädevus.

3.4.3 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee eesmärk on võtta endale oluline roll parima viisi leidmisel kodanikuühiskonna kaasamiseks ELi ja Venemaa koostöösse. Punktides 3.2.3 ja 3.5.5 märgitud Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee kavatsus tugevdada kontakte Venemaa kodanikuühiskonna peamiste osalejatega tuleks lähitulevikus laiendada EL ja Venemaa formaalse koostöö raames toimuvaks nõuandvaks foorumiks.

3.5 *Koostööd Euroopa Liidu ja Venemaa kodanikuühiskondade vahel tuleks tugevdada*

3.5.1 Aastate jooksul on mõned huvirühmad, sealhulgas ametiühingute liikumine, tarbijate, tööandjate, põllumajandustootjate ja muud kodanikuühiskonna rühmad, loonud kontakte samalaadsete rühmadega Venemaal. See on toimunud nii ELi kui kahepoolsetel tasandil. Ka Venemaa organisatsioonid on sageli kaasatud rahvusvahelisse koostöösse asjakohastes valdkondades. Eesmärk on soodustada otsesidemeid, võrgustikutööd, koostöötoimimist ning kogemuste ja teadmiste vahetamist tavakodanike vahel. Kodanikuühiskonna koostöö peamised eesmärgid peaksid hõlmama usaldusväärsete suhete laiendamist ELi ja Venemaa vahel.

3.5.2 Siiski tuleks kõnealuseid suhteid mitmekesistada ja arendada, kuna paljudel Venemaa organisatsioonidel puuduvad piisavad kontaktid nii omavahel kui samalaadsete organisatsioonidega teistes riikides. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee innustab kõiki kodanikuühiskonna osalejaid veelgi tugevdama ja laiendama koostööd oma huvivaldkonna samalaadsete osalejatega Venemaal. EL peaks omalt poolt algatama meetmeid kõnealuse koostöö soodustamiseks.

3.5.3. ELi liikmesriigid peaksid suurendama jõupingutusi kodanikuühiskonna organisatsioonide kaasamiseks ühisprojektide loomisse, haridus- ja vahetusprogrammide edendamisse ning ühisprojektide algatamisse majandusvaldkonnas. ELi liikmesriikide valitsused peaksid pakkuma rohkem avalikku teavet niisuguste projektide olemasolu kohta ning koolitama kodanikuühiskonda projektide ettevalmistamise osas.

3.5.4. Tähtis on leida viise kontaktide loomiseks kõigi Venemaa osadega (sh Kaliningrad). Regioonide komitee ettepanekud⁽¹⁾ piirkondliku koostöö arendamiseks ELi ja Venemaa vahel on selles suhtes väga asjakohased. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee toetab kõnealuseid ettepanekuid ja soovib alalisel partnerlusnõukogul kõnealust teemat oma päevakorras ajakohastada.

3.5.5. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee kasutab oma positsiooni, soodustamaks sidemete arengut ELi ja Venemaa organiseeritud kodanikuühiskonna vahel. Esimene samm selles suunas oleks regulaarsete kontaktide, ühisseminaride jms korraldamine erinevatel teemadel koos Venemaa partneritega (nt majandusreformid ja tööhõive, sotsiaalkindlustussüsteemide reform, sotsiaaldialoogi areng Venemaal, kodanikuühiskonnas osalejate kaasamine ELi ja Venemaa vahelisse koostöösse). Eesmärk oleks korrapärase ja intensiivsema koostöö saavutamine mõlema poole vahel, millest peaks aja jooksul kujuneda nõuandev foorum, mis toetaks ELi ja Venemaa koostöömehhanismi (vt ka punktid 3.2.3 ja 3.4.2–3.4.3).

3.6 Toetada tuleks koostööd Venemaa ja tema naaberriikide ning kõnealuste riikide kodanikuühiskonna osalejate vahel.

3.6.1 Oluline on Venemaa ja seda ümbritsevate Ida-Euroopa riikide (nt Venemaa ja Ukraina, kuid ka Venemaa ja Moldova

ning Venemaa ja Valgevene) vaheliste suhete tugevdamine samal ajal, kui EL arendab suhteid oma Ida-Euroopa naabritega. Euroopa koostöö parendamise eesmärgil on vaja tihedamat koostööd ja intensiivsemat koostöömist poliitika-, majandus- ja sotsiaalküsimustes. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee teeb ettepaneku, et EL võiks toetada sellist arengut osana oma naaberriikide ja partnerluspoliitikast.

3.6.2 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee soovib siinkohal toetada ka piiriüleseid kontakte kõnealuste riikide kodanikuühiskonna osalejate vahel. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on juba võtnud meetmeid kõnealuse dialoogi arendamiseks ja kavatseb sellest Euroopa Komisjonile regulaarselt ette kanda.

3.7 Edendada tuleks piiriülest liikuvust ELi ja Venemaa vahel

3.7.1 Piiriülese liikuvuse edendamisel on olulised hea transpordiühendus ja mugav reisimine. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee toetab jõupingutusi transpordiühenduse arendamiseks ja integreerimiseks, mis nõuavad infrastruktuuri ja logistika parandamise rahastamist nii ELis kui Venemaal. Kõnealusesse tegevusse peaksid olema rohkem kaasatud ka suured rahvusvahelised rahandusasutused, eelkõige Euroopa Investeeringuspank ja Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupank.

3.7.2 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on rahul, et nelja ühisruumi kavades on määratletud ka eesmärk soodustada inimestevahelisi kontakte ja reisimist ELi ja Venemaa vahel nt transpordivõrkude integreerimise, seadusliku piiriületuse ja viisarežiimi lihtsustamise ning tagasivõtmise põhimõtete kaudu. Piirilepingud on sujuva piiriülese liikuvuse nurgakiviks.

3.7.3. Praegune viisaprotseduur on aeglane ja kallis ning piirab (isegi takistab) tihedamat piiriülest koostöömist kodanikuühiskonna osalejate, sealhulgas noorte inimeste ja üliõpilaste vahel. Viisa ja tööloa taotlemise protseduure tuleb lihtsustada; see aitaks soodustada piiriülest liikuvust ja suhteid. Seetõttu on tähtis, et praegused läbirääkimised ELi ja Venemaa vahel viisa taotlemise edendamise suhtes viiksid võimalikult kiiresti lahenduseni, mis rahuldab mõlemaid pooli.

Brüssel, 13. juuli 2005

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee

president

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ CdR 105/2004.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus*LISA*

A. Alljärgneva muudatuse lükkas täiskogu istung tagasi, kuid selle poolt oli vähemalt veerand hääletanutest:

Punkt 1.3.

Punkt välja jätta.

Motivatsioon:

Arvamuse punktis 1.1 on juba väljendatud, et Vene Föderatsioon on Euroopa Liidu strateegiline partner ja annab seega adekvaatselt edasi punkti 1.3 tähenduse.

Hääletamine:

Poolt: 33

Vastu: 64

Erapooletuid: 8

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee aramus teemal “Kemikaalide alased õigusaktid (REACH)”

(2005/C 294/08)

Tulenevalt kodukorra rakenduseeskirjade artiklist 29 otsustas Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee juhatus 14. detsembril 2004 koostada arvamuse teemal: “Kemikaalide alased õigusaktid (REACH)”.

Arvamuse ettevalmistamise eest vastutav sektsioon võttis arvamuse vastu 16.juunil 2005. Raportöör oli hr BRAGHIN.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee võttis 419. täiskogu istungil 13. ja 14. juulil 2005 (13. juulil 2005) vastu käesoleva arvamuse 52 poolt- ja 2 vastuhäälega, 2 jäi erapooletuks.

1. Sissejuhatav märkus

1.3.1 Ärinõustamisfirma KPMG läbiviidud uuringu (*Business Impact Case Study* ⁽³⁾) tähtsamad tulemused olid järgmised:

1.1 Esitatud ettepanek määruse kohta, millega asutatakse Euroopa Kemikaalide Agentuur ning mis kehtestab kemikaalide registreerimise, hindamise, kasutusse lubamise ja piiramise korra ⁽¹⁾, vallandas ulatusliku arutelu, mis hõlmas Euroopa institutsioone, siseriiklikke ametiasutusi, keemiatoöstust ja teisi tööstusharusid, samuti ametiühinguid ja paljusid valitsusväliseid organisatsioone.

1.2 Nimetatud arutelu raames leidsid käsitlemist mitmed komitee eelnevas arvamuses ⁽²⁾ tehtud ettepanekud, sealhulgas eelkõige kolm nõudmist:

- vajadus lisauuringute järele, et hinnata ettepaneku rakendamise tagajärgi teatud tööstussektorites ja kriitiliste ainete võimaliku turult kõrvaldamise ulatust ja mõjusid ning ka strateegiliste partnerluste rajamist piloot-rakendusprojektide teostamiseks ja mõju uutele liikmesriikidele;
- vajadus lihtsustada ettevõtetele pandud kohustusi ja vähendada kulusid konkurentsivõime vähenemise ja ettevõtete ümberpaiknemise vältimiseks, kahjustamata seejuures tervise- ja keskkonnakaitse prioriteetset eesmärki;
- võimalus suurendada ja täpsustada agentuuri rolli ning tagada kõigi asjaomaste poolte piisav esindatus.

1.3 Kaks komisjoni ja UNICE (Euroopa Tööandjate Föderatsioon) ning CEFIC'i (Euroopa Keemiatoöstuse Keskkliit) vastastikuse mõistmise memorandumis raames teostatud uurimust on kaasa aidanud konkreetsete tööstussektorite probleemide paremale mõistmisele. Kõnealustest mõju-uuringutest nähtub, et kuigi esialgu väljendatud hirmud olid liialdatud, on ikka veel kahtlusi, mis ajendavad jätkama jõupingutusi süsteemi tõhususe ja kooskõlastuse tõstmise nimel.

— Ei ole erilist põhjust eeldada, et REACHi registreerimisnõuded viivad suure tootmiskogusega ainete turult eemaldamiseni. REACHi nõuete tõttu vähe või üldsegi mitte tuluks osutumise oht on olemas ainete puhul, mida toodetakse 100 tonnist väiksemas koguses. Ilmnes, et vaid 10 aine puhul 152 põhjalikult hinnatud ainest on turult eemaldamise oht, kuna nad osutusid liiga vähe või üldse mitte tulusateks;

— Vähe osundab sellele, et tarneahela järgmise etapi kasutajad peaksid arvestama võimalusega, et turult eemaldatakse neile tehniliselt olulisimad ained. Kõnealused ained kindlasti registreeritakse — kohati isegi äririskist hoolimata;

— Kemikaalide tarnijatele tekkivad ühekordsed registreerimiskulud võivad mõnel juhul olla märkimisväärsed ning nende tagajärjel võivad tarnijad tooteportfelli ratsionaliseerida. Kõnealune efekt tekiks peamiselt ainete puhul, mida tarnija ei käsita kliendile tehnilisest seisukohast kriitilisena;

— Suures koguses ainete turult eemaldamine võib põhjustada märkimisväärselt jõukulu ja kulutusi uute valemite väljatöötamisele ning kulukaid tehnilisi ümberkorraldusi (mitte viimases järjekorras vajaduse tõttu viia läbi uuringuid, teste ja tarbijatepoolseid valideerimisi).

— Kulud tuleb enamikul juhtudel katta ettevõtjal endal või siis need edasi anda tarbijatele, mis aga võib osutuda keeruliseks paljude VKEde jaoks;

— Tõenäoline on osa registreerimiskulude asetamine formuleerijatele ja tarneahela järgmise etapi kasutajatele, siiski on karta, et VKEdel tekib sellega rohkem raskusi;

⁽¹⁾ KOM(2003) 644 lõplik, 29.10.2003.

⁽²⁾ ELT C 112, 30.4.2004.

⁽³⁾ KPMG, Business Impact Case Study REACH, 28. aprill 2005. JRC-IPTS, Contribution to the analysis of the impact of REACH in the New European Member States, 28. aprill 2005.

- REACHi mõju uuenduslikkusele on ebaselge. Uuringus käsitletud juhtumite puhul ei ole tõendeid selle kohta, et teadus- ja arendustegevuse (T&A) vahendid suunatakse REACHi tõttu automaatselt mujale. Samuti ei saa arvestada teadus- ja arendustegevuse vahendite suurendamisega;
- Ettevõtted on muuhulgas välja selgitanud järgmised REACHi eelised: parem teave ainete omaduste ja valmististe ohtlike komponentide kohta, lihtsam riskihaldus ja aineportfelli ratsionaliseerimine;
- Kahtlusi on väljendatud seoses töödeldavuse ja konfidentsiaalsuse eriprobleemidega. Nii väljendasid mõned formuleerijad ja tarneahela järgmise etapi kasutajad kahtlust, et kemikaalide tootjad eelistavad võib-olla teatud rakendusi mitte lülitada oma registreerimistoimikusse;
- Anorgaaniliste ainete (eelkõige tooraine) kasutajad vajavad lähemaid selgitusi REACHi raames toimuva registreerimise tingimuste kohta.

1.3.2 Uuringus uute liikmesriikide (ULR) ⁽⁴⁾ kohta tõdetakse, et REACHi alased teadmised on veel piiratud ning nenditakse järgmisi kriitilisi aspekte:

- märgatavat kulude tõusu on oodata vaid vähestel juhtudel;
- erijuhtudel tekkivad otsekulud võiksid võrreldes käibega osutada väga suurteks või siis märgatavalt kahandada kasumimarginaali;
- üksikud ained liigitati ohustatuks (kuna nende kasumimarginaal on juba praegugi väike);
- kõige enam saavad kannatada Euroopa Liidu välistest Ida-Euroopa turgudest sõltuvad ettevõtted.

1.4 Kõnealuse uuringu tulemused ja toimuv arutelu on esile tõstnud mõned aspektid, mida asjaomased majandustegevuses osalejad peavad kriitilisteks ja mille suhtes komitee soovib anda oma täiendava panuse tihedas kooskõlas nõukogu ja Euroopa Parlamendi jooksvate töödega.

2. Registreerimiskriteeriumid ja -tähtajad

2.1 Määruse ettepanekus loobutakse senisest elukaugest vahetegemisest "olemasolevate ainete", s.o kõigi keemiliste ainete, mille olemasolu turul oli registreeritud juba enne 1981. aasta septembrit, ja "uute ainete" vahel, s.o pärast antud kuupäeva turule lastud ainete vahel. Puhasainete või valmististe koostisesse kuuluvate ainete suhtes (artikkel 5), mida toodetakse või imporditakse suuremas koguses kui üks tonn aastas (artikli 5 lõike 1 teine lõik), kehtestatakse registreerimiskohustus. Määratletakse ka põhimõte, et ühenduses toota või ühendusse importida võib ainult registreeritud kemikaale (artikli 19 lõige 1).

2.2 Ülemineukorraldus kehtib praegu toodetavate või siseturule viidud ainete suhtes (mille arv on hinnanguliselt 30 000), mille jaoks võetakse järkjärguliselt kasutusele tootja või importija kohta aastas ühenduses toodetud või ühendusse imporditud kogusel põhinev registreerimissüsteem (artikkel 21). Ülemineukorralduses on ette nähtud, et registreerimiskohustus jõustub suuremate koguste korral (üle 1 000 tonni aastas) ja praegu 1. ja 2. kategooria kantserogeenseks, mutageenseks või teratogeenseks liigitatud ohtlike ainete korral kolme aasta pärast,

koguse korral vähemalt 100 tonni aastas kuue aasta pärast ja koguse korral vähemalt 1 tonn aastas üheteistkümnelt aasta pärast.

2.3 Kogusest sõltuvat lähenemist on kahtluse alla seatud erinevate argumentide toel. Muuhulgas toodi välja, et seeläbi muutuks võimatuks registreerimise ajaline diferentseerimine vastavalt iga aine tegelikele riskidele. Ainete riskipõhine järjestus oleks teaduslikult ja majanduslikult küll pigem õigustatud, kuid selle kindlaksmääramiseks tuleks teostada järkjärguline menetlus loomumomase ohtlikkuse (*hazard*) ja kokkupuutega (*exposure*) seotud ohtude väljaselgitamiseks ning lõpuks riskide hindamine (*assessment*) ning teostada vastavat riskijuhtimist (*risk management*).

2.4 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on seepärast seisukohal, et kogusepõhine prioriteetide seadmise meetod — kuigi eelnevast arvamusest ⁽⁵⁾ nähtub, et see on ligikaudne ⁽⁶⁾ — on kõige sobivam taotletavate eesmärkide saavutamiseks ja praeguse, üldiselt vähetõhusaks peetava süsteemi asendamiseks. Väljapakutud süsteem võtab nimelt arvesse ka eriti murettekitavaid aineid, nagu näiteks 1. ja 2. kategooria kantserogeenseks, mutageenseks või teratogeenseks liigitatud aineid. Komisjoni valitud kogusepõhine lähenemine (võimaliku kokkupuute ligikaudne indeks) ei jäta tähelepanuta loomumomast ohtlikkust ning näib olevat lihtsamini rakendatav ja läbipaistev ning ka sobivam asjaomastele pooltele piisava õiguskindluse tagamiseks.

3. Seadusandluse lihtsustamine

3.1 Väljapakutud määruse struktuur on Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvates liiga keerukas ja raskesti mõistetav. See põhjustab vähemalt osaliselt paljudes ettevõtjates nõutust, et mitte öelda hirmu, eriti tööstusharudes, mis tegelikult ei tooda keemilisi aineid, või siis importijates, väike- ja keskmise suurusega ettevõtetes ja tarneahela järgmise etapi kasutajates, kelle käsutuses ei ole puhuti ei vajalikke teadmisi ega tehnilisi struktuure kirjeldamaks vajadusel erilisi kasutusviise ja vastavate ohtude haldamist. Mahukad tehniliste andmetega lisad kujutavad endast lisatakestust REACH süsteemi täielikuks mõistmiseks ja rakendamiseks.

3.2 Sellest tulenevalt väljendab Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee lootust, et lähtuvalt esimesel lugemisel kaasatud arvamustest ja esitatud muudatusettepanekutest püüdleks ka komisjon määruse mõistetavuse parandamise poole ja kaalub sel eesmärgil, kas määrust ei oleks võimalik peatükkide ja artiklite järjestuse muutmisega ümber korraldada. Esmajärjekorras tuleks täpsemate definitsioonide abil selgitada rakendusala ja grupierandeid, registreerimistähtaegu ja kogusest sõltuvaid kohustusi.

3.3 Kui tootjate/importijate kohustused on kord sõltuvalt tootmismahust ja tootmisprotsessi tunnustest kindlaks määratud, siis muutuvad mõistetavamaks ka juriidiliselt ja praktiliselt keerukamad küsimused, nagu andmete ühise kasutamise mehhanismid, pädevused ja teavitamine turustusahela ulatuses või siis tarneahela järgmise etapi kasutajate kohustused ja pädevused.

⁽⁴⁾ Kantserogeensed, mutageensed või teratogeensed ained (CMR).

⁽⁵⁾ ELT C 112, 30.4.2004, punkt 3.3.2.

⁽⁶⁾ ELT C 112, 30.4.2004, punkt 3.3.2.

3.4 Edasi teeb komitee ettepaneku, et lisasid, mis oma olemuselt ei ole õigusakti osad (näiteks lisa X), küll nimetatakse selgesõnaliselt ja et nad moodustaksid järelikult praktilise lähtepunkti, ent need koostaksid ühiselt asjaomaste sektorite ametiasutused ning eksperdid — vastavalt saastuse kompleksset vältimist ja kontrolli käsitlevas direktiivis sätestatud parimale võimalikule tehnikale (BAT) ja viitedokumentidele parima võimaliku tehnika kohta (BREF) (?). Mida lihtsamalt ja arusaadavamalt korraldatakse kõnealune tohutu tehnilise teabe hulk, seda tõenäolisemaks muutub ettevõtete kohustuste ning seoses nende täitmisega tekkivate kulude korrektne hindamine. Kõnealune eristamine võimaldab lisaks kiiremini kohaneda tehnoloogilise ja teadusliku progressiga ja lihtsustada menetlusi.

3.5 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tervitab komisjoni tehtud pingutusi praktiliste suuniste väljatöötamiseks niinimetatud REACHi rakendusprojektide (RIP) valdkonnas; komitee omistab antud vahenditele märkimisväärset tähtsust ettepaneku teostatavuse suhtes, kuna need võimaldavad sidusrühmadel ja asjaomastel ametiasutustel teemasse süveneda ja süsteemi toimimist paremini mõista.

3.6 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee ootab edasisi jõupingutusi tööstus- ja erialaorganisatsioonide ning ametiühingute kaasamiseks, et kohapeal hakkaks arenema tõeline koostöö ametiasutuste, ettevõtete, erialaorganisatsioonide ja ametiühingute vahel süsteemi tõhusa ellurakendamise nimel. Kõnealuses seoses on soovitatav tugistruktuuride nagu näiteks riigisiseste tugivõrgustike rajamine, millega komisjon praegu tegeleb.

4. Eelregistreerimine

4.1 Artiklis 26 on sätestatud eelregistreerimise kohustus järkjärgult registrisse kantavate (*phase in*) ainete suhtes, mille kohaselt peab iga REACHi registreerimissüsteemi kuuluva aine potentsiaalne kasutaja esitama agentuurile ettenähtud andmed vähemalt 18 kuud enne kolmeaastase tähtaja lõppemist koguste korral 1 000 tonni või enam või siis enne kuueaastase tähtaja lõppemist koguste korral üks tonn või enam. Alla 1-tonniste koguste tootjad/importijad või tarneahela järgmise etapi kasutajad võivad vabatahtlikult kaasa aidata andmete ühiskasutusele.

4.2 Artikli 26 lõikes 1 sätestatud andmerühm moodustab sobiva aluse puhasainete kohaste andmete ühiskasutuse soodustamiseks ning seega võimalikeks kokkulepeteks nende ühiseks edastamiseks ja vajalike katsete ühiseks teostamiseks (vastava kulude kokkuhoiuga). Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamusel ei võimalda andmed aine ohupotentsiaali hindamist ja seega ka mitte uute kriteeriumide väljaselgitamist prioriteetide seadmiseks registreerimisel. Kõnealuste eesmärkide huvides tuleks nõuda esitatavate ja kogutavate andmete loetelu laiendamist, millega kaasneb mitte ainult ajakulu suurenemine, vaid ka suurem rahaline ja haldustehniline koorem, mis võib osutada liigseks väiksemate tootjate, importijate ning ka andmeid haldavate agentuuride jaoks.

(?) Tegemist on parima võimaliku tehnika (BAT) ja niinimetatud BREF-dokumentidega (BAT viitedokumentid), mille töötasid ühiselt välja ELi eksperdid ja asjaomased ettevõtted Sevillas tegutseva Euroopa Liidu IPPC (*Integrated Pollution Prevention and Control*) büroo raames, mis vastutab saastuse kompleksset vältimist ja kontrolli käsitleva direktiivi 96/61/EÜ ellurakendamise eest.

4.3 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on seisukohal, et erinevate arvesse tulevate ettepanekute hulgast tuleks eelistada neid, mille abil on võimalik kinni pidada põhieesmärkidest ja praegu sätestatud tähtaegadest (millega välditakse ebakindlust ja segadust asjaomaste ettevõtete hulgas) ning piirata mõju juhtumianalüüside põhjal potentsiaalselt ebasoodsaimas olukorras olevatele ettevõtetele.

5. Soovitused tõhusaks ja kergesti hallatavaks REACH süsteemiks

Selleks et registreerimisprotseduur saaks tõhusalt toimida, tuleb ettevõtteid informeerida järgmisest:

1. väljapakutud süsteemi alla kuuluvad ained;
2. rakendusala — seejuures tuleb eelkõige määratleda kriteeriumid ning ettenähtud grupierandid (mis praegu on hõlmatud määruse erinevate artiklitega);
3. ühe ja sama aine tootjate, importijate ja tarneahela järgmise etapi (erialaste ja tööstuslike) kasutajate vahelisest teabevoost tulenevad kohustused;
4. aine registreerimiseks konsortsiumide moodustamise mehhanismid, stiimulid ja preemiad.

Mõiste „aine“ definitsioon: teostatud juhtumianalüüsid kinnitasid, et REACH süsteemi alla kuuluvate (eelkõige anorgaaniliste) ainete osas valitseb tõepoolest suur ebakindlus. 5.1

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tervitab seda, et koostatakse spetsiaalne REACHi rakendusprojekt (RIP), et selgitada ametiasutustele ja ettevõtetele, millised ained kuuluvad tõepoolest REACH süsteemi alla.

5.2 *Rakendusala*: kasulik oleks, kui käitlejad saaksid tugineda täpsete andmetega ülevaatele ainerühmadest, mis on registreerimiskohustusest vabastatud — eelkõige sellistest, mis on reguleeritud juba kehtivate teiste ühenduse õigusaktide sätetega, mis suudavad tagada REACHi ülima eesmärgi — tervise- ja keskkonnakaitse. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee jagab seisukohta, et kattuvusi ja neist tulenevaid dubleerivaid kohustusi tuleb vältida, ja loodab, et asjakohaste täpsete andmete abil kõrvaldatakse kõik järelejäänud kahtlused.

5.3 *Teabevoog*: REACH on tõhus vaid siis, kui toimib hästi teabevoog kemikaali tarneahela eelmise ja järgmise etapi osaliste vahel. Teabe edastamata jätmise korral eelnevale ja järgnevale tasandile ning erinevate tootmissektorite vahel on võimatu võtta sobivaid riskihaldamise ja töötajate, tarbijate ja keskkonnakaitse meetmeid. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee toetab lähenemist, et on täiesti õigustatud nõuda tootjalt/importijalt, et ta annaks vajadusel hinnangu kokkupuutestenaariumidele ja ohtudele „määratletud kasutuse“ puhul ning seejuures käituks „heas usus“ ja „vajaliku hoolikusega“, mis on selged ja kohtupraktikas kindla koha omandanud mõisted.

5.3.1 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on seisukohal, et agentuuri kogutud andmed registreeritud ja hiljem ka hindamise läbinud ainete kohta tuleks pärast kogu konfidentsiaalse teabe ja kõigi ärisaladuste kõrvaldamist anda üldiselt kõigi ettevõtjate käsutusse (praegu on sätestatud kõnealuse teabe edastamine ainult tootjatele, importijatele, konkreetse aine kasutajatele ja seda vaid asjaomase aine kohta), samuti töötajate esindajatele ja erialaorganisatsioonidele, kellele antud andmed nende tegevuses kasuks võiksid tulla (meditsiini-, turva-, hädaabiteenistus jne).

5.4 *Andmete ühiskasutus*: Järk-järgult registrisse kantavate (*phase in*) ainete osas on määruse ettepanekus ette nähtud osalemine foorumis, mille raames vahetavad teavet kõik teatud aine tootjad ja importijad, kes on teostanud eelneva registreerimise. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tervitab kõnealust lähenemist ja selle taga olevat eesmärki viia miinimumini korduvad katsed, ka mitteloomekatsed.

5.5 Komitee kinnitab oma seisukohta, et tuleb vältida testide dubleerimist — ja seda mitte ainult loomkatsete puhul. Otstarbekad oleksid tegevused arvutitoega mudelite ja QSAR (kvantitatiivne struktuuri ja aktiivsuse suhe) tüüpi sõelumismeetodite ning testide ja hindamise meetodite väljaarendamiseks, mis oleksid alternatiiviks loomkatsetele. Seejuures tuleks uurida, milliste menetlustega oleks võimalik kiirendada selliste testide valideerimist ja kasutamist juba enne nende ametlikku ja lõplikku loa andmist pädevate organite poolt.

5.6 *Kulud/kulutõhusus*: süsteemi rakendamisel tuleks selgesõnaliselt arvesse võtta ettevõtete eesmärki vähendada kulusid, et saavutada kooskõla Lissaboni strateegia ja säästva arengu strateegiaga, mida komitee on alati toetanud. REACHi põhiväljakutse seisneb paralleelselt tervise- ja keskkonnakaitse eesmärkidega ka konkurentsivõime eesmärgi järgimises. Eriti tuleb silmas pida, et registreerimiskulude jagamisel ei koormataks liigselt üksikuid tarneahela osi või siis mõnd tööstussektorit, kus valitseb eriti karm konkurents või esineb suuremaid struktuurilisi nõrkusi.

5.7 Kuna 60 % registreerimisel tekkivatest otsekuludest seondub nõutavate testidega, omistab komitee suurt tähtsust REACHi mehhanismidele, mille abil ettevõteteid julgustatakse vabatahtlikult kasutama ühiselt tulemusi ja teostama ühiselt teste. Sama tähtis on tasakaalustatud ja ühtne raamistik, mille järgi kõik, kes kasutavad juba varem või ühiselt kogutud andmeid, osalevad kulude katmises.

5.8 Seepärast teeb Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee ettepaneku muuta ebapiisavaks või tasakaalustamatuks peetavaid andmeid kulude kohta. See kehtib eelkõige järgmise suhtes:

— registreerimistasu vähendamine: kuigi väikeste koguste puhul jääb vähendamine tagasihoidlikuks, omandab see suurema tähtsuse suuremate tonnaazide korral. Praegu tasu suurusest kolm korda väiksemat hinda (artikli 10 lõige 2)

tuleb veelgi vähendada, kui samu andmeid esitavad mitmed konsortsiumi moodustanud ettevõtted;

— loomkatsete kulude jaotus konsortsiumi liikmete vahel (vastavalt määruse artikli 28 lõike 1 teisele lõigule ja artikli 50 lõikele 1): kulude jagamine foorumis osalejate vahel võrdseteks osadeks ja nende toodangu hulka arvesse võtmata ei näi õiglane. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee soovib kasutada kulude õiglase jagamise kriteeriumina asjaomase aine käivet või siis aine läbimüüki viimasel kolmel aastal;

— osalus 50 % loomkatsete kuludest, mille on teostanud eelnevad registreerijad (artikli 25 lõige 5 ja 6), näib veelgi ebaõiglasem ja võib osutada hilisematele registreerijatele (*late registrants*) ületamatuks takistuseks turulepääsul.

6. Kommentaarid ministrite nõukogus arutatud ettepanekute kohta

6.1 Arutusel olnud ettepanekute hulgas sai teatud toetuse osaliseks Ungari ja Ühendkuningriigi esitatud ja nõukogus põhjalikult läbiarutatud kontseptsioon "üks aine, üks registreerimine" (*One Substance, One Registration*). Kõnealuse põhimõttega võib nõustuda, kuna niisugune kontseptsioon võimaldaks otsustavalt vähendada teostatavate testide hulka ja vältiks dubleerimist paljude uuringute läbiviimisel, ent püsima jäävad kahtlused seoses konkreetsete rakendusvõimalustega.

6.1.1 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tõdeb järgmisi nõrkusi või siis lahendamata probleeme seoses kontseptsiooniga:

— andmete konfidentsiaalsuse kaitse (mida on raske tagada, kaasamata kolmandaid osapooli, kes tegutsevad ettevõtete ühenduse tellimisel), arvestades planeeritud kohustuslikku andmete ühist kasutust (kohustuslikkus seisnebki ühises kasutamises — ja mitte konsortsiumide moodustamises);

— vältimatu kompleksus, kui püütakse hõlmata kõiki teatud ainet töötlevaid ettevõtteid, muuhulgas seetõttu, et kaasa-taks käitlejad kõigist Euroopa Liidu liikmesriikidest, millega kaasnevad ilmsed keeleprobleemid;

— mitmesugustes teabevahetusfoorumites (SIEF — *Substance Information Exchange Fora*) osalevate ettevõtete arv, isegi kui kõnealust probleemi leevendatakse kolme-etapilise kogusepõhise eelneva registreerimisega;

— eeldatavasti kuluv pikk ajavahemik, kuni määratud eksperdid jõuavad kokkuleppele, millised andmed ühiselt kasutatavate põhiantmete pakettide hulgast edastada tuleb — seejuures arvestades asjaolu, et ühise vastavates kuludes osalemise mehhanismi tõttu võivad teatud katse kaasamisel mõne teise asemel olla ettevõtete jaoks arvestatavad rahalised tagajärjed;

— Toimiku ühine esitamine (või vähemalt viide ühisele toimikule), mille põhjal on võimalik vabastada vastutusest üksikuid osalenud käitlejaid.

6.1.2 Lisaks sellele ei anna süsteem "üks aine, üks registreerimine" mingit kindlust võimaluse osas ühiseks ohuga kokkupuute määramiseks ja ohtude iseloomustamiseks ning haldamiseks, kui see on nõutav. Problemaatiline kui mitte võimatu on, et erinevad käitlejad nõustuksid ühise määramisega. See jätkaks ruumi otsustamiseks vajaduse üle teostada registreerimine osaliselt eraldi, mis oleks vastuolus kontseptisooni "üks aine, üks registreerimine" aluspõhimõttega.

6.2 Kõige hiljutisem Malta ja Sloveenia esitatud ettepanek ainete kohta koguses üks kuni kümme tonni järgib lihtsustamise ja kulude vähendamise eesmärki, mis tuleks kasuks kõnealuses valdkonnas tegutsevatele käitlejatele (tihti VKED). Kõnealuse ettepaneku raames ei soovitata muudatusi määruse ettepaneku olulistest aspektidest (muuhulgas kogusepõhine liigitus ja tähtsused), vaid pakutakse välja töökorraldus, mis tundub lihtsa ja paindlikuna.

6.2.1 Ettepaneku põhipunktid on järgmised:

- Registreerimiskohustuse lihtsustamine, võttes aluseks aine ja selle kasutuse kohta kättesaadava teabe koos lihtsate põhiandmetega, kaasa arvatud igal juhul nõutavad füüsilis-keemilised ja (öko)toksikoloogilised andmed;
- lihtsate mehhanismide tuvastamine kokkupuute kirjeldamiseks:
 - tähtsaimad kasutuskategooriad (tööstuslik/erialane/tarbijad);
 - kokkupuute tähtsaimad asjaolud;
 - kokkupuuteliigid (sagedane/harv; juhuslik; kestev/sage);
- (agentuuri määratletavate) prioriteetide seadmise kriteeriumide tuvastamine, mida kasutatakse automaatselt, kui ilmnevad kaks või enam vastavas lisas toodud tingimustest;
- paindlik ja korrapärane läbivaatamine (iga 5 aasta järel), võttes arvesse eelnevate kasutustega saadud kogemusi.

6.2.2 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tervitab asjaolu, et ei ole sätestatud praegustest erinevaid kogusepõhiseid tähtsusega ega nõuta olemasoleva teabe ja/või V lisas loetletud testidega seotud andmete kogumist, kui just agentuur seda ei soovi. Tõepoolest tuleks toonitada, et prioriteetide seadmise kriteeriumide ilmnemisel alustatakse kontrollimist, mille käigus võib agentuur nõuda lisateavet või –teste konkreetsete küsimuste selgitamiseks või — kui tekivad tõsised kahtlused aine ohtude suhtes — algselt hindamisprotseduuri.

6.3 Erilist tähelepanu väärib Rootsi ettepanek toodetes kasutatud ainete kohta, muuhulgas laialt levinud kahtluste tõttu artikli 6 praktilise rakendamise suhtes. Rootsi ettepaneku raames tuuakse esile järgmised olulised aspektid:

- Mõiste "toode" definitsioon on liiga üldine, võimaldamaks eristamist eri tüüpi toodete vahel;
- (tahtmatult) eralduvate ohtlike ainete kogused võivad olla väga suured ja eraldumise ulatus võib sõltuvalt toodete käitlemisest ja kasutusest (või siis nende jäätmeteks muutumisel) suuresti varieeruda;
- eraldunud ainete, mis "võivad mõjuda kahjulikult inimeste tervisele või keskkonnale" (artikli 6 lõige 2), tuvastamine oleks konkreetse riskihinnangu puudumisel probleemiline;
- (lisas VIII loetletud) CMR, PBT või vPvB-ks liigitatud ainete olemasolust ei tule tingimata teatada ametiasutustele ning need ei kuulu registreerimiskohustuse alla;
- Euroopa toodete tootjad, kes kogu tootmisahela raames töötavad kooskõlas REACHiga, satuvad ebasoodsasse olukorda, võrreldes oma otseste konkurentidega väljastpoolt Euroopa Liitu, kuna viimased kuuluvad REACH süsteemi alla vaid toodetes eralduvate ohtlike ainete osas;
- toodete omandamisel ja turustamisel omab suurt tähtsust (ka tarbijatele suunatud) teave ohtlike ainete kohta toodetes. Ent määruse ettepanekus seda ei sätestata.

6.3.1 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee nõustub mõningate väljapakutud meetmetega, tagamaks lähenemist, mille abil on võimalik bürokraatia ja kulude liigse suurenemiseta järgida tervise- ja keskkonnakaitse eesmärki. See puudutab eelkõige järgmist:

- tarneahela eelmise etapi osalistele, kommertskasutajatele ja toodete kasutajatele/tarbijatele teabe edastamise kohustus;
- eriti murettekitavate ainete registreerimine toodetes sisalduvast kogusest sõltumata ja ohtlike ainete korral koguses vähemalt 1 tonn (tootja kohta aastas), niivõrd kui need on lisatud tahtlikult ja on tootes sellisena tuvastatavad;
- agentuuri kohustus anda struktureeritud teavet ainete kasutamise kohta toodetes ning agentuuri õigus küsida toodete tootjalt/importijalt lisateavet registreerimata ja artikli 54 punkti f alla kuuluvate ainete kohta;
- (ka kommertskasutajate) õigus saada teavet ("right to know") selle kohta, millised ohtlikud keemilised ained tootes sisalduvad;
- soovituslik nimekiri võimalikest tahtmatult eralduvatest ohtlikest ainetest, milles tuuakse ära vastavate toodete tüübid.

6.3.2 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee toetab ka ettepanekut artikli 6 rakendamise alguse ettepoole nihutamiseks, kui on läbitud rida etappe ja järgitud vabatahtlikke kokkuleppeid, mis tõendavad selle praktilist rakendatavust (vastavalt sektori sidusrühmade ettepanekule).

6.4 Lõpetuseks kinnitab Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee vajadust tugevdada agentuuri rolli (nagu juba komitee eelnevas arvamuses⁽⁸⁾ märgitud) ja nõustub seega vastava Prantsusmaa ettepanekuga (*Shape the Agency for Evaluation — SAFE*), eelkõige seoses kavatsusega lisada agentuuri pädevus- lasse määruse ettepanekus sätestatud kolm hindamistüüpi (väljapakutud katsete, esitatud toimikute ja ainete endi hindamine) ning samuti seoses kavatsusega, mille kohaselt oleks agentuuril vahetu vastutus prioriteetselt hinnatavate ainete pidevalt kaasajastatava tööprogrammi (*Rolling Plan*) eest.

7. Mõju tarneahelale

7.1 Komitee arvates tuleb veel süvendada tarneahela analüüsi ja ka erinevate mõjude analüüsi selle eri osades. Keemiliste ainete valdkonnaülese kasutamise tagajärjel tekib olukord, et üks ja sama ettevõtte võib olla samaaegselt nii tootja kui järgmise etapi kasutaja. Teisisõnu võib ettevõtte olla rohkem kui üks roll, mis on REACH süsteemi raames ette nähtud tootjate/importijate ja tarneahela järgmise etapi kasutajate jaoks.

7.1.1 Igas tootmisprotsessis võidakse kasutada keemilisi abiaineid ja -valmistisi. Nende registreerimiskohustus on pandud aga kas otsetarnijale või mõnele talle tarneahelas eelnevale lülile, kui just tarneahela järgmise etapi kasutaja ei kasuta ainet määratletud kasutusviisist erinevalt või siis tarnijat kasutusviisist eelnevalt teavitamata.

7.2 Kõnealuses seoses tekkivate probleemitüüpide tunnuste väljaselgitamiseks tundub mõistlik eristada kuue peamise käitle- jätüübi vahel, kellel on erinev roll tarneahelas:

- keemiliste toorainete tootjad/importijad;
- töötleva tööstuse, **välja arvatud** keemiatööstuse suuret- tevõtted;
- registreerimisele kuuluvaid keemilisi aineid tootvad väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted;
- formuleerijad;
- töötleva tööstuse, **välja arvatud** keemiatööstuse väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted;
- keemiliste ainete või toodete importijad.

7.3 Keemiliste toorainete (nt etüleen või butadieen) tootjate/ importijate arv on küllaltki piiratud ja nad töötavad suurte kogustega, mistõttu kehtib neile õigustatult esimene registreeri- mistähtaeg, millega seotud kuludel on siiski küllalt väike mõju nende käibe.

7.4 **Mitte**-keemiatööstuse suured ettevõtted (eriti raua- ja terasetööstus, paberi- ja tsemenditehased) on tarneahela järg- mise etapi kasutajad, kuna nad kasutavad oma tootmisprot- sessis arvukalt abi- ja lisaaaineid ning -valmistisi, ja samas on nad praeguse definitsiooni kohaselt ka ainete tootjad/import- ijad. Vabaks antud ainete täpsema definitsiooni puudumisel, mis oleks aga soovitatav, on kõnealustele ettevõtetele suuremalt osalt juba esimesel üleminekuajal pandud registreerimise kohustus.

7.5 Käesoleva dokumendi koostamise ajal saadi uusi andmeid registreerimisele kuuluvaid keemilisi aineid või valmis-

tisi tootvate VKEde kohta. Sellele vaatamata ei ole kasutada olevate andmete alusel võimalik luua täielikku ja üksikasjalikku pilti olukorrast. Kindel on, et registreerimiskohustus pannakse märkimisväärselt suurele VKEdele (mõni tuhat), ent ei ole veel teada, kui paljude ainete ja milliste koguste osas ja seega, millised on seoses sellega kohustused ja registreerimistähtajad. Uued mõju-uuringud näitavad, et registreerimiskulud võivad avaldada suurt mõju seda tüüpi ettevõtete konkurentsivõimele ning teatud ainete turul püsimisele. Komitee tervitaks kõnea- luste aspektide tähelepanelikku jälgimist, seda ka eeldatava negatiivse mõju tootmis- ja tarneahela järgmiste etappide ettevõtetele suure ulatuse tõttu.

7.6 Ainete segajad, s.t valmististe formuleerijad, kes kasu- tavad üheainsa valmistise jaoks mitmeid aineid, on tõenäoliselt seotud suure hulga ainete registreerimisega, mida **ei ole** oman- datud siseturult. Läbi viidud uuringud on tõendanud, et formu- leerijaid on eelkõige mures andmete ja teabe edastamise aspekti pärast, mille raames võidakse avalikustada konfidentsiaalset teavet tootmise kohta. Eelkõige võiks kõigi tootes sisalduvate ainete koodi teatavaks tegemine võimaldada järeltööstuse valmistist ja ohustada seega konkurentsivõimet. Kõnealuses seoses teeb Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee ettepaneku rakendada nimetatud nõuet ainult ohtlikeks liigitatud ainete puhul.

7.6.1 Seetõttu on selge, et artikli 34 lõiget 4 kohaldatakse eelkõige formuleerijatele. Selle kohaselt peavad vastavalt lisa XI- le ka tarneahela järgmise etapi kasutajad välja töötama kemi- kaaliohutuse aruanded (CSR — *Chemical Safety Report*) kasutuse kohta, mida ei ole kajastatud kokkupuutetsenaariumis ja mida kirjeldatakse tarnija edastatud valmistises kasutatud toorainete ohutuskardil (SDS — *Safety Data Sheet*). Formuleerijad peavad täitma ka (juba praegu kehtivas õigusaktides sätestatud) kohus- tust koostada ohutuskart nende turustatavate valmististe kohta, niivõrd kui need liigitatakse direktiivis 99/45/EÜ ohtlikeks.

7.7 Töötleva tööstuse, **välja arvatud** keemiatööstuse väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted on eelkõige tarnea- hela järgmise etapi kasutajad, seda harvem ainete (mille regis- treerimise kohustus on nagunii pandud tootjale/importijale), ent sagedamini valmististe osas. Nende käsutuses on asjaomane ohutuskart (SDS) ja vajadusel ka kemikaaliohutuse aruanded (CSR), mis võimaldab ainete turvalist kasutust ja tõhusat riski- juhtimist. Kõnealusele ettevõtete rühmale langeb eelkõige kaudne rahaline koorem suurenenud bürokraatia ja uute formaalsuste kujul.

7.8 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee väljendab soovi, et — nagu on selgitatud juba punktis 3.6 — kohapeal tegut- sevad tööstus- ja erialaorganisatsioonid ning ametiühingud jälgiksid aktiivselt ja lihtsustaksid rakendusprotsesse ning võtaksid sealjuures enesele teavitamise ülesande, mis on kind- lasti kasulik määruse täielikuks ellurakendamiseks, ning erijuh- tudel soodustaksid ettevõtete kaasamist konsortsiumitesse.

8. Ohutus ja tervis

8.1 Mõjuhindamine keskendus senini põhiliselt REACH süsteemi kuludele ja teostatavusele. Positiivse mõju töökaitsel ning tervisele ja keskkonnale üldiselt kvantitatiivselt hinnatud pole kas piisavalt ulatuslikud või puuduvad need hoopis. Paljud

⁽⁸⁾ ELT C 112, 30.4.2004, punkt 3.2.

käitlejad kaebavad, et REACH asetab neile liigse koorma, ja nõuavad seepärast põhimõttelisi muudatusi. Mõned tööstusharud ja suured kaubandusketid annavad määruse ettepanekule kuludest ja bürokraatiast hoolimata positiivse hinnangu.

8.2 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on oma eelnevas arvamuses juba väljendanud komitee seisukohta tootmisprotsesside ja toodete kvaliteedi ja ohutusega seotud lisandväärtuse suhtes ning teeb ettepaneku uurida kõnealuseid aspekte põhjalikumalt, seda ka seoses keskkonna- ja tervisealase tegevuskavaga ⁽⁹⁾. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee toetab kavatsust viia kõnealusel teemal läbi mõned spetsiifilised uuringud, näiteks Euroopa Ametiühingute Töötervishoiu ja Tööohutuse Tehnilise Büroo algatatud uuring REACHi mõju kohta tervisekaitsele töökohal (naha- ja hingamisteede haigused).

8.3 Direktiiv töötajate ohutuse kaitse kohta sätestab juba ohuga kokkupuute stsenaariumide ja kasutatud ainete ohutu käitlemise definitsiooni, ent selle ellurakendamine ei ole alati rahuldav. REACH süsteem laiendab kättesaadavat andmehulka ja kujutab endast seepärast kaheldamatult edusammu töötajate ohutuse ja tervise paremaks tagamiseks kõigis tootmissektorites. Ulatuslike ja dokumenteeritud ohutuskaartide ning kemikaaliohutuse hinnangute ohtlike ainete kohta kättesaadavus on kindlasti otstarbekas, ent seejuures ei tohi unustada, et antud dokumendid on tulevikus kättesaadavad suurema arvu ainete kohta ja neid levitatakse laiemalt majandustegevuses osalejate hulgas.

8.4 Piisava tähelepanuta on jäänud ka tarneahela eri osaliste (ettevõtjad ja töötajad) haridus- ja kutseoskustega seotud vajadusi ning mõju läbipaistvusele ja tarbijateabele puudutav aspekt, mida tuleb tingimata arvesse võtta. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee pooldab igas mõttes aktiivseid meetmeid, nagu näiteks juba väljapakutud töötajate koolitusprogrammid ja mittekonfidentsiaalsete andmete kättesaadavaks tegemise mehhanismid. Kõnealused aspektid pääsevad REACH süsteemi rakendamise käigus kindlasti mõjule, ent optimaalse tõhususe saavutamiseks oleks soovitatav töötada eelnevalt välja konkreetsed meetmed.

9. Uuenduslikkus

9.1 Üks REACH süsteemi eesmärkidest seisneb uuenduslikkuse edendamises. Komitee tervitab ettenähtud uute ainete võrdset kohtlemist, eelkõige viis aastat kehtivat (ja pikendatavat) vabastust registreerimiskohustusest, mis antakse uurimisjärgus olevatele ainetele, ning samuti koguste suurendamist seoses teavitamisega. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee pooldab

siiski edasiste meetmete ja vahendite arendamist. Eelkõige teeb komitee ettepaneku võtta keemiauuringuid selgesõnaliselt arvesse 7. raamprogrammis, mille suhtes on hetkel käivitumas arutelu, ning kaaluda eriliste uuendustegevuse ja tehnosiirde stiimulite pakkumist potentsiaalselt väiksemate ohtudega ainete väljaarendamise eesmärgil.

9.2 Kahest hiljuti läbiviidud juhtumianalüüsist ilmneb, et ei ole oodata T&Ale eraldatud vahendite ulatuslikku ümberjaotamist või vähendamist. Sellega tuleb siiski arvestada, kuna teadusuuringutesse tehtavate investeeringute vahendite osas ei ole suurendamist ette nähtud. Nimetatud asjaolu võib koos kulude suurenemisega põhjustada uuendusvõime ja seega ka konkurentsivõime kahanemist. Kuna see võib osutuda eriti raskeks VKEde jaoks, peaksid ka liikmesriigid toetama kõnealuste ettevõtete uurimistegevust ja seejuures kasutama ära uusi VKEde tegevust soodustava riigiabi andmise eeskirju. Sellest, et küsitletud ettevõtted ei olnud oodatavatest võimalustest teadlikud, võib järeldada, et vältimatu koorma vähemalt osaliseks tasakaalustamiseks tuleb REACHist tulenevaid eeliseid paremini tutvustada.

9.3 REACHi mõju tootmissüsteemile avab tõenäoliselt uusi võimalusi paindlikumatele ja tõhusamatele ettevõtetele, mis jälgivad täpsemalt turuarenguid. Seejuures avaneb võimalus uute turuosade hõlvamiseks ja uute lahenduste leidmiseks kõige kriitilisemate ainete asemel, mis tuleks asendada. Omandatud kogemused võivad anda neile konkurentsieelse niipea, kui teisigi maailma piirkondi sunnitakse kohanema inimeste tervise ja keskkonnakaitsega rohkem arvestatavate tootmisstandarditega. Arvesse tuleb võtta ka REACHi mõju teadusuuringutele seoses vajadusega uute erialaste teadmiste järele (alates analüütilisest keemiast kuni arvutisimulatsioonide, toksikoloogia, uute katsemeetodite, pistelise kontrolli ja mõõtmistehnikate ning rakendustarkvara arenduseni).

9.4 Seaduste koostajad ja poliitikakujundajad peavad kõnealuseid protsesse arvesse võtma, et kõik ühenduse poliitika valdkonnad oleksid kooskõlas Lissaboni strateegia raames püstitatud konkurentsi- ja uuenduslikkuse ning mõjusa keskkonnakaitse eesmärkidega ning soodustaksid nende saavutamist. Komitee soovib, et ulatuslik ja kestev dialoog pädevate ametiasutuste ja sidusrühmade vahel aitaks kaasa tõhusate poliitiliste meetmete ja vahendite määramisele, mis kõrvuti turuseadustega edendaksid keemia uuenduslikku arengut ja arvestaksid tervise ja keskkonna kaitsega.

Brüssel, 13. juuli 2005.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee

president

Anne-Marie SIGMUND

⁽⁹⁾ ELT C 157, 28.6.2005.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamuse teemal "Ettevõtete ümberpaiknemise ulatus ja tulemused"

(2005/C 294/09)

Vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 otsustas Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee 29. jaanuaril 2004 koostada arvamuse teemal: "Ettevõtete ümberpaiknemise ulatus ja tulemused".

Arvamuse ettevalmistamise eest vastutav tööstuse muutuste nõuandekomisjon võttis otsuse vastu 13. juunil 2005. Raportöör oli hr Rodriguez Garcia Caro ja kaasraportöör hr Nusser.

419. täiskogu istungil 13.–14. juulil (14. juulil) võttis Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee vastu järgmise arvamuse 128 poolt- ja 15 vastuhäälega, 6 jäi erapooletuks.

1. Sissejuhatus

1.1 Me elame maailmas, kus kasvab globaliseerumine (protsess, mis kiirendab piiride kadumist), äritegevus on muutumas rahvusvaheliseks ning toimub äärmiselt kiiret tehnoloogilist arengit⁽¹⁾. Piiriülese ristinvesteeringu ja institutsiooniliste investeeringute kasv⁽²⁾, tööülesannete ümberpaigutamine, kiired muutused omandiõiguses ja paremad teabe- ja kommunikatsioonivahendid tähendavad seda, et geograafiline identiteet ähmastub ning konkurentsivõime omandab globaalse mõõtme. Seega on konkurentsivõime majandusliku mõõtme üldiseks eesmärgiks, mis koos sotsiaalse, keskkondliku, poliitilise ja institutsioonilise mõõtme moodustab jätkusuutliku arengu.

1.2 Euroopa Liit ühtse turu, majandus- ja rahaliiduga, reaalse edusammudega ühise välis- ja julgeolekupoliitika alal ning justiits- ja siseküsimustes näib tänasel päeval olevat integreeritud põhituumikuks globaliseerumisprotsessis.

1.3 On vaja, et ühiskond tervikuna oleks konkurentsivõimeline. Konkurentsivõime all tuleks mõista ühiskonna võimet oma majanduskeskkonda pidevalt prognoosida, sellega kohaneda ja seda mõjutada⁽³⁾. Oma 11. detsembri 2002. aasta teatises

⁽¹⁾ Prantsuse ajakirja "Problèmes économiques" 2004. a. septembris ilmunud eriväljaanne (nr 2859) on täielikult pühendatud ümberpaiknemisele. Kõnealuse ajakirja ühes artiklis väidetakse, et termin "globaliseerumine" on angliksism, mida kasutatakse nähtuse kohta, mille prantsuskeelne vaste on "mondialisation". Seda nähtust kirjeldatakse kui üleminekut rahvusvaheliselt majanduselt, kus poliitiliselt autonoomsed rahvused organiseerivad oma rahvusliku majandusruumi ning säilitavad suurema ja väiksema tähtsusega kaubavahtuse, väljaspool rahvuslikke regulatsioone olevale globaalsele majandusele.

⁽²⁾ Väljend "institutsioonilised investeeringud" viitab suure kapitalireserviga organisatsioonide investeeringutele. Näiteks võivad seda tüüpi investeeringuid teha investeerimisfond, pank, kindlustusettevõtte või pensionifond.

⁽³⁾ EMSK 19.03.1997 aramus tööhõive, konkurentsivõime ja majanduse globaliseerumise kohta (ELT C 158, 26.5.1997). raportöör hr Konitzer (II rühm - Austria).

"Tööstuspoliitika laienenud Euroopas"⁽⁴⁾, defineerib Euroopa Komisjon konkurentsivõimet kui "majanduse võimet pakkuda oma elanikkonnale jätkusuutlikul alusel kõrget ja tõusvat elatustaset ning kõrget tööhõive määra". Sellele lisaks rõhutatakse üldise konkurentsivõime tähtsust Euroopa Komisjoni poolt alates 1994. aastast regulaarselt avaldatavates Euroopa konkurentsivõime aruannetes⁽⁵⁾.

1.4 Ettevõtetele tähendab konkurentsivõime valmisolekut rahuldada klientide vajadusi jätkusuutlikul viisil ja efektiivsemalt kui konkurendid, pakkudes kaupu ja teenuseid, mis on atraktiivsemad hinna ja muude tegurite põhjal⁽⁶⁾. Organisatsiooni konkurentsivõimet võib määratleda kui ulatust, mil määral organisatsioon on võimeline tootma kõrgekvaliteetseid kaupu ja teenuseid, mis saavutavad maailmaturul edu ja tunnustust⁽⁷⁾. Organisatsioonid peavad järgima kolme kriteeriumi: tõhusust, operatiivsust ja efektiivsust. Ressursside majandamise tõhusus, eesmärkide saavutamise operatiivsus ja keskkonna efektiivne mõjutamine.

1.5 Inimfaktor on ettevõtete konkurentsivõime seisukohalt oluline tähtsusega. Sama oluline on töötajate motivatsioon, täiendõpe, edutamine ja need kaasamine sotsiaalsesse dialoogi.

1.6 Tänapäeval puutuvad ettevõtted kokku pidevalt muutuva keskkonnaga. Üha enam avanevad turud, kõrgelt arenenud infrastruktuuri-, side- ja transpordivahendid, pidevalt uuenevad tehnoloogiad ja tehnoloogilised rakendused ning üha süvenev konkurents on raamistikuks, milles ettevõtetele tuleb arendada oma igapäevast tegevust.

1.7 Euroopa Liidule oli 1. mai 2004 ajalooliseks pöördepunktiks kümne uue liikmesriigi ühinemisega. Nagu märgiti

⁽⁴⁾ KOM(2002) 714 (lõplik). EMSK 17. märtsi 2003. aasta aramus kõnealusel teemal (Hr Simpson, ELT C 234, 30.9.2003).

⁽⁵⁾ Seitsmes trükk, avaldatud 2003 (SEC(2003) 1299), kaheksas trükk avaldatud 2004.

⁽⁶⁾ Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee aramus, millele viidati joonealuses märkuses lk 2

⁽⁷⁾ John M. Ivancevich, Management: Quality and Competitiveness (1996).

komitee arvamuses⁽⁸⁾ laienemise kohta, toob laienenud ühtne turg kaasa mitmeid majanduslikke eeliseid ning tugevdab Euroopa Liidu konkurentsivõimet maailmaturul, eeldusel et EL suudab rakendada oma olemasolevat potentsiaali ega jäta seda kasutamata. Siiski tuleb meele pidada, et kõnealuste riikide majandusstruktuurid ei ole veel saavutanud 15-liikmelise ELi standardeid. Vastavalt 2003. aasta Euroopa konkurentsivõime aruandele on KIE-10⁽⁹⁾ riikidel eelis võrreldes 15-liikmelise ELi riikidega töö-, ressursi- ja energiamahuka tööstuse osas. Kuid neil on suhteliselt ebasoodne olukord kapitalimahuka, tehnoloogiliselt keeruka ja kõrge kvalifikatsiooniga töötajaid nõudvate tööstusharude osas. See mudel annab konkurentsieelised KIE-10 riikidele, mis puudutab tooraineid (varustamisetapp) ja tarbekaupu (järelsektor), samal ajal kui neil on ebasoodne olukord pooltoodete ja tootmisvahendite osas.

1.8 Peaaegu 455 miljoni inimesega siseturg, kus ettevõtted saavad opereerida ühtses raamistikus ning kindlustada stabiilsed makroökonoomilised tingimused rahu, stabiilsuse ja julgeoleku keskkonnas, on 1. mail 2004 aset leidnud laienemise peamine eelis. Kuigi liitumise tulemusel suurenes ELi rahvaarv 20 % ja SKT 5 % võrra, on 25-liikmelises Euroopa Liidus tervikuna keskmiselt vähenenud tööhõukulud tunni kohta ja tööviljakus.

1.9 Siiski ei tuleks Euroopa Liidu laienemist iseenesest käsitleda ohuna EL-i "vanadele" liikmesriikidele. Euroopa Liidu eelnevad laienemised on näidanud, et SKT ja elustandard kasvavad liitunud riikides. Näiteks võib siinkohal tuua Iirimaa⁽¹⁰⁾, Hispaania⁽¹¹⁾ ja Portugali⁽¹²⁾ SKT suurenemise ühinemisest alates. Silmas tuleb pidada, et alates 1. maist 2004 on Euroopa Liidu tulevik täielikult tema 25 liikme tulevik.

1.10 Lisaks annab laienemine võimaluse kasutada ELi äritegevuses uute partnerite pakutavaid eeliseid, mis ei tulene vaid kulude või koolituse tingimustest, vaid ka geograafilisest lähedusest ning kultuurilistest ja keelelistest sarnasustest, mis on oluliselt suuremad kui muude asukohtadega võrreldes.

1.11 Ümberpaiknemisega kaasneb Euroopa ühiskonnale kaks väljakutset: esiteks ettevõtete ümberpaiknemine teistes liikmesriikidesse, peamiselt paremaid tingimusi otsides; teisalt ümberpaiknemine Euroopa Liitu mittekuuluvatesse riikidesse

nagu Lõuna-Aasia riigid⁽¹³⁾ või tärkava majandusega riikidesse⁽¹⁴⁾, eriti Hiinasse. Kõnealune teine variant on osaliselt tingitud ka soodsatest tootmistingimustest, kuid peamiselt võimaluste tõttu, mida pakuvad tohutu kasvupotentsiaaliga väga suured uued turud.

1.12 Ümberpaiknemise nähtuse otseseks tagajärjeks võib olla mitte ainult töökohtade kadumine, vaid ka niisugused probleemid nagu sotsiaalkindlustuskulude tõus asjaomastes riikides, sotsiaalse tõrjutuse suurenemine ja üldiselt väiksem majanduskasv, mis muuhulgas on tingitud ka üldisest nõudluse vähenemisest. Lisaks tuleb mainida, et tööstustootmise ümberpaiknemine võib parimal juhul aidata kaasa sotsiaalsete õiguste edendamisele investeringuid saavates riikides ning sellega kaasneb tingimata oskusteabe korrapärane siire; järelikult võib ümberpaiknemine aidata märkimisväärselt kaasa punktis 1.7 kirjeldatud võrreldavate eeliste ühtlustamisele ning sellest tulevalt suurendada ümberpaiknenud ettevõtete konkurentsivõimet.

1.13 Vaatamata eelpool nimetatud mõjudele tunnistas Euroopa Komisjon oma 31. märtsi 2005. aasta⁽¹⁵⁾ teatises "Ümberkorraldused ja tööhõive", et ümberkorraldused ei pea tähendama sotsiaalset ega majanduslikku tagasimeinekut. Lisaks märgitakse teatises, et ümberkorraldused on tihti hädavajalikud ettevõtete töö jätkamiseks ja edasiarendamiseks, kuid kõnealuste muutustega on vaja kaasa minna nii, et nende mõju tööhõivele ja töötingimustele oleks võimalikult lühiajaline ja piiratud.

1.14 Tänapäeval ei puuduta teistesse riikidesse investeerimine ainult suuri ettevõtteid: ka väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted, eriti need, millel on kõrge tehnoloogiline lisaväärtus, suudavad alustada äritegevust teistes riikides või viia osa oma tegevusest väljapoole.

1.15 Ühest küljest on enim arenenud tehnoloogiliste protsesside loomine kallimates riikides üheks faktoriks, mis piirab ettevõtete ümberpaiknemist, luues uusi tegevusvaldkondi ja andes ettevõtete töötajatele juurde uusi oskusi ja teadmisi. Teisest küljest pakuvad arenevad majandused ja Aasia riigid suure potentsiaaliga turge, kus on soodsamad maksurežiimid ja energiahinnad kui EL-is; Lisaks on tööhõukulud märksa madalamad, osaliselt tingituna sotsiaalsete õiguste madalamast arengutasemest ja madalamatest elamiskuludest. Kõnealused õigused on mõnedel juhtudel olematud võrrelduna Rahvusvahelise tööorganisatsiooni (ILO) põhistandarditega. See võimaldab seeläbi ettevõtetal tänu madalamatele kuludele ülemaailmselt konkureerida. Samal ajal eelistavad kõnealused riigid välisinvesteeringuid, sest nad mõistavad, et sellega kaasneb suurem tulu

⁽⁸⁾ Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee 12 detsembri 2002. aasta arvamus laienemise kohta (ELT C 85, 8.4.2003); raportöör pr Belabed (II rühm - Austria).

⁽⁹⁾ See lühend tähistab järgmisi Kesk- ja Ida-Euroopa riike: Eesti, Leedu, Läti, Poola, Slovakkia, Sloveenia, Tšehhi Vabariik, Ungari ning Bulgaaria ja Rumeenia.

⁽¹⁰⁾ 1970. aastal oli Iirimaa SKT 63,3 % 15-liikmelise ELi keskmisest, 2004. aastal aga 123,4 % Allikas: *Statistical Annex of the European Economy* – kevad 2005 (ECFIN/REP/50886/2005).

⁽¹¹⁾ 1986. aastal oli Portugali SKT 71,9 % 15-liikmelise ELi keskmisest, 2004. aastal aga 89,7 %. Allikas: *Statistical Annex of the European Economy* – kevad 2005 (ECFIN/REP/50886/2005).

⁽¹²⁾ 1986. aastal oli Portugali SKT 55,8 % 15-liikmelise ELi keskmisest, 2004. aastal aga 67,4 %. Allikas: *Statistical Annex of the European Economy* – kevad 2005 (ECFIN/REP/50886/2005).

⁽¹³⁾ Brunei Darussalam, Birma/Myanmar, Kambodža, Indoneesia, Laos, Malaisia, Filipiinid, Singapur, Tai, Vietnam, Ida-Timor (allikas: Euroopa Komisjon).

⁽¹⁴⁾ Termin tähistab iga majandust, kus on madal või keskmine sissetulek elaniku kohta ning kus toimub üleminek suletud majanduselt turumajandusele, millega kaasneb rea struktuuri- ja majandusreformide rakendamine ja välisinvesteeringute suur maht. [Antoine W. van Agtmael; World Bank, 1981]. Tärkavad majandused on Hiinas, Indias, Brasiilias ja Mehhikos.

⁽¹⁵⁾ KOM(2005) 120 (lõplik).

riikide majanduste jaoks. Mõnikord toimub see majanduslike vabatsoonide abiga, kus tööõigus on vähem range ja sotsiaalsed tingimused on halvemad kui muudes riigiosades. Seetõttu hakkab üha enam ettevõtteid mõistma kasu, mida annab madala lisaväärtusega tootmisprotsesside ümberpaigutamine kõnealustesse piirkondadesse, millega tavaliselt kaasnevad halva kvaliteediga ja madalapalgalised töökohad.

1.16 Silmas pidades tärkavate majanduste ning Lõuna-Aasia riikide majanduslikku tõusu on oluline märkida, et välismaiste otseinvesteeringute maht nendesse piirkondadesse tõuseb tõepoolest, nagu ka ELi kaubavood. Seega, kuigi arvud näitavad, et Euroopal on õnnestunud säilitada oluline osa sissepoole suunatud välismaistest otseinvesteeringutest, on globaalne suund siiski ümber orienteerunud ning järjest enam suunatud Aiasiasse.

1.17 Seega kinnitavad viimased andmed, et Euroopa Liidu väliskaubanduses on võetud uus suund, kuigi Ameerika Ühendriigid säilitavad suures osas oma positsiooni ELi peamise äripartnerina. Siiski on suund USA tähtsuse vähenemisele selliste riikide nagu Hiina ⁽¹⁶⁾ kasuks.

1.18 Siinkohal tasuks üritada määratleda mõisted “ümberpaiknemine” ja “deindustrialiseerimine”:

— **Ümberpaiknemine** on ettevõtte tegevuse täielik või osaline peatamine tegevuse taasalgustamiseks välismaal otseinvesteeringute näol. Euroopa Liidus saab eristada kahte liiki ümberpaiknemist:

- a) *sisemine*: äritegevuse täielik või osaline üleviimine teistesse liikmesriikidesse.
- b) *väline*: äritegevuse täielik või osaline üleviimine mitteliikmesriikidesse.

— Deindustrialiseerimise mõiste piires tuleks eristada:

- a) *täielikku deindustrialiseerimist*: tööhõive, tootmise, rentaalbluse ja ettevõtte põhivara vähenemist tööstuses, samuti ka tööstuskaupade ekspordi vähenemist ja püsivate töötleva tööstuse puudujääkide esilekerkimist.

⁽¹⁶⁾ Eurostati 22. veebruaril 2005 avaldatud andmed ELi väliskaubavoodide kohta perioodil jaanuar–november 2004 näitavad selget tõusu impordi osas Hiinast (21 %), Venemaalt, Türgist, ja Lõuna-Koreast (igaüks 18 %), ainukesena langes import USAst (–1 %). Euroopa Liidu ekspordis oli olulisim ekspordi kasv Türgi (30 %), Venemaale (22 %), Hiinasse (17 %) ja Taivani (16 %). 25-liikmelise ELi kaubanduses kasvas kõnealusel perioodil väliskaubanduse puudujääk Hiina, Venemaa ja Norraga, samas tõusis väliskaubanduse ülejääk USA, Šveitsi ja Türgiga.

- b) *suhtelist deindustrialiseerimist*: tööstuse osa langust majanduses, mis peegeldab struktuurimuutuse protsessi tööstuse ja teenustesektori vahelkorras ⁽¹⁷⁾.

Lisaks sisemisele ja välisele ümberpaiknemisele väärib samuti mainimist teine nähtus, mis on tõusnud esile tänu hiljutistele sündmustele mõnedes tootmiskohtades: vastupidine ümberpaiknemine. Kõnealune ümberpaiknemine leiab aset juhul, kui tööandja sunnib töötajaid leppima halvemate töötingimustega, vastasel korral ähvardab neid ümberpaigutamise oht. Kõnealune nähtus on eriti ohtlik, kuna võib tekitada konkurentsi töötajate vahel, mis omakorda võib kaasa tuua nn lumepalli efekti.

2. Põhjused ja tähendused

2.1 Ümberpaiknemise negatiivsete mõjudega toimetulemiseks on selgelt vajalikud majanduslikud ja sotsiaalsed meetmed, et suurendada jõukust, heaolu ja tööhõivet. Arvestades väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete panust Euroopa Liidu tööhõivele ning sotsiaal-majanduslikele ettevõtetele — nii väikestele, keskmistele kui suurtele —, kuna nad loovad pidevalt töökohti ning — mis nende staatust arvestades veelgi olulisem — töökohti, mille ümberpaigutamine on keeruline, tuleb siinjuures neile erilist tähelepanu pöörata. Seetõttu toetab komitee Euroopa Komisjoni ettepanekut konkurentsivõime ja uuendustegevuse raamprogramm (CIP) ⁽¹⁸⁾ loomiseks. Komisjoni ettepanek on luua kolm alaprogrammi, mille eesmärk oleks ühise raamistiku loomine tootlikkuse, innovatsioonivõime ja jätkusuutliku majanduskasvu edendamiseks. Esimene kõnealustest programmidest on ettevõtluse ja uuendustegevuse programm, mille eesmärk on toetada, parandada ja edendada muuhulgas VKEde stardikapitalile juurdepääsu ning kasvu võimalusi, valdkonnakohast uuendustegevust ning ettevõtlustegevust ja soodsa keskkonna loomist VKDde koostööks. Piirkondlike ettevõtete rühmade loomiseks on oluline, et rahvusvahelised kontsernid ei teostaks ümberpaiknemisi ja aitaksid sel viisil kaasa oma piirkonna VKEde tegevusele.

⁽¹⁷⁾ Uurimus “The Significance of Competitive Manufacturing Industries for the Development of the Service Sector”, Bremen, detsember 2003. Sellega saab tutvuda järgmisel internetileheküljel: <http://www.bmwi.de/Navigation/Service/bestellservice,did=31812,render=renderPrint.html>.

Kõnealuse uuringu võtmesõnumid on järgmised:

- tootmise osa langus SKT-s ei ole võrdne huvi langusega;
 - side tootmis- ja teenustesektori vahel tiheneb;
 - dünaamiliselt kasvavad, ettevõtlusega seotud teenused sõltuvad eriti tugevalt tööstuse nõudmistest;
- tööstusel on tähtis osa tehnoloogia pakkujana teenustesektori toodete ja tehnoloogia uuenduste osas.

⁽¹⁸⁾ KOM(2005) 121 (lõplik) 6. aprill 2005: Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega kehtestatakse konkurentsivõime ja uuendustegevuse raamprogramm (2007–2013).

2.2 Lisaks tuleb kaaluda ümberpaiknemise võimalikke kaudseid mõjusid palkadele ning töötingimustele. Tööturu osapooled peaksid kollektiivlääbirääkimiste ja Euroopa tööõukogude loomise ja tõhustatud kasutamise kaudu, igal seadustatud juhul, püüdma kõnealuseid riske minimeerida ja kindlustada nii ettevõtete tuleviku kui ka töötingimuste kõrged standardid.

2.3 Ajalooliselt iseloomustavad 15-liikmelist Euroopa Liitu piirkondlikud erinevused sissetuleku, tööhõive ja tööviljakuse osas, mis peegeldavad erinevusi võlakohustuste tasemes, maksusoodustustes ja suhtumises uuendustegevusse. Piirkondlik eripalgelisus on pärast laienemist 1. mail 2004 oluliselt suurenenud ⁽¹⁹⁾.

2.4 Piirkondlikul tasandil võivad ettevõtte ümberpaiknemise tagajärjed olla dramaatilised, eriti kui asjaomane piirkond on spetsialiseerunud kindlale tegevusvaldkonnale. Seetõttu võib teatud sektori ettevõtete ulatuslik ümberpaiknemine avaldada suurt mõju, tuues muuhulgas kaasa tööhõive määra languse ja nõudluse märgatava vähenemise, vähese majanduskasvu ning ulatusliku sotsiaalse tõrjutuse koos sellega kaasnevate negatiivsete tagajärgedega. Euroopa Komisjon rõhutab oma Kolmandas ühtekeeluvusaruandes ⁽²⁰⁾, et selle vältimiseks on oluline koondata kõik jõupingutused sidususele, parandamaks Euroopa majanduse efektiivsust ja konkurentsivõimet, kõiki ressursse ja piirkondi ⁽²¹⁾ mobiliseerides.

2.5 On oluline, et tehtaks jõupingutusi tööjõu säilitamiseks, investeringute suurendamiseks uuendustegevusse ja teadusuuringutesse, samuti tuleb luua stiimuleid Euroopa ettevõtlike edendamiseks.

2.6 Euroopa Muutuste Järelevalvekeskuse (Dublin) andmetel mõjutab ümberpaiknemine mõnesid sektoreid teistest

⁽¹⁹⁾ Vastavalt Eurostati 7. aprilli 2005. aasta andmetele oli Euroopa Liidu (25-liikmeline) SKT elaniku kohta 2002. aastal vahemikus 32 % 25-liikmelise ELi keskmisest Lubelskie's (Poola) ja 315 % Kesk-Londoni piirkonnas (Ühendkuningriik). 37 piirkonnast, mille SKT elaniku kohta oli Euroopa keskmises üle 125 % suurem, asus Ühendkuningriigis ja Itaalias 7, Saksamaal 6, Hollandis 4, Austrias 3, Belgias ja Soomes 2 ning Tšehhis, Hispaanias, Prantsusmaal, Iirimaa, Rootsis ja Luksemburgis 1. Uutest liikmesriikidest oli ainus piirkond Praha (Tšehhi), mis ületas 125 % (153 %). 64 piirkonnast, mille SKT elaniku kohta oli madalam kui Euroopa keskmine 75 %, asus Poolas 16, Tšehhis 7, Ungaris ja Saksamaal 6, Kreekas 5, Prantsusmaal, Itaalias ja Portugalis 4, Slovakkias ja Hispaanias 3 ning Belgias, Ühendkuningriigis, Eestis, Lätis, Leedus ja Maltal 1.

⁽²⁰⁾ KOM(2004) 107, 18.2.2004, vt sellega seotud EMSK arvamus (ECO 129).

⁽²¹⁾ Komitee avaldas hiljuti omaalgatusliku arvamuse teemal "Tööstuse areng ja majanduslik, sotsiaalne ning territoriaalne ühtekuuluvus" (ELT C 302, 7.12.2004, 30.6.2004); raportöör hr Leiriço (III rühm – Portugal), kaasraportöör hr Cué (CCMI 2. rühm – Belgia).

rohkem ⁽²²⁾. Ettevõtte suhtumine ümberpaiknemisse sõltub ka tema iseseisvuse määra, mis puutub organisatsioonilisse ja tehnoloogilisse struktuuri. Nõrgima grupi moodustavad rahvusvaheliste piiriüleste ettevõtete filiaalid ja ettevõtted, millel ei ole oma toodangule või tootmisprotsessidele vastavat tehnoloogiat.

2.7 Euroopa vähene osa teadusuuringute ja innovatsiooni vallas on murettekitav, kuna tundub, et ümberpaiknemine ei puuduta enam ainult töömahukaid sektoreid. Ümberpaiknemist on nüüd üha enam märgata vahesektorites ja isegi teatud kõrgtehnoloogia sektorites, kus ilmneb suundumus ümberpaigutada sellised tegevused nagu uuringud ja teenused. Soodus saimas olukorras on antud arengusuundade osas Hiina ja India.

2.8 Me teame samuti, et mõned ettevõtted toovad tootmise tagasi koju, kuna Euroopa Liidus pakutakse lisaväärtusega toodetele ja teenustele soodsat keskkonda. Ehkki tootmise ümberpaigutamine madalate tootmiskuludega riikidesse jätkub, tuleb keskenduda lisaväärtusega toodetele ja teenustele soodsa keskkonna säilitamisele või loomisele, meelitamaks suure lisaväärtusega toodangut.

2.9 Ameerika Ühendriigid on maailma võimsaim majanduspiirkond ja ELi peamine kaubanduspartner. 1990ndatel aastatel toimus erinevates riikides, eriti Ameerika Ühendriikides, arvukalt muutusi, mis tõid kaasa "uue majanduse". Kiire info- ja kommunikatsioonitehnoloogia areng ning selle rakendused äris tõid kaasa SKT kiire tõusu ja tööpuuduse järsu languse. Seetõttu mõjutas telekommunikatsiooni kiire areng kogu ühiskonda ja majandust.

2.10 Kuigi teadusuuringute edendamine ja arendamine on väga tähtis aeglustamaks ümberpaiknemisprotsessi, mis mõnede Euroopa piirkondade jaoks on muutunud juba täit tähelepanu pälvivaks probleemiks, on otsustavaks siiski uurimistulemuste rakendamine. Teadus- ja tehnoloogiuuringute tulemuste rakendamine tagab reaalse majandusarengu ja -kasvu. See tähendab, et võtmeteguriks ei ole mitte tehnoloogia iseenesest, vaid selle kasutamine, st **uuendustegevus**.

2.11 Silmas tuleb siiski pidada, et uuendustegevus üksi ei hoiä ära traditsioonilise tööstustegevuse ümberpaiknemist, mis on tingitud konkurentsivõime puudumisest. Kuid uuendustegevus on liikumapanev jõud ümberpaigutatud tegevuste asendamiseks alternatiivsete toodete, protsesside ja teenustega asjaomastes piirkondades.

⁽²²⁾ Euroopa Muutuste Järelevalvekeskus (www.emcc.eurofound.eu.int) märgib, alates 2000. aastast on ümberpaiknemisest enim mõjutatud metalli-, telekommunikatsiooni-, mootori-, elektri-, tekstiili-, toiduaine- ning keemiasektor.

2.12 Majandus, mis on rajatud tehnilise arengu kaasamisele tootmisprotsessidesse, pakub nii tootmises kui tarbimises laias valikus kõrge lisaväärtusega uut toodangut ja protsesse. Selles kontekstis saab riike, kes liitusid ELiga 1. mail 2004, käsitleda võimaluste allikana, kuna sobiva tööstuspoliitika abil saavad Euroopa ettevõtted luua uue strateegia kontinentaalses ulatuses, kasutades kõige paremini laienemisega kaasnenud konkurentsieliseid.

2.13 Ümberpaiknemine tähendab, et ettevõtte viib kogu oma tegevuse või osa sellest ühest kohast teise. Ettevõtted, nagu ka inimesed, lahkuvad senisest asukohast ainsa eesmärgiga: paremad tingimused. Kõrgeltarenenud majanduspiirkondades, mille turud on osaliselt küllastunud, on riigi majanduskasvu ja oma turu potentsiaal pikkamööda jõudmas loomulike piirideni. Seetõttu on terved tööstussektorid sunnitud otsima tulevikuvõimalusi teistes majanduspiirkondades. Sellele lisaks seisavad ettevõtted globaliseerumise ajastul silmitsi konkurentsiga niihästi koduturul kui eksporditurgudel. Kõnealuses kontekstis ei sõltu ettevõtete konkurentsivõime mitte ainult nende endi ning nende allhankijate toodete ja teenuste kvaliteedist, vaid ka hindadest, vahetuskursi kõikumistest ning avatud ja konkurentsivõimelise maailmaturu situatsioonist, mille reegleid järgivad kõik.

2.14 Ettevõtete jaoks on asukoha valik otsustava tähtsusega strateegiliseks küsimuseks, mis sunnib neid seetõttu arvesse võtma mitmeid väga erinevat laadi aspekte. Ettevõtted langevad otsuse lähtudes muuhulgas õigest ja kõrgetasemelisest väljaõppest, headest avalikest teenustest, mõõdukatest kuludest, poliitilisest stabiilsusest, teatud minimaalsel tasemel usaldusväärsetest institutsioonidest, uute turgude lähedusest, tootmisressursside kättesaadavusest ning maksustamise mõõdukast tasemest. Sellele lisaks sõltub ettevõtte suhtumine ümberpaiknemisse ka infrastruktuurist ja tehingute maksumusest. See sõltub ka ettevõtte organisatsioonilise ja tehnoloogilise struktuuri iseseisvuse astmest ja avaliku halduse tõhususest. Tööjõukulud ei ole ainus tegur otsustamaks ümberpaiknemise poolt või vastu, arvestada tuleb ka tootlikkusega, kuna tootlikkuse ja kulude suhe on konkurentsivõime seisukohalt oluline.

2.15 Suhtelised tegevuskulud sõltuvad suurel määral konkreetsetes riigis või piirkonnas valitsevatest tingimustest. Ettevõtlusinvesteeringute saajariikidel peab olema minimaalsel tasemel infrastruktuuri, haridustaset ja turvalisust. Kaaludes ettevõtlusriski püüavad ettevõtted leida investeerimiseks stabiilseid ja usaldusväärsed (selles järjekorras) tingimusi. Sündmused, millega kaasneb ebastabiilsus või eriti ebakindlus tuleviku suhtes, avaldavad investeerimisotsuste langetajatele. Poliitilised otsustajad peavad olema väga teadlikud sellest, kui tähtis on investeeringute ligimeelitamine, mis loob töökohti, kergendab tehnoloogilist arengut ja kiirendab majanduskasvu. Lisaks peaks arenguabi määramisel tähelepanu pöörama ka investeeringuid saavate riikide kodanikeõiguste ja sotsiaalsete õiguste parandamisele. Ettevõtted saavad kõnealuse eesmärgi saavutamisele kaasa aidata sotsiaalse vastutuse⁽²³⁾ põhimõtteid rakendades

⁽²³⁾ Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tunnistas oma arvamuses ettevõtete sotsiaalselt vastutust käsitleva rohelise raamatu kohta, et "vabatahtlik (...) tegevus on üks ettevõtete sotsiaalse vastutuse põhialuseid" (ELT C 125, 27.5.2002); raportöör pr Hornung-Draus (I rühm - Saksamaa), kastraportöörid: pr Engelen-Kefer (II rühm - Saksamaa), ja pr Hoffelt (III rühm - Belgia).

2.16 Tööturu osapoolte konkreetseks töökohustuseks on luua tööturu jaoks stabiilsed mängureeglid. Autonoomse sotsiaaldialoogi osana tagavad kollektiivlepingud ettevõtetele võrdsed konkurentsitingimused ning loovad tasakaalu turu ja töötajate õiguste vahel, mis omakorda edendab majanduskasvu, turvalisust ning töötajate ja ettevõtete arengupotentsiaali.

2.17 On teisigi keskse tähtsusega aspekte. Ühelt poolt nõuab toodete ja teenuste laad ja ulatus sageli toodete valmistamist ja teenuste osutamist sihtturgudel või vähemalt nende läheduses. Teiselt poolt on tihti vaja — eriti tarniva tööstuse ettevõtete puhul — järgneda asukohta, mille on valinud nende ärikliendid. Ning lõpuks ei ole mitmetel juhtudel võimalik pääseda uutele turgudele, kui asjaomased ettevõtted ei taga, et nende tooted ja teenused sisaldavad vähemalt teataval määral kohalikku lisaväärtust.

2.18 Lõpuks ei tohi ära unustada asjaolu, et kuna tarbijad omistavad suurt tähtsust hinnale ja tarbimisnõudlus mõjutab samuti pakkumist, avaldab see märkimisväärt survet jaemüüjatele hindade alandamiseks. Suured jaemüüjad, kes on otsustanud pakkuda tarbijatele madalaid hindu, avaldavad seega tarnijatele survet hindade alandamiseks. Kõnealuses olukorras ei ole tarnijatel, eelkõige väiksematel nende hulgast, majanduslikke ressursse suurte jaemüüjate nõudmiste rahuldamiseks⁽²⁴⁾

2.19 Tulenevalt ühelt poolt Euroopa Liidu liikmesriikide majanduste ning teisalt kogu Euroopa Liidu majanduse ja Aasia riikide majanduste erinevustest, on kindlad tegurid, mis julgustavad ettevõtete ümberpaiknemist.:

— odavamad tarned;

— maksueelised;

— võimalik juurdepääs uutele turgudele;

— tehnoloogia;

— madalamad tööjõukulud.

2.20 Ettevõtete liikumine, eriti Euroopa Liidust välja, võib põhjustada selliseid raskusi nagu:

— **konkurentsivõime kaotus:** ELi jäävad ettevõtted peavad kandma kõrgemaid kulusid kui nende konkurendid; selle tulemus on tõenäoliselt turuosa kaotamine maailmaturul, samuti negatiivsed tagajärjed Lissaboni strateegia eesmärkide saavutamisele (jätkusuutlik majanduskasv rohkemate ja paremate töökohtadega, suurem sotsiaalne ühtekuuluvus ning austus keskkonna ees);

⁽²⁴⁾ EMSKi arvamus "Suured jaemüügiketid: suundumused ning nende mõju talunikele ja tarbijatele", raportöör: hr Allen (II rühm - Iirimaa)

- **oskusteabe vähesem loomine:** Euroopa ettevõtted, olles sunnitud konkureerima ettevõtetega, kelle kulud on madalamad, võivad investeerida üha vähem teadusuuringutesse; selle tagajärjel väheneb innovaatiline suutlikkus, mis on vältimatult vajalik tänapäeva turul püsijäämiseks.
- **töökohtade kadumine ja töövõimaluste vähenemine** üha suurema arvu töötajate jaoks asjaomastes piirkondades ja majandussektorites; see toob kaasa lisanduva sotsiaalse tõrjutuse ning riigid peavad tegema suuremaid sotsiaalkulutusi. Kõige rohkem kannatavad inimesed, kes töötavad rahvusvaheliste firmade filiaalides, mille peakorter asub teises riigis, ning inimesed, kes töötavad ettevõtetes, mis ei oma tehnoloogiat oma toodete või tootmisprotsesside jaoks;
- **aeglasem majanduskasv:** tingitud osaliselt vähenenud sisenõudlusest, mis on omakorda põhjustatud palkade vähenemise, töökohakaotuste ja tööturu väiksemate võimaluste mõjust rahvastikule.

3. Järeldused

3.1 Vastuseks Euroopa Ülemkogu⁽²⁵⁾ väljendatud murele ning olles teadlik kartustest, mis on seotud deindustrialiseerimise ohuga ning viisidega, kuidas selleks valmistuda ning kuidas tulla toime Euroopa tööstuses asetleidva struktuuralse ümberkujunemisega, võttis Euroopa Komisjon 20. aprillil 2004 vastu teatise pealkirjaga "Struktuurimuutuse edendamine ja arendamine: laienenud Euroopa tööstuspoliitika"⁽²⁶⁾, milles visandatakse laienenud Euroopa Liidu tööstuspoliitika. Komitee tegeleb kõnealuse teatisega eraldi arvamuses⁽²⁷⁾, milles tervitati komisjoni algatust.

3.2 Kõnealuses dokumendis sätestab Euroopa Komisjon, et kuigi enamus sektoreid suurendab tootmist ja ei ole märgata üldist deindustrialiseerimisprotsessi, toimub Euroopas sellele vaatamata ümberstruktureerimisprotsess, millega kaasneb ressursside ja töökohtade siirdumise teadmistepõhisematesse tegevusvaldkondadesse. Selles kontekstis rõhutatakse teatistes, et kõigis liikmesriikides langes ajavahemikul 1955 — 1998 töökohtade arv tööstuses.

3.3 Komisjon rõhutab ka, et laienemine pakub tööstusele mitmeid võimalusi, ning et mõnedel juhtudel võib see aidata säilitada tootmist ELis, mis muidu oleks siirdunud Aasiasse. Uue finantsperspektiivi kontekstis ajavahemikuks kuni aastani 2013 nõuab komisjon meetmete kasutuselevõtmist, et prognoosida muutusi ja jätkata selle protsessi toetamiseks vajalike strateegiatega elluviimist — seda kolmes valdkonnas:

- i) **seadusandlik raamistik, mis toetaks tööstust** riigi ja Euroopa Liidu tasandil ning mis ei tähenda vältimatult õigusaktide arvu vähenemist, vaid pigem selgete õigusaktide ühtset rakendamist kogu ELis.
- ii) **sünergia optimeerimine erinevate strateegiatega vahel**, julgustamaks konkurentsivõimet, keskendudes eriti niisugustele valdkondadele nagu teadusuuringud, väljaõpe, konkurentsieeskirjad ja regionaalabi.
- iii) meetmete rakendamine kindlates sektorites, et anda **poliitiline vastus spetsiifilistele vajadustele**, liikuda väärtusahelas ülespoole ning prognoosida ja toetada struktuurilist muutust.

3.4 Ei ole kahtlust, et tööstus on majanduse mootoriks, ning et terve ja dünaamiline tööstus võib olla majanduse kui terviku tõukejõuks, samal ajal kui tööstuse nõrk konkurentsivõime ja loid tootmine võivad kaasa tuua majandusaktiivsuse üldise stagneerumise. Seda silmas pidades on tähtis järgida tööstuspoliitikat⁽²⁸⁾, mis edendaks selliste firmade rajamist ja kasvu Euroopa Liidus, mis hindadega konkureerimise asemel teevad suuri investeeringuid uuendus- ja arendustegevusse. Ainult Euroopa pakutavaid eeliseid (nagu nt kõrgkvaliteetne infoühiskonna infrastruktuur, investeeringute kõrge tase uurimisse ja uutesse tehnoloogiatesse ning nende ära kasutamine tööstuses, töötajate täiend- ja väljaõppe edendamine, sotsiaalne dialoog ning kõik ühtse turu eelised) ära kasutades on võimalik säilitada ja parandada Euroopa tööstuse konkurentsivõimet. Sel viisil oleks võimalik edendada majanduskasvu ja liikuda täieliku tööhõive ja jätkusuutliku arengu suunas.

3.5 Püüdes Euroopa Liidu ettevõtete konkurentsivõimet tõsta ja säilitada, nõuab komitee intellektuaalse omandi õiguste tõhusamat kaitset ja teostamist kolmandates riikides.

3.6 Seetõttu tuleb edendada niisugust tootmismudelit, mis seaks toodetavate kaupade puhul esiplaanile muid faktoreid peale hinna. Tuleks rõhutada, et konkurentsivõime ei põhine pelgalt kuludel või maksustiimulitel, vaid et inimesed on firma konkurentsieelse peamiseks osaks. Teadusuuringud ja uute tehnoloogiate väljatöötamine, mis võimaldavad langetada tootmiskulusid ja parandada tootmisvõimsust, on tähtsad, kuid silmist ei tohi lasta fakti, et nende edusammude tõeline väärtus peitub nende rakendamises. Seetõttu on esmase tähtsusega omada vajalikke teadmisi selliste protsesside otstarbekaks rakendamiseks, muutes võimalikuks märkimisväärse uuenduspotentsiaali ärakasutamise, ning teadvustada ettevõtetele riske ja vajadust otsida uusi rakendusi olemasolevatele tehnoloogiatele, st edendada **uuendusmeelset hoiakut**. Selles on ettevõtjatel ja

⁽²⁵⁾ Oktoobris 2003 Itaalia eesistumisel toimunud istungil.

⁽²⁶⁾ KOM(2004) 274 (lõplik), 20.4.2004.

⁽²⁷⁾ ELT C 157, 28.6.2005 raportöör: hr Van Iersel (I rühm – Holland); kaasraportöör: hr Legelius (CCMI rühm I – Rootsi).

⁽²⁸⁾ Vajadust aktiivse tööstuspoliitika järele tunnistati Euroopa Ülemkogu kevadisel tippkohtumisel Brüsselis 22.-23. märtsil 2005.

töötajatel kahtlemata otsustav roll. Lõppeesmärgiks on julgustada Euroopa firmasid suunama suurt osa oma lisaväärtusest ja konkurentsieelisest **inimkapitali**. Seetõttu on otsustava tähtsusega meetmed, mille eesmärgiks on pidev väljaõpe ja investeringute suurendamine teadusuuringutesse ja uuendustegevusse. Ka siin mängivad tänu oma ühisele tööprogrammile tähtsat rolli Euroopa tööturu osapooled⁽²⁹⁾.

3.7 Mõned meetmed sobivad siiski vaid Euroopa Liidu sisele ümberpaiknemisele.

3.7.1 ELi laienemine ja sellest tulenev siseturu suurenemine välistavad igasugused piirangud ettevõtete ümberpaiknemisele Lääne-Euroopast Kesk- ja Ida-Euroopasse. Kaaluda tuleks ELi finantseerimiskriteeriumide kasutuselevõttu, mis tagaksid, et toetatakse ainult niisuguste ettevõtete asutamist, mis rajavad uue tootmise või tegevusharu, ning mitte ettevõtteid, mille puhul on tegemist lihtsalt olemasoleva tootmise või teenuste siirdamisega mujalt EList. Seega tuleb julgustada püüdlusi tasakaalustada võimalikult kiiresti tohutu erinevused Ida- ja Lääne-Euroopa vahel, mis puudutab tootmistingimusi üldiselt ning eriti tootmiskulusid.

3.7.2 Kõige olulisem järeldus — vajalik on pidev protsess konkurentsivõime parandamiseks Euroopa Liidus. Kõnealune protsess peaks olema kooskõlas Lissaboni strateegiaga, seda peaksid juhtima ettevõtted (paremate toodete arendamine, uuenduslike ärimudelite loomine, tõhusamad tootmisprotsessid jne) ning lihtsustama Euroopa ja siseriiklikud parendatud õiguskäsitlused.

3.7.3 Seega tuleks suurendada investeringuid inimkapitali ja infrastruktuuri. Euroopa Liit vajab tugevat, uuenduslikku ja kõrgtehnoloogilist tööstusbaasi. Selle saavutamiseks on oluline nii piirkondliku kui riikliku majandussituatsiooni põhjalik tundmine, et ära kasutada spetsiaalsed kohalikud eelised.

3.7.3.1 Aitamaks ettevõtetele säilitada oma päritoluasukoht, tuleks suurendada piirkondlike stiimuleid väljaõppe osas; samuti oleks abi muude algatuste toetamisest, nagu näiteks koostöö ülikoolidega teadusuuringute eesmärgil, koostöö kohalike omavalitsustega ettevõtete toetamiseks piirkondlike ettevõtterühmade loomiseks⁽³⁰⁾

3.7.3.2 Komitee toetab komisjoni ettepanekut pikendada perioodi, mille jooksul peab rahalist toetust saav ettevõtte säilitama investeringu, milleks toetust taotleti, viielt aastalt seitsmele⁽³¹⁾. Nii soodustatakse ettevõtete paigalejäämist. Kui

⁽²⁹⁾ vt 22. märtsil 2005 toimunud kolmepoolsel tööturu osapoolte tippkohtumisel tehtud ühisdeklaratsioon Lissaboni strateegia vahetähtsuse kohta

⁽³⁰⁾ Kõnealused tegevused on lülitatud konkurentsivõime ja uuendustegevuse raamprogrammi KOM (2005) 121 (lõplik), mida mainiti käesoleva dokumendi punktis 2.1.

⁽³¹⁾ Euroopa Komisjoni ettepanekud struktuurifondide kohta

ettevõtted kõnealust tingimust ei täida, peavad nad toetusena saadud summa tagasi maksma.

3.7.4 Arvestades kõnealuse teema olulisust, jälgib komitee ümberpaiknemise arenguid Euroopas⁽³²⁾

4. Soovitused

4.1 Nagu Euroopa Komisjon oma teatistes "Majanduskasvu ja töökohtade loomise kompleksed suunised (2005-2008)"⁽³³⁾ märkis, peab Euroopa Liit esiteks kinni haarama kiirelt arenevate turgude, nagu Hiina ja India, avanemisega kaasnevatest võimalustest. Teiseks on Euroopa Liidul suur potentsiaal oma konkurentsieeliste edasiarendamiseks. Väga oluline on, et EL tegutseks otsustavalt kõnealuse potentsiaali ärakasutamiseks.

4.2 Komitee usub, et kasvupotentsiaali suurendamiseks ja tulevikuks valmistumiseks on kõige olulisem luua teadmistepõhine ühiskond, mis rajaneb inimkapitalil, haridusel, teadusuuringutel ja uuendustegevusel. Lisaks usub komitee, et jätkusuutlik majanduskasv nõuab ka suuremat demograafilist dünaamilisust, paremat sotsiaalset integratsiooni ja Euroopa noorsoo potentsiaali paremat ärakasutamist, nagu tõdes Euroopa Ülemkogu 22. –23. märtsil 2005. aastal Euroopa noorte pakti vastu võttes.

4.3 Komitee arvates on vajalik saavutada suurem kooskõla ja sünergia Euroopa Liidu erinevate sisepoliitika meetmete ja eesmärkide vahel. Lisaks tugevale kooskõlastamisele komisjonis nõuab see ka dialoogi Euroopa Parlamendi ja nõukoguga.

4.4 Komitee soovib komisjonil järgida Euroopa Liidu tööstuspoliitikas lisaks horisontaalsele lähenemisele ka valdkondlikku lähenemist, sest kõrgetasemeliste töörühmade soovitusel näitavad juba farmaatsia-, tekstiili- ja rõivasektoris, laevaehituse ning autotootmissektoris, et igaüks neist sektoreist on seotud spetsiifiliste probleemidega, mis muudavad vajalikuks neile kohandatud lahenduse ja individuaalse lähenemise⁽³⁴⁾. Kõnealuseid probleeme ei saa lahendada horisontaalse lähenemise abil.

⁽³²⁾ Siinkohal tuleks arvesse võtta Euroopa Muutuste Järelevalvekeskuse (Dublin) läbiviidud kvantitatiivseid ja kvalitatiivseid analüüse.

⁽³³⁾ KOM(2005) 141 (lõplik), 12.4.2005.

⁽³⁴⁾ Euroopa Komisjon poolt kõnealustele kõrgetasemeliste töörühmadele seatud peamine eesmärk ajavahemikus 2001–2005 on aidata kaas arutelule algatuste üle, mis lihtsustavad asjaomaste sektorite kohanemist suurte väljakutsetega ning aitavad parandada asjaomaste Euroopa tööstusharude konkurentsivõime tingimusi. Kõnealustest töörühmadest on kolm oma aruanded avaldanud (farmaatsia mais 2002; tekstiil ja rõivad juunis 2004 (kuigi töörühm on teinud kokkuvõtte "šerpade" tasandil, et jätkata arutelusid lõpetamata teemade üle ja jälgida sektori olukorda 2005. aastal); laevaehitus oktoobris 2003. Autotööstuse kõrgetasemeline töörühm peaks oma lõpliku aruande esitama enne 2005. aasta lõppu.

4.5 Ennetamiseks suurimal võimalikul määral Euroopa ettevõtete ümberpaiknemise negatiivseid mõjusid, tuleb erilist tähelepanu pöörata järgmistele aspektidele:

4.5.1 **Haridus, väljaõpe ja oskused.** Inimkapital on tööstuse konkurentsivõime seisukohalt väga tähtis ning see tähtsus suureneb tõenäoliselt veelgi (heaks näiteks selle kohta on tõsiasi, et VKEd arengu peamiseks takistuseks on oskustöölise puudus). Lähiaastatel muutub üha selgemaks, et oskustöölise olemasolu on kriitilise tähtsusega tegur Euroopa tööstuse pikaajalise rahvusvahelise konkurentsivõime seisukohalt. Sel põhjusel omistatakse Euroopa Liidu õigusaktide ja ühise poliitika kontekstis suurt tähtsust väljaõppele ja oskustöölise sissearandele. Euroopa tööstuspoliitika peab oma strateegia keskpunkti asetama hariduse, väljaõppe ja oskused, pöörates seejuures erilist tähelepanu töötajate pidevale täiendõppele.

Inimkapital ja oskusteave on konkurentsieelisteks

4.5.2 **Teadusuuringud ja innovatsioon.** Need on Euroopa tööstuse konkurentsivõime seisukohalt otsustava tähtsusega faktorid. Euroopa peab tegema tööd, et saavutada eesmärk eraldada 3 % oma SKP-st teadusuuringutele, ning peab mitmekordistama pingutusi arendamiseks avaliku ja erasektori teadusuuringuid. Selles kontekstis on elulise tähtsusega Euroopa teadusuuringute piirkonna (European Research Area) loomine, mis annaks ELile vajaliku teadusliku ja tehnoloogilise arengu aluse.

Samal ajal on tähtis, et teadusuuringud teiselduksid tööstuslikuks innovatsiooniks ning et erasektori investeeringud lisanuks nende kapitalikaupade osas, mis toovad kaasa reaalse tehnoloogilise muutuse.

Teaduslik ja tehnoloogiline innovatsioon on tähtsaks eristavaks faktoriks

4.5.3 **Konkurentsipoliitika.** Kuigi tööstus- ja konkurentsipoliitika vaheline interaktsioon süveneb, on see endiselt ebapiisav. Seda tuleb tugevdada. Konkurentsieeskirjade sobiv rakendamine ühendatuna tööstuspoliitika eesmärkidega annab pikas perspektiivis märkimisväärse panuse majanduskasvu ja tööhõive edendamisse.

Turu järelevalvet tuleb tõhustada. Uued muudetud direktiivid peavad hõlmama tingimusi, mis tagavad nende ühtse kohaldamise kõigis liikmesriikides.

Oluline on ühildada konkurentsipoliitika ja tööstuspoliitika

4.5.4 **Teadlikkus.** Arvestades praegust hinnatundlikku tarbijakäitumist, oleks kasulik tõsta tarbijate teadlikkust käitumise tagajärgedest Ettevõtteid saavad osaleda kõnealuses teadlikkuse tõstmise kampaanias märgistamise kaudu (mis kajastavad

näiteks tootega seotud sotsiaalseid küsimusi, tootekvaliteeti jne).⁽³⁵⁾

Tarbijate teadlikkust nende käitumise tagajärgedest tuleb tõsta.

4.5.5 **Võtmesektorid.** Vajalik on aktiivsem sektoripõhine tööstuspoliitika, mis soodustaks avaliku ja erasektori partnerlust. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on seisukohal, et töepärasema aluse saamiseks avalikule arutelule ümberpaiknemise kohta, tuleks arvesse võtta Euroopa Muutuste Järelevalvekeskuse (Dublin) läbiviidud kvantitatiivseid ja kvalitatiivseid analüüse.

Avaliku ja erasektori tihedam koostöö võtmesektorites tundub olevat arengu kiirendamise seisukohalt otsustava tähtsusega

4.5.6 **Vastused ettenägematutele sündmustele.** Vastavalt ümberkorraldust ja tööhõivet käsitlevas teatises⁽³⁶⁾ kehtestatud vajavad kõik sektorid ümberkorralduste paremaks ennetamiseks ja juhtimiseks rahastamisvahendite reformi ja vastavalt kohandatud eelarveid, arvestades sealjuures sotsiaalseid tagajärgi. Lisaks on vajalik ametivõimude sekkumine ettenägematute sündmuste korral, millel on tõsised piirkondlikud või valdkondlikud tagajärjed. Seetõttu toetab Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee "ettenägematute kulude reservi" loomist struktuurifondide raames.

EL vajab paindlikke rahalisi vahendeid, mis tuleksid toime ettenägematute sündmustega.

4.5.7 **Infrastruktuur.** Transpordi-, telekommunikatsiooni- ja energiavõrgustike tuleb parandada nii riiklikult ja ühendussiselselt ning koostöös naaberriikidega. Infrastruktuur on konkurentsivõime põhieelduseks ning tuleb seetõttu ettevõtetele kättesaadavaks teha konkurentsivõimeliste hindadega. Hästitoimivad avalikud teenused soodustavad ettevõtete, eelkõige VKEd arengut ja on nende arengu eelduseks

Ettevõtete töö lihtsustamine infrastruktuuri tehtavate investeeringute kaudu on stiimuliks nende jäämisele Euroopasse.

4.5.8 **Ettevõtlikkuse edendamine ja ärialase tegevuse julgustamine.** Kindlustamiseks Euroopa tööstuse tulevikku, on väga oluline luua ettevõtluse rajamiseks ja arendamiseks soodne ärikliima, pöörates sealjuures erilist tähelepanu väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele. Tuleb parandada juurdepääsu finantseerimisele ettevõtete arengu varases ja keskmises staadiumis, ning lihtsustada võimalikult ettevõtete asutamise ja juhtimise protseduure. Samuti tuleb kaasa aidata suhtumise muutumisele, julgustades võtma äritegevusega olemuslikult kaasnevaid riske.

⁽³⁵⁾ Arvamus ettevõtete sotsiaalse vastutuse teabevahendite ja mõõdikute kohta (CESE 692/2005), raportöör: pr Pichenot) vastu võetud 8. juunil 2005.

⁽³⁶⁾ KOM(2005) 120 (lõplik).

Oluline on kaaluda ka töötajate kaasamist ettevõtte eesmärkide saavutamisse.

Ettevõtete asutamise edendamine majanduskasvu kindlustamiseks on obligatoorne.

4.5.9 Sotsiaalpoliitilised meetmed. Parim viis hajutamaks mõistetavaid muresid ettevõtete ümberpaiknemise negatiivsete mõjude pärast, on arendada ja tõhusalt rakendada sotsiaalpoliitika meetmeid, mis aitavad muuta suhtumist positiivseks, võimaldavad töötajatel kohandada ja täiustada oma oskusi ning aitavad kaasa töökohtade loomisele.

Oluline on välja arendada ja rakendada sotsiaalpoliitilisi meetmeid, mis minimeerivad ettevõtete ümberpaiknemise võimalikud negatiivsed tagajärjed.

4.5.10 Sotsiaaldialoog. Euroopa tööstuspoliitika tuleb formuleerida, pidades silmas ettevõtlusalaseid, sektoraalseid ja kutseharidusalaseid tingimusi, ning viia ellu tööturu osapoolte panustusel, kelle ekspertteadmised põhilise asjaomase sidusrühmana on määrava tähtsusega. Selleks on vaja, et ettevõtted teeksid oma kavatsused selgeks piisavalt varases järgus, et teiste sidusrühmade vastavad meetmed oleksid teostatavad.

Euroopa tööturu osapooled peavad kõnealust küsimust lahendama ümberkorralduste ja uue Euroopa sotsiaaldialoogi kava

raames, kaasates valdkondliku tasandi. Sotsiaaldialoogi kontekstis on oluliseks teguriks kollektiivlepingud, luues erinevate ettevõtete vahel võrdsed konkurentsitingimused.

Konstruktivse ja loomingulise tasakaalu saavutamine erinevate sidusrühmade huvide vahel on pidev ülesanne.

4.5.11 Konkurents ja rahvusvahelised eeskirjad. Kuigi ümberpaiknemine on struktuurimuutus, ei ole vastuvõetav, et muutused on tingitud (kuigi osaliselt) Euroopa Liidu liiga paindlikust poliitikast, mis puutub põhiliste rahvusvaheliste baaseeskirjade läbirääkimistesse ja tõlgendamisse Arvesse tuleb võtta globaliseerumise sotsiaalset mõõdet ning leida sobiv Euroopa Liidu poliitikate kooskõla, soodustamaks koostööd WTO ja ILO vahel. Seetõttu peab Euroopa Liit osalema nimetatud organisatsioonide töös, et tagada kõnealuste eeskirjade järgimine ning kui seda ei tehta, siis kohaldama vastavaid mehhanisme nii tõhusalt kui võimalik.

Avatud ja konkurentsivõimeliste maailmaturgude eeskirju peavad järgima kõik

4.6 Eesmärk peab olema uute investeeringute edendamine Euroopas, olemasolevate investeeringute toetamine ja Euroopa investeeringute jätkamine välismaal.

Brüssel, 14. juuli 2005

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee

president

Anne-Marie SIGMUND

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal "Ettepanek: Nõukogu direktiiv, millega muudetakse ühist käibemaksusüsteemi käsitlevat direktiivi 77/388/EMÜ ühtse miinimummäära kohaldamisaja kestuse osas"

(KOM(2005) 136 (lõplik) — 2005/0051 (CNS))

(2005/C 294/10)

Vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 otsustas nõukogu 27. aprillil 2005. aastal konsulteerida Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: "Ettepanek: Nõukogu direktiiv, millega muudetakse ühist käibemaksusüsteemi käsitlevat direktiivi 77/388/EMÜ ühtse miinimummäära kohaldamisaja kestuse osas".

Arvamuse ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis arvamuse vastu 22. juunil 2005. Raportöör oli hr BURANI.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee võttis 419. täiskogu istungil 14. juulil 2005 vastu järgmise arvamuse 91 poolt- ja mitte ühegi vastuhäälega, erapooletuks jäi 2.

1. Eessõna

1.1 Vastavalt direktiivi 77/388/EMÜ artikli 12 lõike 3 punkti a) teisele lõigule teeb nõukogu komisjoni ettepanekul pärast Euroopa Parlamendi ning Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteega konsulteerimist ühehäälselt otsuse ühtse käibemaksu-määra taseme kohta. Komisjon esitas 1993. aasta jaanuaris ettepanekud **lõpliku ühtlustatud käibemaksusüsteemi** loomiseks, kuid nõukogu ei saanud neid vastu võtta, sest ei saavutatud nõutavat ühehäälsust.

1.2 Siiski jõuti kokkuleppele maksumäärade ühtlustamise suhtes ning direktiiviga 92/77/EMÜ määratleti **15 %-line miinimummäär**. Kõnealused eeskirjad kehtisid esialgu 31. detsembrini 1996, kuid neid pikendati vahepeal kolm korda ning need kehtivad veel kuni 31. detsembrini 2005.

2. Komisjoni ettepanek

2.1 Arvestades kehtivate eeskirjade kohaldamisaja peatset lõppemist, esitas komisjon ettepaneku praeguste eeskirjade kehtivuse pikendamiseks kuni 31. detsembrini 2010. Kehtivaid eeskirju ei muudeta: käibemaksu määr ei tohi olla madalam kui 15 % ning maksustamisalus on kaupade tarnimise ja teenuste osutamise puhul sama.

3. Komitee märkused

3.1 Arvestades liikmesriikide praegusi seisukohti maksupoliitika, eelkõige käibemaksu osas, saab komitee vaid nõustuda komisjoni algatusega, mis pakub ainsat tegelikkuses sobivat lahendust.

3.2 Komitee kasutab võimalust esitada mõned täiendavad kommentaarid ning loodab, et liikmesriigid pööravad neile tähelepanu.

3.3 See ei ole uudis, et liikmesriikide hulgas **ei valitse üksmeel** maksude, eelkõige käibemaksu osas; kõnealune olukord on tuttav alates Euroopa Liidu loomisest ning järkjärgulised laienemised algselt kuult praeguse 25 liikmesriigini on lahknevusi vaid suurendanud. Kõigi nende aastate jooksul ei suudetud vastu võtta isegi komisjoni ettepanekuid, millega nähti ette miinimum- ja maksimummäära vahemik 15 % kuni 25 % (kuigi tegemist on reaalse määrade vahemikuga). Ei ole olnud võimalik kokku leppida käibemaksu päritoluriigis tasumise põhimõtte ühtse rakendamise osas ega ole tõsiselt ette võetud ka arvukate maksuvabastuste ja erandite tühistamist. Viimased on kõigis liikmesriikides antud erinevate põhjenduste alusel ning neil on erineva pikkusega kehtivusajad, millest ei ole peaaegu kunagi kinni peetud, isegi kui need on põhjendatud.

3.4 Seetõttu leiab Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee, et kõnealuses kontekstis **on eksitav rääkida käibemaksualasest üleminekusüsteemist**, viidates aastakümneid kehtinud eeskirjadele, mis ootavad raskesti teostatavat "lõplikku reguleerimist". Nõukogu peaks kodanikele lubatud ja nõutava läbipaistvuse tõttu kinnitama, et jätkab ka edaspidi tööd käibemaksu ühtlustamise **strateegilise eesmärgi** nimel, kuid kõnealust eesmärki ei ole võimalik saavutada ei lähi- ega keskpika perioodi jooksul. Sel moel on võimalik hoiduda energia ja ressursside raiskamisest, mis kaasneb asjatu katsega tagada üksmeel iga liikmesriigi maksu- ja rahanduspoliitikat puudutavates põhimõttelise tähtsusega küsimustes, mille puhul liikmesriigid jäävad oma seisukohtade juurde ning ei ole valmis möön-dusteks.

Brüssel, 14. juuli 2005

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee

president

Anne-Marie SIGMUND